

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЛІНГВІСТИКИ ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ І ПЕРЕКЛАДУ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ С.І. Сидоренко
«_____» _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР

**ЗА СПЕЦІАЛІЗАЦІЄЮ «ГЕРМАНСЬКІ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ
(ПЕРЕКЛАД ВКЛЮЧНО), ПЕРША – АНГЛІЙСЬКА»**

**Тема: *ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ ТА ПРИЙОМІВ ПЕРЕКЛАДУ
ОНОМАСТИЧНИХ РЕАЛІЙ: НА МАТЕРІАЛІ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ***

**Виконавець: студентка групи ФЛ-201«Мз» ТАЛАЛАЄВА ІРИНА
КОСТЯНТИНІВНА**

Керівник: канд. філол. наук, доцент ЄНЧЕВА ГАЛИНА ГРИГОРІВНА

Нормоконтролер: _____ (Кондратенко Юлія Вікторівна)

Київ 2021

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні засади дослідження поняття реалії як лінгвокультурного явища...8	
1.1. Реалії у сучасному перекладознавстві: сутність поняття та класифікації.9	
1.2. Специфіка перекладу ономастичних реалій.....26	
1.3. Короткий аналіз досліджуваних романів.....35	
Розділ 2. Методика та методи аналізу перекладу ономастичних реалій.....37	
2.1. Виявлення у художньому тексті ономастичних реалій.....37	
2.2. Етапи та методи аналізу перекладу ономастичних реалій.....41	
Розділ 3. Особливості перекладу реалій у літературі на матеріалі перекладів романів Елізабет Гілберт «Місто дівчат», «Їсти, молитись, кохати», «Природа всіх речей» українською мовою.....43	
3.1. Види ономастичних реалій у романі «Місто дівчат».....43	
3.2. Види ономастичних реалій у романі «Їсти, молитись, кохати».....50	
3.3. Види ономастичних реалій у романі «Природа всіх речей».....55	
3.4. Стратегії та прийоми перекладу реалій в українському перекладі роману «Місто дівчат».....62	
3.5. Стратегії та прийоми перекладу реалій в українському перекладі роману «Їсти, молитись, кохати».....66	
3.6. Стратегії та прийоми перекладу реалій в українському перекладі роману «Природа всіх речей».....70	
Висновки	80
Список використаних джерел	83
Додатки	94
Додаток А	95
Додаток Б	96
Додаток В	97
Додаток Г	98
Додаток Д	103
Додаток Е	108

ВСТУП

Словниковий запас кожної національної мови є своєрідною системою, історично сформованою, який відображає багатовіковий досвід спілкування між людьми певного етнічного колективу та їхніми знаннями про навколишню дійсність. Лексичні одиниці кожної мови мають складну семантичну структуру, в якій можна знайти різноманітну інформацію. Одним із найбагатших виражальних засобів національної ідентичності є реальність. Їх семантична структура містить конкретну культурну інформацію. Роль реалій у процесі міжкультурної комунікації дуже важлива: вони відображають соціокультурний аспект картини світу. Оскільки деякі вчені класифікують реалії як нееквівалентну лексику, ці одиниці становлять найбільші труднощі при перекладі. Складність полягає в тому, що майже немає відповідностей для їх перекладу, які повинні мати однакові конотації емоційного, семантичного та стилістичного характеру, а також в оригінальному тексті.

Питання про те, як реалії відображають міжмовну реальність, є одним із найскладніших у теорії перекладу. Воно поєднує низку різноманітних елементів, таких як перекладацький аспект регіональних досліджень, культура перекладача, беручи до уваги попередні знання (ознайомлення з відповідним середовищем, культурою, історичним часом) читача перекладу порівняно зі звичайними сприйняття та психологія оригінального читача та багато літературних та мовних моментів.

Всі особливості життя будь-якого народу (географічне положення, соціо-політична ситуація, історичний розвиток, рівень розвитку культури та мистецтва, релігія) знаходять відображення у мові. Мова є основним носієм культурного коду. Наразі велика увага приділяється саме вивченню національно-маркованої лексики, проте незважаючи на велику кількість науковців, що присвячують своє життя вивченню подібних лінгвістичних проблем, наразі так і немає чіткого визначення для такої лексики. Переважна кількість науковців все ж зупинилася на терміні «реалія» на позначенні безеквівалентної національно-маркованої лексики.

У лінгвоперекладознавстві до числа реалій відносяться також ономастичні реалії: топоніми, антропоніми, ідеоніми, теоніми, назви творів художньої літератури та історичних подій, хроматоніми та інші.

У дослідженні розглядали саме ономастичні реалії та способи їх перекладу українською мовою, що обрали перекладачки. Ономастичні реалії є національно-маркованими словами та надають художньому тексту особливого забарвлення та впливають на рецепції змісту твору іншомовним читачем.

Для написання роботи послуговувалися працями вчених, які розглядали проблему визначення терміну «реалія» та «ономастична реалія»: М. Л. Вайсбурд [10], Ж. А. Голікова [22], В. С. Слепович [65], вивчали переклад реалій загалом (В. С. Виноградов [13, 14], С. І. Влахов [17], Р. П. Зорівчак [26, 27, 28, 29], В. Н. Комісаров [36, 37, 38], Я. Й. Рецкер [58, 59]), запропонували класифікацію способів перекладу реалій загалом та виокремили способи перекладу саме ономастичних реалій (Ж. А. Голікова [22], С. П. Романова і А. Л. Коралова [60]).

Актуальність теми зумовлена тим, що інтерес до мовних, а саме ономастичних реалій завдяки взаємодії культур весь час зростає. Проблема перекладу реалій у художньому творі є достатньо складною, тому вимагає детального розгляду. Своєчасність дослідження полягає у тому, що на момент його проведення, подані твори не розглядалися з боку використання ономастичних реалій та способів їх перекладу.

Метою роботи є визначення особливостей передачі ономастичних реалій при перекладі художнього тексту.

Відповідно до мети роботи перед нами стоять такі **завдання**:

1. Розглянути запропоновані вченими визначення поняття «реалія».
2. Визначити на які групи поділяються реалії та які класифікації їх існують.
3. Розглянути визначення поняття «ономастична реалія».
4. Охарактеризувати способи перекладу реалій.
5. Виділити ономастичні реалії у творах Елізабет Гілберт «Місто дівчат» та «Їсти, молитись, кохати», «Природа всіх речей».
6. Провести кількісний та порівняльний аналіз використаних стратегій та прийомів перекладу ономастичних реалій з англійської мови українською у творах «Місто дівчат» та «Їсти, молитись, кохати», «Природа всіх речей».

Об'єктом дослідження є ономастичні реалії з аналізованих творів, що позначають предмети, явища дійсності однієї культури, та не мають відповідників у іншій культурі, а, отже, і їх позначень.

Предметом дослідження є стратегії та прийоми передачі ономастичних реалій, застосованих перекладачами романів «Місто дівчат» та «Їсти, молитись, кохати», «Природа всіх речей».

Матеріалом дослідження послуговували романи американської письменниці Елізабет Гілберт «Місто дівчат», «Їсти, молитись, кохати» та «Природа всіх речей» та їх офіційні затверджені переклади українською мовою, виконані перекладачками. У роботі ми використовували такі **методи дослідження**: дедуктивний метод – для виокремлення способів перекладу реалій; індуктивний метод – для узагальнення інформації у висновках; метод суцільної вибірки – застосовувався при збиранні матеріалу дослідження; описовий метод, змістом якого є безпосереднє спостереження за явищем, що вивчається, з наступним узагальненням результатів; кількісний метод – для збирання та сегментації матеріалу дослідження.

Наукова новизна дипломної роботи полягає у тому, що у ній вперше розглядаються особливості перекладу ономастичних реалій на основі сучасних американських художніх текстів, зокрема романів Елізабет Гілберт «Місто дівчат» та «Їсти, молитись, кохати», «Природа всіх речей» для яких характерна наявність великої кількості ономастичних реалій. До кожного розглянутого твору запропоновано окрему робочу класифікацію, що було створено на основі ідей авторитетних дослідників у галузі перекладознавства, лінгвістики та інших суміжних наук. Уперше отримано приблизне розуміння частоти використання ономастичних реалій у сучасній англійській літературі та досліджено мотиви їхнього використання автором, в залежності від тематичної спрямованості тексту.

Теоретичне значення отриманих результатів полягає у тому, що у роботі узагальнено визначення ономастичної реалії та запропоновано нові класифікації тематичних груп ономастичних реалій та нові класифікації способів її перекладу.

Практичне значення отриманих результатів полягає у практичному розумінні особливостей використання та перекладу ономастичних реалій у художніх

творах. Результати цього дослідження можуть бути корисними при написанні інших наукових робіт.

Апробація отриманих результатів. Результати досліджень, що включені до магістерської роботи були оприлюднені на Міжнародній науково-практичній конференції «Рівень ефективності та необхідність впливу філологічних наук на розвиток мови та літератури», що відбулася 7–8 травня 2021 року за підтримки Наукової філологічної організації «ЛОГОС» у м. Львові та на Міжнародній науково-практичній конференції «Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів», що відбулася 12-13 листопада 2021 року за підтримки Наукової філологічної організації «ЛОГОС» у м. Львові.

Публікації. Результати дослідження опубліковано у наступних збірниках матеріалів Міжнародних науково-практичних конференцій: «Рівень ефективності та необхідність впливу філологічних наук на розвиток мови та літератури»:

1. Талалаєва І. К. Складнощі перекладу ономастичних реалій на матеріалі твору Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати» // Рівень ефективності та необхідність впливу філологічних наук на розвиток мови та літератури: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 7–8 травня 2021р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021. – С. 49-52;

2. Талалаєва І. К. Способи перекладу антропонімів як ономастичних реалій на матеріалі твору Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати» // Філологічні науки в умовах сучасних трансформаційних процесів: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції: м. Львів, 12–13 листопада 2021 р. – Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС», 2021. – С. 64-68.

Розділ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕАЛІГЯК ЛІНГВОКУЛЬТУРНОГО ЯВИЩА

Останні роки багато уваги приділяється саме науковому вивченню проблем міжкультурної комунікації. Предметний розгляд осібних мов та культур здатен виявити як загальне, так і унікальне, що зумовлене окремими векторами історичного розвитку окремих народів. Комунікація між представниками різних культур, країн та національностей можлива лише тоді, коли обидва учасники цього діалогу говорять одною мовою на достатньому рівні, щоб не тільки мати змогу висловити свої думки, а зробити це так, щоб цю мову зрозумів реципієнт.

Саме тому постійно з'являються нові наукові нароби, в яких досліджуються шляхи відтворення ідейно-художніх особливостей тексту, написаного однією мовою, засобами іншої мови таким чином, аби нівелювати все незрозуміле для представника культури мови перекладу. Іноді здається, що основні перекладацькі труднощі, вже теоретично узагальнено та запропоновано чіткі інструкції щодо їх вирішення.

Незважаючи на це, у теорії та практиці перекладу, у лінгвокраїнознавстві є низка термінів, щодо систематизації та категоризації яких досі виникають дискусії. Реалії прийнято класифікувати як компонент безеквівалентної лексики, тому перекладачу вкрай важливо не лише влучно перекласти реалію іншомовної культури, а і пояснити її так, щоб у читача твору мовою перекладу не залишилось більше питань щодо аспектних особливостей життя тої чи іншої культури тому, що від його вміння та професіоналізму залежить подальша доля поданої реалії в мові перекладу [21, с. 15].

Проблемі вивчення реалій і їх відтворення в перекладі присвячено безліч лінгвістичних і перекладацьких досліджень. Такі вчені Р. П. Зорівчак, С. І. Влахов та С. П. Флорін, О. О. Реформатський, А. Є. Супрун, В. Н. Крупнов запропонували різні класифікації реалій, досліджували труднощі, пов'язані з адекватним перенесенням на перекладений текст всього масиву культурної інформації, закодованої в реаліях, що містяться в оригіналі. На основі аналізу численних

перекладів літературних творів українські дослідники (О. Л. Кундзіч, В. В. Коптілов, Р. П. Зорівчак, О. І. Чередниченко та ін.) показують шляхи подолання мовних бар'єрів, викликаних культурними відмінностями.

Саме тому людська свідомість завжди має етнічне маркування – будь-яку картинку, фрагмент уявлення про світ не можна просто переводити на іншу мову. Такі поняття виникають мимоволі в мові кожного народу і, оскільки відображають національну специфіку, часто викликають великі труднощі у перекладачів. У кожній мові є особливі слова, що відносяться до національної лексики, не мають повних аналогів в інших мовах.

Ю. В. Піввуєва подає таке визначення безеквівалентної лексики – «слова або словосполучення, що позначають предмети, процеси або явища, які на даному етапі розвитку мови перекладу не мають в ньому еквівалентів» [56, с. 137].

Ми вважаємо, що визначення «безеквівалентної лексики» не викликає особливих питань, тому, погоджуємось з думкою Р. П. Зорівчак, яка стверджує, що поняття «нееквівалентної лексики» набагато ширше, ніж поняття «реалії». Очевидно, що всі реалії входять в обсяг безеквівалентної лексики, вважаємо за необхідне більш детально розглянути визначення поняття «реалія».

1.1. Реалії у сучасному перекладознавстві: сутність поняття та класифікації

Уперше поняття «реалія» як термін з'явилося у перекладацьких творах А. В. Федорова, а саме в праці «Про художній переклад», але воно позначало не окрему номінацію, а національний конкретний об'єкт [69, с. 234].

За визначенням Я. Й. Рецкера, реалії – це «слова, що позначають об'єкти, процеси та явища, які є характерними для життя та життя країни, але не відрізняються науковою точністю визначення, що властиво термінам [59, с. 79].

Лінгвістичний словник О. С. Ахманової, який, на думку фахівців, є одним із найповніших у сучасній лінгвістиці, дає таке визначення «реалій»:

1. У класичній граматиці різноманітні фактори, що вивчає зовнішня лінгвістика, такі як державний устрій даної країни, історія і культура даного

народу, мовленнєві контакти носіїв даної мови і т.п. з точки зору відображення їх в даній мові.

2. Предмети матеріальної культури [84, с. 463].

У цій дефініції наголошується саме на взаємозв'язку культури та мови.

Автори словника лінгвістичних термінів Д. І. Ганич та І. С. Олійник дають лише одне визначення, на наш погляд, дещо неповне: «Реалії (від лат. *Realis* – матеріальні, реальні) речі, предмети, існують матеріально і служать основою номінативного значення слова» [87, с. 245].

На думку М. Л. Вайсбурд, до числа реалій можна віднести «події суспільного і культурного життя країни, громадські організації та установи, звичаї і традиції, предмети побуту, географічні пункти, твори мистецтва і літератури, імена історичних особистостей, громадських діячів, вчених, письменників, композиторів, артистів, популярних спортсменів, персонажів художніх творів, явища природи, а також безліч розрізнених факторів, що не піддаються класифікації» [10, с. 98-100].

Тлумачний перекладознавчий словник під редакцією Л. Л. Нелюбина пропонує більш структуризоване значення реалій:

1. Слова або вирази, що позначають предмети, поняття, ситуації, яких не існує в практичному досвіді людей, що говорять на іншій мові.

2. Різноманітні фактори, що вивчаються зовнішньою лінгвістикою і перекладознавством, такі як державний пристрій даної країни, історія та культура даного народу, мовні контакти носіїв даної мови і так далі.

3. Предмети матеріальної культури, що служать основою для значення слова.

4. Слова, що позначають національно-специфічні етичні особливості життя та побуту [86, с. 398].

Такак дефініція виявляє одну з головних дилем, з якою доводиться стикатися сучасним лінгвістам і перекладачам. Йдеться про змішування понять «реалія-слово» і «реалія-рід». Занадто широкий підхід в даному питанні, сформульований в перекладознавчому словнику, як це не парадоксально, по суті, обмежує функціонування даного терміну. Незважаючи на його часте вживання, необхідно

регулярно вносити поправки і уточнення щодо того, що саме – предмет або його іменування – стає об'єктом того чи іншого дослідження.

У свою чергу В. С. Слепович наголошує на важливості реалій при обробці американської та британської версій англійської мови. На його думку, реалії – це слова, що відображають особливості повсякденного життя та мислення. Він пише, що реалії – це те, що «відрізняє їх від нас» [65, с. 187].

З точки зору лінгвістики та перекладознавства реалії – це підвид безеквівалентної лексики з національно-культурною семантикою (лексика, фразеологізми, імена власні), що позначає предмети і явища, характерні для матеріальної і духовної культури країни або «community», і у якого немає точних аналогів на інших мовах.

Найбільш повне уявлення про визначення реалій можна знайти в роботі С. І. Влахова і С. П. Флоріна. За їхнім визначенням, реалії – це слова (і фрази), що позначають об'єкти, які характерні для життя (життя, культури, соціального і історичного розвитку) одного народу, але чужі іншому; будучи носіями національного та історичного колориту, вони зазвичай не мають чітких відповідностей (еквівалентів) в інших мовах, тому не підлягають переведенню «на загальних підставах», що вимагає особливого підходу» [17, с. 65].

Слід зазначити, що не тільки вітчизняні, а й зарубіжні вчені розглядали і продовжують розглядати проблему культурно–маркованих одиниць і способів їх перекладу. Так, П. Ньюмарк стверджує, що терміни «cultural words» і «cultural terms» найчастіше використовуються для позначення реалій в англійськомуну світі [50, с. 41].

Що стосується структури реалій, на запитання, до якої категорії мовних засобів їх слід віднести, експерти не дають однозначних відповідей.

М. Л. Вайсбурд, наприклад, вважає, що концепції, які стосуються реалій, можуть бути виражені окремими словами, фразами, пропозиціями та скороченнями [10, с. 96]. Але більшість інших вчених (С. І. Влахов, Л. Н. Соболев, О. Б. Федоров, С. П. Флорін, Г. В. Чернов) говорять про «слова» – «лексичні одиниці» і лише іноді додають «словосполучення». У розумінні цих спеціалістів реалії – це просто слова і

фрази. Додавання в даному випадку «і фрази» означає, що в реальності можуть бути номінативні словосполучення, тобто такі комбінації слів, які семантично рівні слову. Номінативна фраза може бути реальністю ще й тому, що калька, яка часто є саме такою фразою, прирівнюється до реалій. Інша форма реалій – це аббревіатури. Їх включення в реалії також логічне, тому що вони конденсуються в одне «словесне» номінативне словосполучення.

Для лінгвістичного описання мовних засобів вираження дійсності спеціальні референти розглядають елементи об'єктивної реальності. Якщо розглядати референтів британської культури по відношенню до української, то можна виділити три основні групи.

До першої групи входять референти, які ідентичні в українській і британській культурах за своїми ключовими та другорядним характеристикам, таким як: *вода, радість, спів, велике*.

До другої групи входять референти, які ідентичні за своїми сутнісними характеристиками, але відрізняються за другорядними, наприклад: укр. «вечірнє відділення» (інститут) та англ. “*Night school*” – вечірні курси, вечірня школа (в технікумі або іншому вузі).

До третьої групи належать такі референти, які є унікальними за своїми сутнісними і другорядними ознаками, тобто тільки належать до даної культури, наприклад: укр. *Хрещатик, Золоті ворота, Приморський бульвар*, англ. *Big Ben* – «Біг Бен» (дзвін на вежі з годинником будівлі парламенту в Лондоні), *cricket* – крикет (спортивна гра), *Punch and Judy* – «Панч і Джуді» (ляльковий спектакль) [72, с. 213].

В. С. Виноградов у роботі «Введение в переводоведение» виділив шість основних функціонально-стильових типів тексту [14, с. 8-9]:

1. розмовні тексти;
2. офіційно-ділові тексти;
3. суспільно-інформативні тексти;
4. наукові тексти;
5. художні тексти;
6. релігійні твори.

Згідно з В. В. Виноградовим у художніх текстах існують дві взаємопов'язані текстові функції: впливу та естетики. Він зазначив, що «в літературі втілюється не тільки і не стільки раціональне, скільки художнє і естетичне пізнання дійсності» [14, с. 9]. Це означає, що чим якісніше здійснений переклад, тим вище естетична цінність твору і тим сильніше рівень емоційно-експресивного впливу на реципієнта. Однак, в роботах багатьох вчених йдеться про те, що неможливо створити повний і абсолютний еквівалент оригінального тексту і обійтися без смислових втрат, тому першорядне завдання перекладача полягає в тому, щоб «звести ці втрати до мінімуму».

Для цього при перекладі художньої літератури необхідно враховувати ряд факторів: аудиторію, для якої призначений переклад, і її фонові знання, мовний етикет, морально-етичні норми, регіональні особливості англійської мови [17, с. 39]. Важливу роль відіграють і фонові знання, а якщо точніше, фонові інформація самого перекладача, оскільки завдяки їм він зможе більш повно розкрити інформацію, що міститься в тексті.

Під терміном «фонові інформація» В. В. Виноградов розуміє наступне: «це соціокультурні відомості, характерні лише для певної нації або національності, освоєні масою їх представників і відображені в мові даної національної спільності» [14, с. 18]. Наприклад, в англійській мові це *reconstruction* (період «реорганізації» південних штатів), *the House* (Палата громад), а в українській – «колгосп», «п'ятирічка», «маршрутка» [4].

Ми вже розглянули поняття реалії, її структуру, але для більш повної та яскравої характеристики доцільно розглянути тематичні види реалій. Розглянемо класифікацію, що запропонували С. І. Влахов та С. П. Флорін, які розглянули реалії під різними кутами зору.

Класифікація реалій у їхніх роботах виглядає так:

1. Поділ за предметною ознакою
2. Поділ за місцевою ознакою (в залежності від національної та мовної залежності).

Предметна ознака

1. Географічні реалії, пов'язані з фізичною географією або суміжними науками, дуже близько стоять до термінів, тому чітке їх відмежування практично неможливо. Географічні реалії включають в себе:

- Назви об'єктів фізичної географії, в тому числі і метеорології: *степ, прерія, сопка, солончак, торнадо*;
- назви географічних об'єктів, пов'язаних з людською діяльністю: *польдер, крига, язовір, ґрид, арик*;
- назви ендеміків: *ківі, снігова людина, піщундська сосна, секвоя*.

2. Етнографічні реалії об'єднують слова, що позначають поняття побуту, матеріальної і духовної культури, релігії, мистецтва, фольклору.

2.1. Побут:

- Їжа, напої

1) *Crush – Краш* – бренд безалкогольних напоїв, в основу яких входять натуральні цитрусові;

2) *Baskin-Robbins* – американська ресторанна мережа морозива;

3) *BLT* – ця аббревіатура складена з слів *bacon, lettuce, tomato* і являє собою сендвіч з беконом, листовим салатом і помідорами, який є одним з найпопулярніших в Америці;

4) *Buffalo wings* – крильця «Буффало» – гострі курячі крильця, які зазвичай подаються із стеблами селери і соусом «блю-чіз». На українську мову перекладається за допомогою поєднання аналогового перекладу і транскрипції, проте в повній мірі це не передає культурний компонент страви;

5) *Red velvet cake* – торт «Червоний оксамит» – торт, коржі якого мають яскраво-червоний колір, з вершковим кремом.

- Одяг

1) *Alden* – Алден – американський бренд чоловічого взуття;

2) *Red Wing* – Ред Вінг – американський бренд, що спеціалізується на робочих черевиках, особливу популярність отримав під час Першої і Другої світових воєн;

3) *Sweatshirt* – світшоти – різновид светрів;

4) *JCPenney* – компанія з виробництва одягу і товарів для будинку – один з лідерів американського рітейлу;

Перекладається прийомом перенесення.

- Житло, меблі, посуд та інше начиння: *ізба, юрта, дівчача, горниця, обрік, амфора, кубишка*;
- транспорт (*Hummer – Хаммер* – американський позашляховик, створений на основі військового автомобіля);
- інші (предмети): *сакви, махорка, будинок відпочинку, путівка, кізяк*.

2.2. Праця:

- Люди праці: *farmer – фермер; bluescoat – поліцейський*;
- знаряддя праці: *кетмень, мачете, бумеранг, ласо, чуберка*;
- організація праці (включаючи господарство): *колгосп, ранчо, гільдія, лапаз, мандра*.

2.3. Мистецтво і культура:

- музика і танці: *country music – кантрі-музика*;
- музичні інструменти та ін.: *Ukulele – укулеле – традиційний гавайський інструмент, що нагадує гітару*;
- фольклор: *tooth fairy – зубна фея; Easter bunny – пасхальний кролик*;
- театр: *Broadway – вулиця в місті Нью-Йорк, на якій розташовані театри*;
- інші мистецтва і предмети мистецтв: *ікебана, чинте, пелікени*;
- виконавці: *трубадур, кобзар, скоморох, гейша*;
- звичаї, ритуали: *коляда, вендета, конфірмація, тамада, ряжені, маслениця, рамазан*;
- свята, ігри:

1) *Halloween – Хеллоуїн*;

2) *Scrabble – Скреббл* – гра в слова і букви;

3) *Coachella – Коачелла* - триденний фестиваль музики і мистецтв, який проводиться щорічно в долині Коачелла;

4) *Burning Man* – «Палаюча людина» – щорічний фестиваль, який триває вісім днів і кульмінацією якого стає спалення статуї людини);

- міфологія: *леший, Дід Мороз, троль, валькірія, ельф, гном, килим–літак, вурдалак*;
- культури – служителі та послідовники: *Лама, абат, мормони, квакери, дервіші; мечеть, пагода, розп'яття, мани*;
- календар: *вайшак, вересень, бабине літо*.

2.4. Етнічні об'єкти:

- Етноніми: *Latino* – латиноамериканці, *гуцул, кафр, тотонакі, баски, казах*;
- клички (зазвичай жартівливі або образливі): *хохол, кокні, фріц, грінго*;
- назви осіб за місцем проживання: *new-yorker* – житель Нью-Йорка;

2.5. Міри і гроші:

- одиниці міри: *mile* – миля, *quart* – кварта;
- грошові одиниці: *Penny* – монета в 1 цент, *Dime* – монета в 10 центів, *Dollar* – долар.

3. Суспільно-політичні реалії.

3.1 Адміністративно-територіальний устрій:

- адміністративно-територіальні одиниці;
- населені пункти *аул, станція, хутор, стійбище*;
- частини населеного пункту: *аррондісман, медіна, променад, ларго*.

3.2. Органи і носії влади:

- органи влади: *Superior court* – Вищий суд, *Supreme court of the United States* – Верховний суд США;
- носії влади: *канцлер, лорд-мер, гетьман, хан, цар*.

3.3. Суспільно-політичне життя:

- політичні організації та політичні діячі: *більшовики, ку-клукс-клан, віги, торі*;

- патріотичні та громадські рухи (і їх діячі): *партизани, карбонарії, західники, слав'янофіли*;
- соціальні явища і руху: *hippy – хіпі*;
- звання, ступеня, титули, звернення: *бакалавр, князь, принц, містер, сер, мадам*;
- установи: *облвно, загс, золотий стіл, торгпредств*;
- навчальні заклади та культурні установи: *Clark University – університет Кларка, вечірня школа, коледж*;
- стану і касты (і їх члени): *дворянство, купечество, юнкерство, джентрі, дворянин, самурай, мужик*;
- станові знаки і символи: *червоний прапор, півмісяць, свастика*.

3.4. Військові реалії:

- підрозділи: *легіон, фаланга, табір, орда, сотня*;
- зброю: *арбалет, мушкет, ятаган, таран, фінка*;
- обмундирування: *шлем, кольчуга, кітель, ківер, бушлат*;
- військовослужбовці: *air marshal – повітряний маршал, отаман, есаул, сотник, гардемарин* [17, с. 65-67].

У дослідника країнознавчої лексики Г. Д. Томахіна, реалії – це «назви властивих лише певним націям і народам предметів матеріальної культури, фактів історії, державних інститутів, імена національних і фольклорних героїв, міфологічних істот і т.п.» Зіставлення американського варіанту англійської мови і російської мови відображає за ними культуру, він виводить такі терміни як «денотативні реалії» і «конотативні реалії».

Денотативні реалії за визначенням Г. Д. Томахіна – це такі факти мови, які позначають предмети і явища, характерні для даної культури, що не мають відповідностей в зіставленій культурі [67, с. 64].

Конотативні реалії, на противагу денотативним, позначають предмети, які нічим не відрізняються від аналогічних предметів зіставлених культур, але отримали в

даній культурі і її мові додаткові значення, засновані на культурно-історичних асоціаціях, властивих тільки даній культурі.

Класифікація, запропонована Г. Д. Томахіним, відображає реалії американської дійсності:

Етнографічні реалії. Реалії побуту. Мовний етикет і норми поведінки:

- реалії побуту, житло;
- одяг;
- їжа, напої;
- побутові заклади;
- реалії транспорту;
- зв'язок: пошта, телеграф, телефон;
- відпочинок, дозвілля;
- звичаї і традиції, свята;
- заходи, гроші;
- рутинна поведінка;
- мовний етикет.

2. Географічні реалії:

- класифікація географічних реалій (назви особливостей берегової лінії, назви особливостей рельєфу, гідрографічні назви та ін.);
- флора;
- фауна;
- сільськогосподарські рослини;
- природні ресурси і особливості їх освоєння.

3. Суспільно-політичні реалії:

- державні символи і символи штатів;
- реалії, пов'язані з конституцією США;
- реалії законодавчої влади;
- реалії пов'язані з президентом і апаратом білого дому;
- реалії виконавчого відомства;

- реалії агентств;
- реалії державних службовців;
- реалії судової системи;
- реалії виборів;
- реалії політичних партій та громадських організацій.

4. Реалії системи освіти, релігії та культури:

- система освіти;
- релігія;
- література;
- театр і кіно;
- засоби масової інформації;
- образотворче мистецтво;
- музична культура.

5. Ономастичні реалії [35, с. 70].

В. Н. Крупнов запропонував свою класифікацію культурно-маркованих слів, яка є ідентичною класифікації С.І. Влахова і С.П. Флоріна, за винятком однієї групи. Дослідник додав ще один тематичний клас – «рекламні реалії» [17, с. 152].

Представлена класифікація слів-реалій видається цілком повною, вона охоплює багато аспектів життя національної спільноти, але давайте розглянемо ще одну класифікацію іншого видатного вченого в галузі мовознавства.

В. С. Виноградов досліджує проблему реалій на основі латиноамериканських матеріалів. Усі лексичні одиниці, що передають досліджувану довідкову інформацію, вчені поділяють на ряд тематичних груп:

1. *Повсякденні реалії* (житло, майно: *кане* – конічна хатина (Куба), кругла очеретяна хата (Венесуела), одяг: *пончо* – мис, плащ з прорізом для голови, *саране* – подібний одяг у Мексиці; їжа, напої: *мат* – настояний парагвайський чай у районі Ріо-де-ла-Плата, види робіт і занять: збір очерету на Кубі, банкноти та одиниці виміру: *крузейро* в Бразилії, *сукре* в Еквадорі; музичні інструменти, народні танці та пісні, виконавці: *қиена* – Індійська флейта; народні свята, ігри: *пелота* – гра в м'яч; адреси: *Аміт* – майстер).

2. *Етнографічні та міфологічні реалії* (етнічні та соціальні спільноти та їх представники: *інки, гуарана, ацтеки*; божества, казкові істоти, легендарні місця: *скеля* – казковий птах, *Пачакамак* – найвища суть інків).

3. *Реалії природного світу* (тварини: *гуанако* – різновид лами; рослини: *бісагуо* – різновид кактусів; пейзаж, пейзажі: *мангвіальні* – тропічні хащі).

4. *Реалії державної та адміністративної структури та соціального життя* (поточне та історичне) (адміністративні одиниці та державні установи: *Кабільдо* – міська рада; громадські організації, партії тощо, їх функціонери та учасники: *Корей* – реакційна партія у Венесуелі, промислові та сільськогосподарські підприємства, торгові установи: *Ingenio* – цукровий завод з плантацією, основні військові та поліцейські підрозділи та чини: *мис* – капрал; цивільні посади та професії, звання та звання: *Guajira* – селянин на Кубі).

5. *Ономастичні реалії* (антропоніми: розрізняють загальні (*Хуан, Педро*) та окремі, що називають імена відомих громадських діячів, художників, військових командирів та тих, чиї імена потребують коментарів під час перекладу; топоніми: звичайні та меморіальні (останні є в не тільки безпосередній назві геопозиціонера, але також надає додаткову інформацію, що може бути надзвичайно важливою для перекладача; імена літературних героїв: *Дон Кіхот*; назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, аеропортів: *Solis* (театру в Монтевідео).

6. *Асоціативні реалії* (рослинні символи: *кипарис* – символ трауру; анімалізм: *кішка* – символ розбійника в середньовічній Іспанії; кольорові символи: *зелений* – символ кращого майбутнього в Чилі та Панамі; фольклор, історичний та літературний алюзії). Вони містять натяки на спосіб життя, поведінку, риси характеру, вчинки історичних, фольклорних та літературних героїв, історичні події, міфи, легенди тощо; мовні алюзії – вони, як правило, містять натяк на якусь фразеологічну одиницю, прислів'я, прислів'я, уловлювальну фразу і зазвичай вимагають коментування [14, с. 104-112].

Поділ за часовими межами Р. П. Зорівчак виокремлює власне реалії, що вживаються певним мовним колективом і позначають поняття, що існують в даний час: *Верховна Рада, губернатор, Coca-Cola, Levi's, Pizza Hut*; та історичні реалії,

що позначають поняття, характерні для минулого певної соціальної групи: *кріпак, десятина, Erin, Dundee* [28, с. 70].

Для розгляду ономастичних реалій і їх класифікації за тематичною складовою пропонуємо розглянути визначення ономастики і її видів: «Ономастика – історико-лінгвістична дисципліна, що вивчає власні імена і титули, їх історію, семантику, структуру, основи». Ономастика вважається розділом лінгвістики, що вивчає сукупність власних назв певної території, етносу, історичного періоду.

Багатозначність і кількість власних назв робить їх вивчення складним і важливим завданням для розуміння людського суспільства. Основні розділи ономастики: топонімія (ойконіміка, гідронімія, мікроніміка) – вивчає власні імена географічних об'єктів; антропонімія – імена людей; також ономастика вивчає етнімії – назви етнічних утворень; зоонімії – назви тварин; фітонімії – імена рослин, теонімії – імена Богів, міфологічних істот; космонімії – назви галактик і сузір'їв, планет, зірок; перейонімії – назви видів транспорту: кораблі, поїзди, літаки, космічні пристрої; хремантонімії – власні назви унікальних предметів матеріальної культури, ювелірних прикрас; фалонімії – назви нагород; хрононімії – назви історично значущих відрізків часу, циклів природи; ергонімії – назви організацій; документалімії – назви важливих для народу документів; дранонімії – назви шляхів спілкування; геортонімії – назви свят, ювілеїв, торжеств; фіктонімії – вигадані імена.

Ономастикон складався історично, в основному ілюструючи уявлення про різні сфери життя народів і людини. Власні імена походять від спільного, вони можуть переходити з однієї мови в іншу. За різними іменами можна судити: до якої нації належать їх носії, з якої місцевості вони родом [89].

Серед найновіших класифікацій онімів дослідники також розглядають типологію О. Ю. Карпенко, яка встановила дев'ять типів онімної лексики:

- 1) антропонімічний;
- 2) топонімічний;
- 3) теонімічний;
- 4) ергонімічний;
- 5) зоонімічний;

- 6) космонімічний;
- 7) хрононімічний;
- 8) хрематонімічний;
- 9) ідеонімічний [32, с. 68-74].

Ж. А. Голікова до числа лінгвокраїнознавчих реалій відносить ономастичні реалії:

1. географічні назви (топоніми), особливо ті, що мають культурно– історичні асоціації: *Boston Pops* – Бостонський оркестр легкої музики, *Wild West Show* – циркова вистава про життя Дикого Заходу.

2. антропоніми – імена історичних осіб, суспільних діячів, вчених, письменників, діячів мистецтва, відомих спортсменів, персонажів художньої літератури та фольклору: *Scrooge* – Скрудж – дійова особа Ч. Диккенса (скнара) *Webster* – Вебстер – авторитет у лексикографії, *Mickey Mouse* – Мікі Маус – миша.

3. назви літературних та мистецьких творів; історичні факти та подій у житті країни; назви державних та суспільних закладів та багато інших: *pop-art* – поп-арт, *NBC – National Broadcasting Company* – Національна телерадіомовна компанія, *BBC – British Broadcasting Corporation* – Британська телерадіомовна компанія [22, с. 194].

Г.Д. Томахін у праці «Реалии-американизмы» пропонує таку класифікацію ономастичних реалій: 1) географічні назви (топоніми), особливо ті, що мають культурно-історичні асоціації; 2) антропоніми – імена історичних особистостей, громадських діячів, вчених, письменників, спортсменів, персонажів художньої літератури та фольклору; 3) назви творів літератури та мистецтва; історичні факти та події в житті країни; назви державних та громадських установ та багато інших; по-друге, реалії, що позначаються апелятивною лексикою: 1) географічні терміни, що позначають особливості природно-географічного середовища, флори та фауни; 2) деякі слова (у тому числі загальновідомі терміни), що відносяться до державного устрою, суспільно-політичного життя країни, юриспруденції, військової справи, мистецтва, системі освіти, виробництва та виробничих відносин, побуту, звичаїв та традицій, та інші [66, с. 4].

Важливо зазначити, що реалія – це мовна одиниця, яка не має чітких кордонів. З цього випливає, що будь-яка запропонована класифікація не може претендувати на абсолютну повноту і точність, а окрема одиниця не завжди закріплюється за одним єдиним розділом класифікації. З цим пов'язана низка перекладацьких складностей, передусім знаходження та виявлення у тексті таких номінацій.

Класифікація реалій за змістом дає змогу перекладачеві обрати найбільш прийнятний спосіб перекладу реалії з-поміж великої їх кількості. Можливі способи перекладу реалій ми розглянемо у наступному підрозділі.

У кожній англomовній країні: Англії, США, Канаді, Австралії та ін., де англійська мова є національною, виділяється лексика, яка пов'язана з реаліями цих країн (американізми, англіцизми, австралізми). Американізми є головним об'єктом лінгвокраїнознавства США, в них відображаються особливості життя американського суспільства, культури, економіки, побуту, звичаїв. Саме американізми відрізняють американський варіант англійської мови від британського, канадського, новозеландського та інших варіантів англійської мови.

Часто американізми висловлюють:

1) слова і стійкі словосполучення, які повністю відповідають аналогу іншого варіанту англійської мови (амер. *sidewalk* – брит. *pavement*; амер. *tuxedo* – брит. *dinner jacket*; амер. *Inuit* – брит. *Eskimo*);

2) лексичні одиниці, які означають предмети або явища, характерні для американського варіанта англійської мови (*ranch, prairie, coyote* і ін.).

Такі лексичні одиниці широко використовуються в інших варіантах англійської мови і є інтернаціональними.

Для лінгвокраїнознавства друга група американізмів представляє набагато більший інтерес, ніж перша, оскільки позначає специфічні реалії американської дійсності, несе національний колорит, тісно пов'язаний з природою і культурою США (*drugstore* – аптека, в якій продають їжу, напої, косметику, журнали; *writer-in-residence* – діючий письменник, який викладає літературу в вищому навчальному закладі або школі) [67, с. 64-69].

Є. М. Верещагін і В. Г. Костомаров вважають, що екстралінгвістичний зміст слова, яке відноситься до дійсності називають «культурним компонентом значення слова» [16, с. 68].

Важливою рисою безеквівалентної лексики є країнознавчий культурний компонент, який відображає своєрідність культури. Л. С. Бархударов вважає, що слова, у яких є відповідність в перекладі потрібно виключити з поняття «безеквівалентної лексики», і включити в нього слова, у яких немає ні повних, ні часткових еквівалентів. Л. С. Бархударов передбачає, що реалії, невідомі для носіїв іншої мови, відносяться до безеквівалентної лексики, а відомі всім реалії, як наприклад: *Yosemite National Park* – національний парк Йосеміті; *George Washington* – Джордж Вашингтон; *The Mississippi river* – річка Міссісіпі і ін. – так звані еквіваленти. Однак Л. С. Бархударов стверджує, що підбір еквівалента не позбавляє культурної забарвленості реалію, а навіть навпаки, саме стійкі відповідності в мові мають важливе значення для лінгвокраїнознавства [5, с. 197].

Крім основного значення, до складу лексичного значення входять конотації, які надають реалії емоційні, стилістичні «відтінки». Крім цього потрібно відзначити, що реалії блискавично реагують на зміни в житті суспільства. Так, наприклад в 50-60-х рр. молодіжний рух в США, проголосило відмову від благополучного життя заради бунту, що стало джерелом появи таких реалій як: «*beatnik, beat generation*», тобто «Розбите, розчароване покоління».

До числа реалій в лінгвокраїнознавстві можна віднести топоніми – назви географічних назв, антропоніми – імена людей, історичних особистостей, літературних героїв, етнографічні реалії, що відображають побут, культуру, працю, а також суспільно-політичні реалії, які зачіпають державні інститути, освіту, юриспруденцію та ін.

Дослідники реалій відзначають, що за характером референтів реалії можуть зближуватися з професіоналізмами, а також з деякими жаргонізмами, оскільки референти всіх цих груп лексики можуть носити унікальний характер. Однак професіоналізми, жаргонізми і сленг, на відміну від реалій, які є приналежністю

національної літературної мови, відносяться до не літературної лексики, так як відрізняються від реалій в стилістичному відношенні.

Набагато складніше встановити відміну деяких мовних реалій від термінів, так як терміни можуть також співвідноситися з унікальними референтами.

У першу чергу впадає в очі схожість реалії з терміном. Слід враховувати, що на відміну від більшості лексичних одиниць, терміни позначають точно певні поняття, предмети, явища. Як правило, це однозначні, позбавлені синонімів слова (і словосполучення), нерідко іншомовного походження; серед них також є і такі, значення яких обмежені історично.

Все те ж саме можна сказати і про реалії. Більш того, на стику цих двох категорій є ряд одиниць, які важко визначити чи є слово терміном або реалією, а крім цього, існує чимала кількість таких слів, які можна вважати одночасно і терміном і реалією.

Однак, різниця між терміном і реалією не менш значна. Реалії без сумнівів відносяться до безеквівалентної лексики, в той час як терміни належать в основному до небагатьох мовних одиниць, які мають повне мовне покриття в мові перекладу, тобто одиницям, перекладним еквівалентами. Термін – «слово або поєднання, яке є назвою певного поняття якої-небудь спеціальної області науки, техніки, мистецтва». Сферою застосування термінів є наукова література, в той час як реалії найчастіше можна зустріти в художній літературі, оскільки передає національний колорит.

Терміни відрізняються від реалій і за походженням. Вони часто створюються штучно для найменування тих чи інших предметів, в той час як реалії завжди виникають шляхом природньої словотворчості (це народні слова, тісно пов'язані з побутом та світоглядом народу).

Національний характер реалій і інтернаціональність термінології визначають і іншу відмінність між термінами і реаліями: вони поширюються нерівномірно. Терміни, будучи найменуваннями будь-яких предметів, поширюються в зв'язку з широким застосуванням цих предметів; в науковому середовищі це відбувається в процесі обміну науковою інформацією. Терміни належать усьому людству. У той час як реалії є надбанням того народу, в культурі і мові якого вони з'явилися.

Терміни, як правило, не виражають емоції, образність, ні стилістичну і національну забарвленість. Реалії ж, навпаки, володіють всіма цими специфічними якостями [47, с. 87].

Багато реалій, в силу своєї приналежності до певної функціональної сфери використання мови, є, по суті, реаліями-термінами. У будь-якому публіцистичному чи художньому творі можна зустріти дуже багато спеціальних термінів, які стосуються державного устрою, економіки, юриспруденції, військової справи, мистецтва, системи освіти і, як правило, є зрозумілими всім читачам – носіям мови.

Наприклад, слово «*charisma*», спочатку теологічний термін, який означав «божий дар», ставши кліше засобів масової інформації, набуло не термінологічного значення «притягальна сила, особиста чарівність». Дане слово зазвичай носить оціночний характер відомої людини або політика.

У той же час багато реалії, які не є термінами, за своєю семантичною структурою близькі до останніх. Про це свідчать, зокрема, їх слабкі парадигматичні зв'язки: вони часто характеризуються моносемією, рідко мають синоніми і антоніми. Разом з тим межа між термінами і реаліями мало чітка.

Отже, поняття реалій є дуже багатограним, проте мало вивченим. Досі ведуться дискусії щодо остаточного визначення поняття та його класифікації, з кожним роком з'являються нові точки зору, які виявляють нові складові. У подальшому проблемі визначення реалій буде надаватися все більше уваги у зв'язку із глобальними процесами у діджитальному світі.

1.2. Специфіка перекладу ономастичних реалій

При перекладі реалій будь-якого виду, перед перекладачем стоїть надважливе завдання вірно ідентифікувати реалію, з'ясувати для якої нації вона є визначною та зрозумілою, визначити часову приналежність слова або виразу та обрати найкращий спосіб перекладу, аби якомога найточніше відтворити реалію читачеві – представнику іншої культури, так, щоб у нього не залишилось невизначеностей щодо значення слова. Реалії, як ми вже з'ясували у першому розділі, є національно маркованими словами, які несуть в собі особливості соціального, економічного та

історичного устрою життя іншого народу та їх культури. Через подібні розбіжності мешканцям України, наприклад, можуть бути незрозумілі британські реалії, що стосуються життя королівської родини або історичного розвитку всіх островів, наприклад, чому досі Ірландці зневажливо ставляться до англійців, та інше.

Зі світовою глобалізацією, безмежним доступом до Інтернету, запуском популярних стрімінгових сервісів, що транслюють нові фільми, серіали, можливістю подорожувати у будь-яку країну світу, популяризацією відео-дзвінків та можливістю працювати у будь-якій країні світу з іншого куточку планети з кожним днем посилюється необхідність у спілкуванні між представниками інших національностей та культур, що ускладнюється наявністю у кожній особливих слів-реалій.

Важливо зазначити, що ономастичні реалії різко відрізняються від онімів (власних назв, імен, тощо) тим, що вони не вигадані автором, тобто вони не є залучені у псевдореальність художнього твору. Ономастичні реалії так само використовують для досягнення надання певного образу, наділяють метафоричністю, іронією або символізмом.

Проте варто зазначити, що власне ономастика (від грецького “*ονομα*” – ім’я, назва) – наука, розділ мовознавства про сукупність власних (у більш вузькому сенсі – особистих) імен (онімів) об’єктів. Ономастика вивчає історію та закономірності їх виникнення, розвитку й функціонування, зміни, поширення і структури власних імен у мові та мовленні, у літературній і діалектній сферах [100]. Матеріалом для досліджень з самої появи подібної науки були античні та середньовічні лексичні одиниці, які вважалися важливими назвами культурно-вагомих об’єктів, які формували картину світу носія мови певної нації.

Виходячи з цього, ми можемо зробити висновок, що кожний онім містить інформацію про власні особливості: історичну епоху, коли виник цей об’єкт чи суб’єкт, країну або етнос, мову, з якої походить ця власна назва.

У контексті аналізу конкретних творів, що належать до художньої літератури, важливим є мотив використання ономастичних реалій. Всі три твори, що ми досліджували, описують реальне життя людей, реальні місця та згадують про реальних людей або історичні факти. Найважливішим мотивом тут є досягнення

ефекту, що все відбувається насправді – змусити читача у це повірити, використовуючи знайомі імена, назва та змальовуючи знайомі картини.

Стратегія перекладу ономастичних реалій являє собою сукупність прийомів перекладу, спрямованих на перетворення одиниць вихідного тексту в еквівалентні для них одиниці тексту перекладу. Вибір стратегії перекладу визначається різними факторами, такими як мовні, культурні, екстралінгвістичні і так далі. Виконання перекладу може бути орієнтоване на читача, або на текст оригіналу. При орієнтації в процесі перекладу на читача перекладач вдається до стратегії «одомашнення», тобто відбувається адаптація тексту для розуміння його читачем за допомогою прийому національної адаптації. В даному випадку відбувається модифікація створених автором образів і втрата стилістичної своєрідності твору.

У разі орієнтації перекладача на текст оригіналу використовується стратегія «відсторонення», тобто відтворення індивідуальної стилістики автора, збереження оригінальної образної системи, створеної автором. При використанні даної стратегії читач сприймає світ вихідної культури як чужий йому. В рамках даної стратегії використовуються механічні прийоми, такі як транскрипція, транслітерація, калькування і прямий переклад.

Поряд з проблемою вибору розглянутих стратегій завжди виникає питання, пов'язане з тимчасовою складовою художніх творів. Перекладачеві слід розглянути стратегії «модернізації», «архаїзації» і «синхронізації». При модернізації перекладач здійснює «осучаснення» тексту, а при архаїзації – «зістарення». Синхронізація ж характеризується збігом часових характеристик, як у вихідному, так і в перекладеному тексті. Таким чином, на початковому етапі перекладачеві необхідно визначити стратегії перекладу, в рамках яких вже будуть використовуватися різні прийоми передачі реалій, зокрема власних назв.

У цьому розділі ми розглянемо декілька класифікацій способів перекладу реалій, які було запропоновано авторитетними науковцями.

Вчений Я. Й. Рецкер дає таке визначення: «Переклад – це точне відтворення оригіналу за допомогою іншої мови при збереженні єдності змісту та стилю. Цим переклад відрізняється від перекладу, в якому можна передати зміст іноземного

мовного оригіналу, опускаючи незначні деталі і не турбуючись про відтворення стилю. Єдність змісту та стилю відтворюється при перекладі на іншу мовну основу, а отже, буде новою єдністю, властивою цільовій мові» [59, с. 5].

Якість перекладу багато в чому залежить від мети перекладача. Критеріями оцінки якості художнього перекладу є його адекватність та еквівалентність. Для досягнення високого ступеня адекватності перекладу необхідно якомога повніше і точніше передати зміст оригінального тексту, зберегти форму мови та стиль оповідання оригінального тексту, не порушуючи при цьому граматичних та лексичні норми мови, на яку здійснюється переклад [49, с. 291].

При перекладі перекладач стикається з проблемою розбіжностей у смислового навантаженні та стилістичної виразності слів та словосполучень різних мов. Ви не можете змінити один компонент, щоб це не впливало на загальну структуру роботи. Зміна одного компонента обов'язково призводить до зміни всієї системи. В. Н. Комісаров вказував, що художній твір слід перекладати «не зі звуку на звук: не зі слова на слово, не з фрази на фразу, а з посилання в ідейно-образній структурі оригіналу на відповідне посилання в переклад» [37, с. 97].

Відтворення реалій – одна з найскладніших проблем теорії та практики перекладу; це вже давно було в центрі уваги багатьох дослідників. Наприклад, на думку С. І. Влахова та С. П. Флоріна, можливості перекладу реалій, насправді, знаходяться в перекладах, зводяться до чотирьох основних випадків:

- транслітерація або транскрипція,
- створення нового (або складного) слова на основі елементів який вже існує в мові,
- приблизний переклад
- контекстний переклад.

Транскрипція реалії передбачає механічний переклад реальності з іноземної мови на мову перекладу графічними засобами останньої з максимальним наближенням до вихідної форми [17, с. 87].

Переклад реальності як засіб перекладу її на цільову мову використовується в тих випадках, коли транскрипція (транслітерація) певних умов неможлива або

небажана. При перекладі реалій, на думку С. І. Влахова та С. П. Флоріна, є два варіанти: введення неологізму або приблизний переклад.

Неологізми можуть бути утворені:

а) калька – запозичення шляхом буквального перекладу (дуже часто по частинам) слова або фрази з подальшим складанням перекладених частин без будь-яких змін;

б) напів-калька – часткові запозичення, а також нові слова або усталені фрази, але «складені частково з власного матеріалу, а частково з матеріалу іноземного слова»;

в) розвиток – адаптація до іншомовної реальності; тобто надання їй форми рідного слова на основі іноземного матеріалу;

г) семантичні неологізми – нове слово або словосполучення, «придумане» перекладачем і дозволяє передати смислове значення (композицію) дійсності.

Досить часто використовується приблизний переклад реалій, але з його використанням можна втратити найцінніше – національний колорит. Можливі кілька варіантів:

а) опис, пояснення, тлумачення, як метод приблизного перекладу використовується в тих випадках, коли іншого шляху немає: поняття, яке не можна передати транскрипцією, потрібно просто пояснити;

б) принцип заміни одиницею за родом і виду дозволяє передати зміст реальності одиницею з більш загальним (дуже рідко – більш вузьким) значенням, замінює родові поняття замість виду;

в) функціональний аналог – це «елемент кінцевого виразу, що викликає східну реакцію у читача».

Інший варіант перекладу слів-реалій в концепції авторів – це контекстний переклад. Термін «контекстний переклад» зазвичай протиставляється терміну «словник», вказуючи тим самим на еквіваленти, які слово може мати в контексті, на відміну від еквівалентів, що містяться у словнику. Для цього процесу характерна відсутність еквівалентів перекладного слова (нульовий переклад) – його зміст передається в трансформованому контексті [17, с. 92].

Взаємовідносини реалій і контексту можуть розвиватися за двома сценаріями:

1. Реалії об'єднуються з контекстом і стають його важливими складовими. У таких випадках сам зміст тексту служить способом розуміння реалій без спеціальної допомоги.

2. Реалії в тексті різномірні і ніяк не пов'язані з контекстом, використовуються в якості засобів образності і художньої виразності.

При такому сценарії розуміння реалій стає неможливим через відсутність в тексті навіть натяку на значення слова, тим більше якщо реалія буде вживатися в переносному значенні [19, с. 15].

Оскільки реалії відносяться до безеквівалентної лексики, доречно розглянути класифікацію В. Н. Комісарова [37, с. 132].

Відповідності-запозичення, що відтворюють у мові перекладу форму іншомовного слова. Такі відповідності створюються за допомогою перекладацького транскрибування або транслітерації:

1. Відповідності-кальки, що відтворюють морфемний склад слова або складові частини стійкого словосполучення в іноземних мовах;
2. Відповідності-аналоги, створювані шляхом підшукування найближчої за значенням одиниці;
3. Відповідності-лексичні заміни, створювані при передачі значення безеквівалентного слова в контексті за допомогою одного з видів перекладацьких трансформацій;
4. Застосовується опис в разі неможливості створити відповідність зазначеними вище способами.

А. В. Федоров дає чотири способи перекладу реалій:

1. Транслітерація або транскрипція (повна або часткова) – безпосереднє використання даного слова, що означає реалію, або його кореня у написанні літерами мови перекладу або у комбінації з суфіксами мови перекладу.

2. Описовий переклад – створення нового слова або словосполучення для позначення відповідного предмета на основі елементів і морфологічних співвідношень, які вже реально існують у мові.

3. Уподібнений переклад – використання слова, що означає щось близьке (хоч і не тотожне) по функції до іншомовної реалії, уточнюється в умовах контексту або межує з приблизним значенням.

4. Гіпонімічний або узагальнено-приблизний переклад, при якому слова мови оригіналу, які передають видове поняття, передаються словом мови перекладу та називають поняття родові [69, с.182].

Науковиці С. П. Романова і А. Л. Коралова до найчастіших способів передачі реалій відносять наступні:

1. Транскрипцію чи транслітерацію;
2. Калькування;
3. Аналог або приблизний відповідник
4. Тлумачення або роз'яснювальний переклад.

Ю. В. Піввуєва розглядає такі способи передачі реалій:

1. Калькування;
2. Напів-калькування;
3. Родо-видова заміна
4. Функціональний аналог;
5. Описовий переклад або тлумачення слова;
6. Транслітерація або транскрипція [60, с. 122].

Також розглянемо найбільш вдалу, на наш погляд, класифікацію способів перекладу реалій, запропоновану Ж. А. Голіковою:

1. Транскрипція – механічне перенесення реалії з мови оригіналу на мову перекладу графічними інструментами останнього з максимальним наближенням до оригінальної фонетичної форми: *Soviet, sputnik, kolkhoz*;

2. Транслітерація – передача реалії на рівні графем: *Lincoln – Лінкольн, Ford – Форд*;

На її думку, переклад як прийом відтворення реалії у мові перекладу застосовують зазвичай у випадках, коли транскрипція є небажаною.

Науковиця пропонує наступні способи власне перекладу:

1) неологізмом (калька або напівкалька):

а) калька – буквальный переклад слова або звороту:

Red Army Man – червоноармієць, Victory Day – День Перемоги;

б) напів-калька – нове слово або стале словосполучення, що є частково запозиченим: *Decembrist – декабрист;*

2) приблизний переклад, який використовується найчастіше:

а) родо-видова заміна (дає змогу передати зміст реалії одиницею з більш широким, рідше – більш вузьким значенням, що по своїй суті є генералізацією):

Нарзан, Боржоми – мінеральна вода;

б) функціональний аналог (використовується для перекладу реалій мір): *стільки-то миль – дуже далеко;*

в) опис, пояснення, тлумачення як прийом приблизного перекладу: *Two boys were playing flys up with a soft ball. – Хлопці грали у м'яч.*

3) контекстуальний переклад – відповідна трансформація контексту.

How much are accommodations at health resorts? – Скільки коштує путівка на курорт?

Реалії, що наділені яскравим історичним та національним колоритом, найчастіше перекладають транскрипцією або функціональним аналогом: *миля, фут, фунт, бушель.*

При перекладі радянських та русизмів, як правило, використовують транскрибування або калькування: *kerosene, bor(t)sch, ataman, vodka, muzhik, samovar, subotnik.*

Переклад грошових реалій здійснюється за допомогою транскрибування або функціонального аналогу: *франк, долар, фунт* [22, с. 193].

Р. П. Зорівчак, знана філологиня та перекладознавчиня, авторка книги «Реалія і переклад», займається саме дослідженням неперекладного в англійських перекладах української прози. Що стосується реалій, то вона виділяє дев'ять

способів їх відтворення у мові перекладу: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій.

Вона вважає, що вибір способу перекладу залежить від декількох факторів:

- від характеру тексту і його жанрових особливостей;
- від значущості, тобто ступеня смислового навантаження реалії в контексті;
- від особливостей мов оригіналу та перекладу;
- від лінгвокраїнознавчого рівня підготовки читача перекладу [26, с. 84].

Дослідниця виділяє художній переклад реалій як особливий напрямок перекладацької діяльності, який передає головним завданням перекладача в умінні розпізнати реалії і зробити їх зрозумілими в культурі мови перекладу.

Р. П. Зовірчак виділяє такі особливості перекладу художнього тексту:

1. Відсутність дослівності.
2. Переклад художніх тропів.
3. Дотримання стилю, культури та епохи [26, с. 105].

При перекладі художнього тексту перекладачеві необхідно передати всю насиченість змістовної, емоційно-експресивної і естетичної цінності оригіналу і спробувати наблизити вплив тексту перекладу на читачів до дії оригіналу на вихідну аудиторію. Реалії являють собою особливу складність при перекладі, оскільки є абсолютно звичними для мови оригіналу, але не для мови перекладу.

Вважаємо за необхідне додати також визначення «традиційного ономастичного відповідника», адже ми вважаємо його дуже перспективним і частовживаним. Розглянемо дефініцію, що запропонував український мовознавець Б. М. Ажнюк: Традиційний ономастичний відповідник – це ім'я (найчастіше особове) з ономастичної системи цільової мови, що використовується як еквівалент англійського імені в перекладі. Як правило, ці імена етимологічно співвідносні. Значного поширення набуло використання традиційних відповідників при відтворенні імен британських та інших західноєвропейських монархів: королеви

Єлизавета (а не *Елізабет*), *Анна* (а не *Енн*), *Марія* (а не *Мері*), королі *Вільгельм* (а не *Вільям*), *Карл* (а не *Чарльз*) тощо. За традицією також передаються імена відомих діячів культури та мистецтва [2, с. 138].

У першому розділі ми розглянули популярні та визнані серед науковців варіанти визначення терміну «реалія», виклали зміст деяких поглядів на класифікацію реалій за змістом та переглянули класифікацію способів перекладу та відтворення реалій у мові перекладу таким чином, аби досягти головної мети, що стоїть перед перекладачем – збереження колориту реалії без внесення корективів у структуру тексту та доступною для читача мовою.

1.3. Короткий аналіз досліджуваних романів

Книга-оригінал, написана письменницею, називається «Eat, pray, love» (one woman's search for everything across Italy, India and Indonesia). Її випустили друком у 2006 році. Одноіменний фільм вийшов у серпні 2010 року. У списку бестселерів *The New York Times* книга лідирувала 187 тижнів. Виділяють два варіанти перекладу назви книги на українську мову «Їж, молись, кохай» і «Їсти, молитися, любити».

Роман є автобіографічним. Це книга про сучасну жінку з яскраво вираженими життєвими позиціями, для якої «їсти, молитися, любити» означає отримувати задоволення від життя, що б не відбувалося. Розповідь у книзі ведеться від імені Елізабет Гілберт, 32-річної успішної письменниці. Книга оповідає про особистісне зростання автора, про її нещасний шлюб і невдалих нових відносинах після шлюбу. Але навіть після цих подій вона знаходить в собі сили, щоб відправитися в подорож, яка кардинально змінює її погляди на відносини, на внутрішню гармонію і на світ в цілому.

Все починається з того, що письменницю відправляють у відрядження на Балі. Там вона знайомиться з провісником, який провіщає, що Елізабет знову повернеться на острів і буде його ученицею. Після розлучення Гілберт проводить цілий рік, подорожуючи по всьому світу. Вона проводить чотири місяці в Італії, насолоджуючись італійською кухнею («Їж»), чотири місяці в Індії в пошуках гармонії з внутрішнім «я» («Молись») і чотири місяці в Індонезії в пошуках

«балансу», де вона знаходить сили відкритися новій людині («Люби»). Можна сказати, що книга розповідає про те, як можна знайти радість, де її не чекаєш, і як потрібно шукати щастя там, де його не буде.

Ще одним бестселером є книга «Місто дівчат». Її героїня – 95-річна Вівіан Морріс. Вона отримує лист від дочки одного зі своїх коханців, в якому та просить розповісти, що ж насправді означав для Морріс її батько. І Вівіан починає згадувати свою бурхливе життя. У 19 років, коли на дворі стояли 1940-ті рр, її відрахували з престижного навчального закладу, і батьки відправили дівчину в Нью-Йорк під нагляд своєї родички, тітоньки Пег. Однак вони явно прорахувалися – Пег була прогресивною і волелюбною жінкою і цими якостями заражала усе своє оточення. Вона тримала театр, де грали як вельми стримані постановки, так і вистави в дусі бурлеску, з фривольними танцями. Вівіан влаштувалася до неї шити костюми, подружилася з однією з місцевих актрис і з головою поринула в стрімке життя мегаполісу.

Читати книгу варто не тільки заради пригод самої Вівіан Морріс, а й заради того, щоб в подробицях довідатися життя Нью-Йорка 1940-х років. Елізабет Гілберт, судячи з усього, проробила величезну роботу по вивченню моди, побуту і культури тих років, так що авторські відступи в даному випадку нескінченно захоплюючі.

Ще один твір, що ми розглянули розповідає про життя науковиці Алми Віттекер. Оповідь починається з історії знайомства та становлення її батьків, щоб читачі могли глибше зрозуміти чому головна героїня саме така, звідки в неї така жага до науки та пізнання не тільки ботаніки, але й власного тіла та поняття свободи. Вона з дитинства звикла вивчати все, що її оточує, окрім справжнього життя. Алмі довелось змагатися за наукову першість із чоловіками і вона мала всі шанси затьмарити самого Чарльза Дарвіна та його теорію.

Тут письменниця часто згадує імена як всесвітньо відомих авторів революційних просвітницьких ідей, так і тих, хто залишився поза суспільною увагою, незважаючи на фундаментальність їхніх праць. Це все допомагає читачеві наблизитись до наукової атмосфери твору і створює ефект реальності всього, що відбувається, ніби це біографічна книга. Також завдяки твору ми можемо краще зрозуміти суспільне становище жінок тих часів, їхні проблеми та хвилювання.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИКА ТА МЕТОДИ АНАЛІЗУ ПЕРЕКЛАДУ ОНОМАСТИЧНИХ РЕАЛІЙ

Всяке наукове дослідження обов'язково має ґрунтуватися на конкретній методології, тобто системі принципів та способів побудови теоретичної і практичної діяльності. Саме методологія визначає засоби та мету дослідницької роботи. Як стратегія наукового пошуку, вона окреслює загальні підходи до об'єкта дослідження, значною мірою зумовлюючи успішний науковий результат [5, с. 4].

У найбільш загальному значенні під методом у науці розуміють «шлях пізнання, який дослідник прокладає до свого предмета, керуючись своєю гіпотезою» [62, с. 48].

Спираючись на різні визначення, можемо дійти висновку, що метод – форма теоретичного пізнання дійсності, принципи та способи організації пізнавальної діяльності, що допомагають досягти поставлених цілей та завдань. У широкому значенні до методології відносять не тільки набір прийомів, а й припущень, теорії та різних точок зору, що таким чином формують коло науковців, зацікавлених у тій чи іншій проблемі.

Всі поділяються на: загальні та спеціальні.

Загальні методи аналізу можна застосовувати у процесі всього дослідження, не зважаючи на специфіку напрямку та етап. Спеціальні ж потребують чіткої послідовності дій та прийомів.

2.1. Методи аналізу ономастичних реалій

Лінгвістичні методи використовують із метою дослідження мови, продуктів мовлення й мовленнєвої діяльності [62, с. 51], при цьому ніхто з мовознавців не наполягає на одному з визначень мети їхнього використання. Так, М. П. Кочерган виділяє наступні у своїй класифікації:

- 1) описовий;
- 2) порівняльно-історичний;
- 3) зіставний;
- 4) структурний;

5) соціолінгвістичні й психолінгвістичні методи;

6) математичні методи [43, с. 360].

У роботі О. О. Селіванової лінгвістичні методи поділено на три основні групи:

1) парадигмальні;

2) міжпарадигмальні;

3) комбіновані.

До першої групи дослідниця уналежнює найбільш загальні методи в системі філологічних наук, які зафіксували зміну наукової парадигми:

1) порівняльно-історичний;

2) структурний;

3) функціональний;

4) конструктивний метод.

До другої групи зараховано окремі методи мовознавства, передбачають виконання спеціальних дій при дослідженні:

1) описовий;

2) типологічний;

3) зіставний.

Третя група містить методи, які поєднують процедури базових методів і методик граничних галузей:

1) індуктивний та дедуктивний методи;

2) дистрибутивний метод;

3) порівняльний метод;

4) порівняльно-перекладознавчий аналіз, та інші [62, с. 52].

До спеціальних методів дослідження відтворення реалій належать такі:

1) описовий метод (який надає змогу розглянути поняття реалій та їх характерні риси);

2) дедуктивний метод (для виокремлення стратегій, які застосовуються при перекладі реалій);

- 3) індуктивний метод (для узагальненого визначення поняття реалії, для узагальнення аналізованої інформації у висновках);
- 4) метод аналізу (для обґрунтування проаналізованого матеріалу);
- 5) метод синтезу (для розгляду складових поняття реалії);
- 6) контекстологічний аналіз (для з'ясування значення реалії у художній літературі) [53, с. 59-62].

Здавна відоме логічне протиставлення індуктивного і дедуктивного методів дослідження.

Дедукція (від лат. *deductio* "виведення") – метод дослідження, згідно з яким на основі загальних положень (аксіом, постулатів, гіпотез) роблять висновки про окремі факти. Ґрунтується на аксіомі: якщо посилення є істинними, то і висновок є істинним. Протиставлений інтуїції і пов'язаний з іншими загальнонауковими методами, як: синтезом, аналізом, формалізацією і індукцією – адже загальні положення можуть бути отримані індуктивним шляхом.

Індукція (від лат. *inductio* "наведення") – метод дослідження, згідно з яким на підставі знання про окреме роблять висновок про загальне, тобто полягає у переході від окремих конкретних спостережень до загального умовиводу. Індуктивний висновок ґрунтується на емпіричних спообах пізнання і є істиносним, якщо він спрацьовує для всіх без виключення предметів класу, щодо якого проведено узагальнення.

Іншими словами, індукція – це логічний умовивід від окремого до загального, а дедукція – від загального до окремого [87].

Описовий метод: сукупність процедур інвентаризації, класифікації і інтерпретації досліджуваних мовних явищ у синхронії. Виокремлюється не всіма лінгвістами, оскільки опис мовних структур застосовується і в інших методах. Так, наприклад, якщо необхідно дослідити фонетичну систему якоїсь мови, вчений повинен вичленити з мовлення всі звуки, ідентифікувати їх і подати їх повний список (інвентаризувати звуки), відтак класифікувати їх (виділити голосні й приголосні, приголосні поділити на сонорні й шумні, шумні – на дзвінкі й глухі тощо).

Послідовність етапів методу: 1) інвентаризації (виділення одиниць аналізу, подання їх повного списку); 2) членування виділених одиниць на менші складові одиниці (сегментація); 3) класифікація одиниць (таксономії); 4) вияву ознак груп таксономії (інтерпретації). На його основі створено так необхідні описові граматики різних мов і тлумачні, орфографічні, орфоепічні та інші нормативні словники. Так, наприклад, якщо нам потрібно вивчити гендерні стратегії в певному типі тексту (стратегії контролювання теми, само репрезентації, підтримки позитивного іміджу, моделювання інтеракції) ми спочатку виділяємо всі стратегії, потім – виділяємо їх складові у вигляді гендерних тактик і комунікативних ходів, після цього класифікуємо гендерні стратегії і визначаємо ознаки виявлених груп (наприклад, вербальні прагматичні і концептуальні параметри).

Описовий метод застосовує прийоми зовнішньої і внутрішньої інтерпретації. Прийоми зовнішньої інтерпретації бувають двох видів:

- а) за зв'язком з позамовними явищами (соціологічні, логіко-психологічні, артикуляційно-акустичні);
- б) за зв'язком з іншими мовними одиницями (прийоми міжрівневої інтерпретації) [87].

Внутрішня інтерпретація передбачає класифікацію досліджуваних одиниць за певними параметрами: наприклад, класифікація морфем за місцем і роллю у слові, за участю у слово- і формотворенні тощо). Зовнішня – демонструє зв'язки мовної одиниці з позначеною нею реалією, категоріями свідомості, ситуацією позначення тощо. Наприклад, опис гендерних стратегій, виходячи із соціопсихологічних особливостей комунікативної поведінки чоловіків і жінок [85].

Метод кількісного аналізу (для встановлення частотних показників використаних перекладацьких трансформацій, для кількісного поділу реалій за структурним планом та тематичними групами), а також відповідно метод опозицій [86].

Метод суцільної вибірки передбачає виокремлення термінологічних одиниць із текстів з метою формування фактичного матеріалу дослідження. У науковій практиці метод суцільної вибірки застосовується паралельно з аналізом дефініцій,

який полягає в уточненні дефініцій термінів. Дефініція є основним способом фіксації понятійного змісту терміну, що містить перелік необхідних та достатніх ознак для розкриття поняття [73, с. 32].

Кожен із типів реалій вимагає індивідуального підходу під час перекладу. Важливим етапом під час перекладу етнокультурних позначень є трансформація реалій з одного культурного поля в інше, адже слід зазначити, що системи смислів двох культур майже ніколи не бувають абсолютно симетричними.

Необхідність відбиття не лише предметного значення (семантики) реалії, а її колориту (конотації), її національного й історичного забарвлення вважається основною складністю для перекладача, бо ж ідеться про необхідність виокремлення алгоритму перекладу етнокультурних маркерів для віддзеркалення смислу реалій під час перекладу національно-маркованої лексики, тобто перекладення іншою мовою тих компонентів, завдяки яким зі словесних елементів будується цілісна структура.

Отже, реалії в першоджерелі та перекладі в основному відіграють роль художніх деталей і є його невід'ємними компонентами, що активно функціонують у сюжеті, створюючи тим самим яскравість і образність національної специфіки.

2.2. Етапи аналізу перекладу ономастичних реалій

На першому етапі за мету стояло формування теоретичної бази наукової розвідки, а також інвентаризацію та виокремлення англійських й українських термінологічних одиниць. Теоретичні засади дослідження ґрунтуються на застосуванні загальнонаукових методів, а саме: описового методу, спостереження, узагальнення, індукції та дедукції, що забезпечило виділення найсуттєвіших теоретичних відомостей щодо обраної проблематики з метою їх детального аналізу та опису, а також встановлення певних гіпотез, закономірностей, правил та визначень. Визначення груп, на які поділяються реалії, як їх класифікують певні науковці та які пропонують класифікації стратегій перекладу. Уточнення визначення поняття «ономастична реалія».

На другому етапі необхідно зробити вибірку із матеріалу дослідження. Ми виділили ономастичні реалії як у творі оригіналу, так і у творі перекладу. На цьому етапі ми використали метод суцільної вибірки і застосували його до всіх трьох творів.

На третьому етапі ми проаналізували тематичні групи ономастичних реалій, що було обрано для вибірки за допомогою методу типологічного аналізу. Серед раніше розглянутих класифікацій ми обрали найпрактичнішу та розподілили обрані ономастичні реалії для подальшого аналізу.

На четвертому етапі було необхідно проаналізувати способи перекладу ономастичних реалій, що було обрано з художніх творів, за допомогою порівняльно-перекладознавчого аналізу. Ми дослідили приклади відтворення ономастичних реалій на основі обраних художніх творів. Цьому етапові ми приділили найбільше уваги, адже саме тут ми дослідили всі тонкощі перекладу цієї групи безеквівалентної лексики на практиці.

На п'ятому етапі ми провели кількісний аналіз отриманих результатів та проаналізували отримані дані, дійшли певних висновків. Саме на цьому етапі ми змогли зібрати наочну базу результатів дослідження для подальшого розгляду.

На шостому етапі необхідно було підбити загальні підсумки дослідження та надати ілюстративний матеріал, де будуть представлені всі результати у відсотковому співвідношенні.

РОЗДІЛ 3.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ОНОМАСТИЧНИХ РЕАЛІЙ У ЛІТЕРАТУРІ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ РОМАНІВ ЕЛІЗАБЕТ ГІЛБЕРТ «МІСТО ДІВЧАТ» ТА «ЇСТИ, МОЛИТИСЬ, КОХАТИ» УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Розглянувши поняття реалії, їх особливості, види та способи перекладу ми можемо перейти до практичної частини, що передбачає аналіз власне реалій та способів їх перекладу у художньому творі. За основу для дослідження ми взяли роман американської письменниці Елізабет Гілберт «Місто дівчат» та «Їсти, молитись, кохати» українською мовою та їх переклад українською мовою, виконаний перекладачкою Ганною Лелів та Яриною Винницькою відповідно. Методом суцільної вибірки ми обрали 134 реалії з твору «Місто дівчат», 115 реалій з твору «Їсти, молитися, кохати» та 90 ономастичних реалій з «Природи всіх речей» та з українських перекладів відповідно. У наступних підрозділах буде представлено кількісний аналіз видів цих реалій, а саме їх розподіл на тематичні групи, та аналіз їх перекладу українською мовою. Також ми представимо детальне пояснення результатів цього аналізу з прикладами з творів.

3.1. Види ономастичних реалій у романі «Місто дівчат»

У цьому підрозділі ми розглянемо види реалій, що зустрілися нам під час аналізу роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат». За основу для дослідження ми беремо класифікацію Ж. А. Голікової, тому що вона лаконічна, універсальна і передбачає різноманітні особливості реалій. Вона поділяє ономастичні реалії на:

1. географічні назви (топоніми), особливо ті, що мають культурно- історичні асоціації.

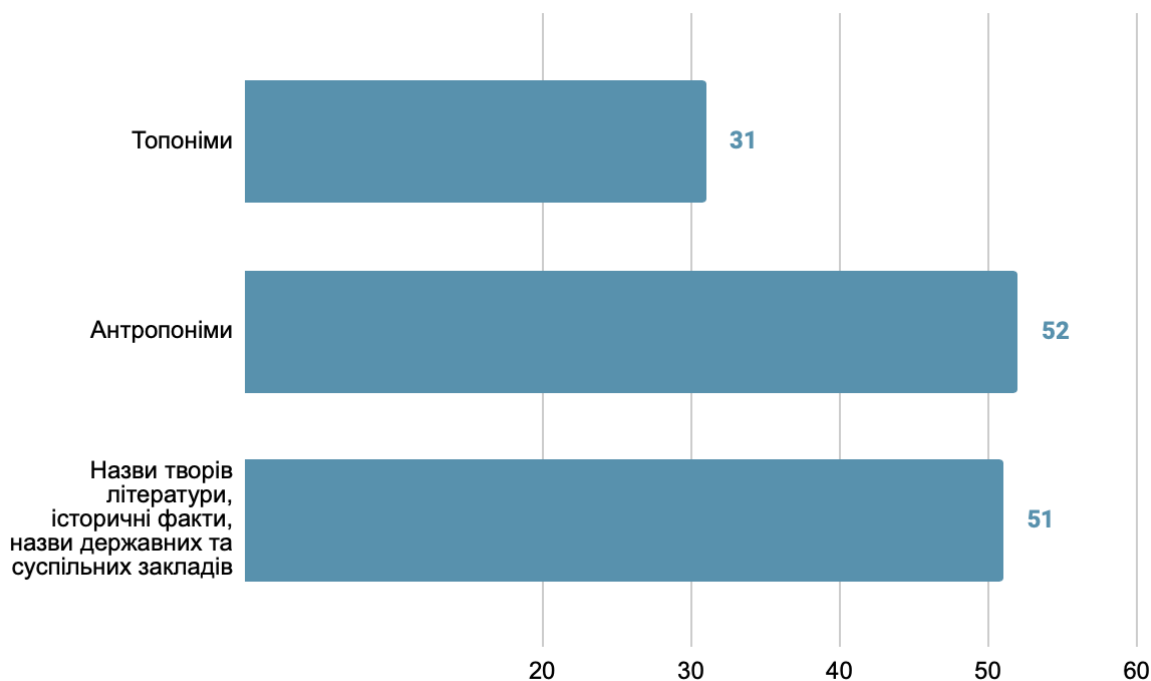
2. антропоніми – імена історичних осіб, суспільних діячів, вчених, письменників, діячів мистецтва, відомих спортсменів, персонажів художньої літератури та фольклору.

3. назви творів літератури та мистецтва; історичні факти та подій у житті країни; назви державних та суспільних закладів та багато інших [22, с. 194].

Результати розподілу ономастичних реалій, що ми знайшли у творі, представимо у вигляді таблиці нижче:

Таблиця 3.1

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Місто дівчат»

Усього нами було проаналізовано 134 ономастичні реалії, обрані з твору Елізабет Гілберт «Місто дівчат». Найбільше прикладів (38,1%) було назв творів літератури, історичних подій, назв державних та суспільних закладів. Така частота пояснюється тематикою твору, а саме описом театрального життя Нью-Йорку 1940х років, тобто найбільше було згадок назв п'єс та театрів, що були популярні у ті часи. Наступними за частотою були антропоніми (38,8%). Варто зазначити, що до цієї групи відносилися імена акторів, які добре знайомі американцям та ні про що не кажуть україномовному читачеві, який не цікавиться театром або кінематографом тих часів. Найменше ми знайшли топонімів (23,1%), адже події у творі відбуваються в основному в одному місці – Нью-Йорку. Саме тому ці приклади стосувалися переважно вулиць або районів одного з найбільших міст Сполучених Штатів Америки. Розглянемо кілька прикладів і з'ясуємо, з чим пов'язані такі показники.

Почнемо з розгляду найпоширенішої для нашої вибірки тематичної групи реалій – **антропонімів**. Її частка становить 39% (52 приклади). Як уже було сказано раніше, цей вид реалій включає в себе імена історичних осіб, суспільних діячів, вчених, письменників, діячів мистецтва, відомих спортсменів, персонажів художньої літератури та фольклору, цим і можна пояснити такий рівень частотності у романі, який ми розглядаємо, адже він безпосередньо розповідає про культурно-театральне життя Нью-Йорка довоєнного та воєнного часів. Проаналізуємо, які саме аспекти переважають у творі, на конкретних прикладах.

Велику частку серед реалій-антропонімів займали імена акторів чи авторів п'єс.

*I remember having stitched extra shoulder pads into that dress, in the desperate hope of resembling **Joan Crawford** – though I'm not sure the effect worked* [82, с. 14].

*Пам'ятаю, що мені так відчайдушно хотілося бути схожою на **Джоан Кроуфорд**, що я пришила до сукенки додаткові підплечники – хоча не впевнена, чи це щось дало* [79, с. 16].

Саме у цьому прикладі мова йдеться про акторку німого кіно, що займає 10-те місце у рейтингу найкращих кіноактрис, складеному Американським інститутом кіномистецтва.

*In the photo, Billy was talking to **Ginger Rogers** and her then husband, **Lew Ayres*** [82, с. 39].

*На фото дядько Біллі розмовляє з **Джинджер Роджерс** і її тодішнім чоловіком **Лью Айресом*** [79, с. 38].

У цьому прикладі йдеться про акторку і танцівницю, що у 1941 році отримала «Оскар» та була дуже відома своїми багатьма розлученнями із переважно дуже популярними чоловіками тих часів.

*Since **Moses** was in nappies* [82, с. 51].

*Відколи **Мойсей** у підгузках повзав* [79, с. 53].

У цьому прикладі ми бачимо використання імені біблійного персонажу, якого ми можемо віднести до персонажів художньої літератури та фольклору.

*One of the showgirls was a blonde –a platinum, actually – with a figure that would've made **Jean Harlow** gnash her teeth in jealous despair [82, с. 56].*

*Одна з артисток була білявкою – ще й платиновою – і мала таку фігуру, що **Джин Гарлоу** скреготала б зубами від заздрощів [79, с. 57].*

Ця акторка стала однією з найпопулярніших у 1930-х роках та була дуже впізнавана саме за колір волосся, за що її кликали «Платиновою блондинкою», про що також згадано у прикладі.

Подані вище приклади підтверджують наш висновок, що найчастіше серед антропонімів у романі зустрічаються саме імена акторів, що пояснюється тематикою та головною ідеєю твору.

До наступної групи антропонімів ми можемо віднести імена історичних осіб.

*I already knew who **Charlemagne** was, so leave me alone, is how I saw [82, с. 10].*

*Я вже знала, хто такий **Карл Великий**, чому б не дати мені нарешті спокію? [79, с. 9].*

Тут згадано ім'я короля, якого вважають засновником двох держав – Німеччини і Франції. Можемо допустити, що авторка використала згадала саме його у такому іронічному контексті, аби ідіоматичніше сказати, що дівчина вже отримала освіту і знала базові речі, проте більшого не прагнула.

*Her chestnut-and-gray hair was cut in an ill-considered short style that made her look somewhat like **Eleanor Roosevelt**, but with a better chin [82, с. 61].*

*Її каштанове із сивиною волосся було коротко й не зовсім вдало підстрижене – через цю стрижку вона скидалася на **Елеонору Рузвельт**, тільки з гарнішим підборіддям [79, с. 62].*

Такий комплімент у той час вважався найліпшим, адже дружину тогочасного президента Сполучених Штатів називали «першою леді світу».

Також серед прикладів антропонімів ми можемо виокремити згадки відомих брендів, які називаються іменами їх засновників.

*Her vials of **Elizabeth Arden** competed for space on Uncle Billy's elegant desk against her compacts of **Helena Rubinstein** [82, с. 119].*

Пляшечки парфумів від Елізабет Арден змагалися за місце на вишуканому столі дядька Біллі з пудреницями від Гелени Рубінштейн [79, с. 118].

Можемо зробити висновок, що серед всіх ономастичних реалій, що зустрілися нам у творі, саме антропоніми займають таку велику частку в нашому дослідженні через те, що включають в себе величезну кількість аспектів повсякденного культурного життя, яке було описано у романі. До антропонімів здебільшого відносяться імена акторів, історичних осіб та назви брендів.

Наступними за частотністю виявилися **назви творів літератури, історичні факти, назви державних та суспільних закладів** – 38% (51 приклад). Оскільки у творі йдеться про театральне життя Нью-Йорку переважно 1940–х років, логічно, що зустрічалося багато згадок відомих п'єс. Також в окрему підгрупу ми відносимо не тільки назви готелів та ресторанів, які були відомими у ті часи, а й назви відомих американських видань, історичні факти. Наведемо кілька прикладів.

*There was a picture of him at the wedding reception right there in **Variety**, standing just behind luminous Jeanette MacDonald in her blush–pink wedding gown [82, с. 43].*

*«**Вераєті**» надрукував знімок, де він стоїть на бенкеті поруч із Джанетт Макдональд, яка аж світиться від щастя у світло-рожевій весільній сукні [79, с. 44].*

*She read **The New York Times, and Barron's, and the Herald Tribune** (even though it leaned Republican), and she read the British papers when she could find them [82, с. 214].*

*«**Нью-Йорк Таймс**», «**Барронс**» і «**Гералд Триб'юн**» (хоч та й схилялася до республіканців), а потім британські газети, якщо їх вдавалося роздобути [79, с. 216].*

Ці приклади демонструють частотне згадування назв періодичних відомих у Америці видань, які часто публікують огляди на театральні постановки та взагалі пишуть про культурне життя Сполучених Штатів.

It's not only that I was interested in how well I'd groomed them—though I was absolutely riveted by that subject – but it just so happens that I was trying that summer to

*learn how to raise one eyebrow at a time, like Vivien Leigh in **Gone with the Wind** [82, с. 27].*

Я переймалася не тільки тим, чи добре я вищипала і підмалювала брови – хоча й це питання мене цілковито заворожувало; річ у тім, що того літа я намагалась навчитися, як піднімати одну брову, наче Вів'єн Лі у «Звіяних вітром» [79, с. 27].

*Well, it fell short of **King Lear**, said Peg. But only just [82, с. 73].*

Ну, «Король Лір» краще вдався, – відповіла тітка Пег. – Трішки краще [79, с. 73].

Ці приклади доказують нашу тезу, що також досить частотними були згадки назв літературних творів або п'єс, що, звісно, пов'язано з тематичною направленістю твору.

Наступною за частотністю була підгрупа з назвами популярних закладів Нью-Йорку, у яких часто збиралася міська еліта.

*That was a play on **Broadway** last year [82, с. 46].*

*Торік така п'єса йшла на **Бродвеї** [79, с. 47].*

*If midtown got too dull and familiar, Celia and I might head up to Harlem on the A train to hear Count Basie play, or to drink at the **Red Rooster** [82, с. 190].*

Якщо в Мідтауні ставало надто нудно й звично, ми із Селією вирушали лінією А до Гарлему – послухати, як грає Каунт Бейсі, або випити чогось у «Червоному півні» [79, с. 190].

*I was susceptible to drinking cocktails out of coconut shells in the Hawaiian Room of the Hotel **Lexington** [82, с. 195].*

Ласою до коктейлів у кокосовій шкаралупі у «Гавайській залі» готелю «Лексингтон» [79, с. 196].

Однією з найменш частотною за використанням була підгрупа зі згадками освітніх закладів Америки, що добре знайомі всім її громадянам, та й усьому світові.

*From earliest childhood, I'd been told that I would attend **Vassar** [82, с. 6].*

Змалку мені втокмачували в голову, що я вчитимусь у **коледжі Вассара**, але так і не сказали чому [79, с. 4].

*As for my older brother, Walter, he was off doing great things at **Princeton**, and giving no thought to me, other than to disapprove of my irresponsible behavior* [82, 13].

Що ж до мого старшого брата, Волтера, то він творив великі діла у **Прінстоні** і навіть не збирався брати собі то все до голови – хіба засуджував мою безвідповідальну поведінку [79, 12].

*Or we could just as easily find ourselves clowning around with a bunch of **Yale** boys at the Ritz, or dancing with some socialists downtown at Webster Hall* [82, с. 190].

Або дуріли собі з юрбою студентів із **Єля** в «Рітці» чи витанцьовували з якимись соціалістами у «Вебстер-Голлі» [79, с. 189].

*The Kelloggs had two sons at **Columbia University** who were both studying medicine* [82, с. 149].

Келлогги мали двох синів: обидва вивчали медицину в **Колумбійському університеті** [79, с. 150].

Найменше прикладів ми знайшли саме підгрупи, що стосувалася історичних фактів.

*In 1930 – with **the Depression** deepening and the nation tremulous and afraid – my aunt and her husband accidentally created a hit* [82, с. 39].

1930 року – коли **Велика депресія** наростала, а народ тремтів зі страху – моя тітка та її чоловік випадково створили хіт [79, с. 40].

Тут згадується одна з найзнаковіших історичних подій для Сполучених Штатів Америки, що, звісно, мала великий вплив на соціальне та культурне життя громадян того часу.

Отже, майже всі ономастичні реалії з нашої вибірки, що стосуються назв творів літератури, історичних фактів, назв державних та суспільних закладів пов'язані переважно з Нью Йорком. Це пояснюється тим, що у самому романі дії відбуваються саме у цьому місті.

Найменш частотною тематичною групою стали **топоніми** – 23% (31 приклад). Це реалії пов'язані з територіальними особливостями та суспільно-політичним життям народу в цілому. Розглянемо кілька прикладів.

*I knew that Peg owned a theater called the Lily Playhouse, located somewhere in **midtown Manhattan** [82, с. 36].*

*Я знала, що тітка має театр «Лілея» десь у **мангеттенському Мідтауні** [79, с. 35].*

*The next time I looked up, we had pulled into **Grand Central Station** already, and my new life was about to begin, and the handsome man was long gone [82, с. 31].*

*Коли я відвела погляд, потяг уже в'їжджав на вокзал **Гранд-Сентрал**, моє нове життя мало от-от розпочатися, а той красень уже давно пішов геть [79, с. 31].*

*As we passed through **Times Square**, mountains of artificial lights spewed out their lava of white-hot news and instant advertising [82, с. 48].*

*Коли ми проїжджали через **Таймс-сквер**, вулкани штучного світла вивергали на нас лаву гарячих, аж розпечених новин і найсвіжішої реклами [79, с.49].*

*Then there was the bedroom, with its windows facing **Forty-first Street**, and its handsome double bed made of chrome and dark wood [82, с. 72].*

*За вітальнею була спальня, що вікнами виходила на **Сорок першу вулицю**, з чудовим двоспальним ліжком із хрому й темного дерева [79, с. 74].*

Ці приклади демонструють нам особливість адміністративно-територіального устрою в Нью-Йорку – назву вулиць за номерами – та згадують найвизначніші місця міста, які відомі кожній людині у світі.

Проаналізувавши реалії у романі Елізабет Гілберт «Місто дівчат», ми можемо зробити висновок, що більшість з них описують повсякденне життя та вказують на уявлення народу про різні його аспекти, але все ж переважно мова йдеться про культурне життя Сполучених Штатів Америки. Використання ономастичних реалій у даному випадку допомагає перенести читача у Нью-Йорк тих часів та відчути себе одним з героїв роману завдяки чіткій деталізації.

3.2. Види ономастичних реалій у романі «Їсти, молитись, кохати»

У цій частині роботи ми представили дані щодо видів власних назв у досліджуваному художньому тексті. Матеріалом нашого дослідження послугував роман Елізабет Гілберт «Їсти, молитися, кохати» та його переклад українською мовою Ярини Винницької.

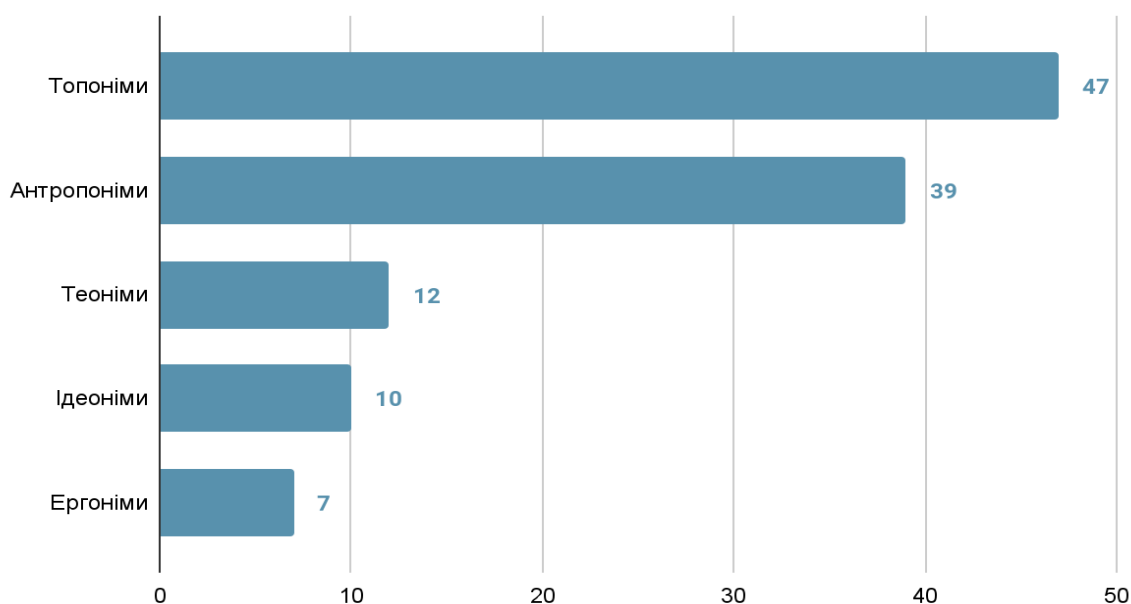
Методом суцільної вибірки було знайдено та проаналізовано 150 власних назв, а саме, ономастичних реалій. На основі тематичної класифікації власних назв, запропонованою Ж. А. Голіковою, ми створили власну класифікацію власних назв досліджуваного роману:

- 1) топоніми – географічні назви;
- 2) антропоніми – імена людей;
- 3) теоніми – назви божеств;
- 4) ідеоніми – назви об'єктів духовної культури; (назви літературних творів, кінофільмів, назви п'єс, творів живопису)
- 5) ергоніми – назви об'єднань людей: товариства, організації, заклади тощо;
- 6) астроніми – назви небесних тіл;

Кількісні результати нашого дослідження ми виклали у діаграмі нижче:

Таблиця 3.2

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Їсти, молитись, кохати»

Методом суцільної вибірки ми обрали 115 ономастичних реалій у тексті твору «Їсти, молитись, кохати». У поданій вище гістограмі ми бачимо, що найбільше у поданому творі авторка використовувала саме топоніми (47 прикладів з нашої вибірки). Така кількість ономастичних реалій, що позначають місцевість зумовлена тематичною напруженістю твору, а саме – подорожами. Наступною за частотою використання була тематична група антропонімічних ономастичних реалій (39 прикладів). Таку кількість можна пояснити логічним висновком – головна героїня твору часто згадує відомих осіб у своєму мовленні, описуючі дійсність, у якій вона перебуває. Також у нашій вибірці ми знайшли приклади теонімів (12 прикладів). Цікаво, що найбільша їх концентрація була саме у частині з подорожами островом Балі, Індонезія, де, наскільки нам відомо, будизм є основою культурного життя населення. Досить мало було прикладів використання ідеонімів та ергонімів (10 та 7 прикладів відповідно). Цікаво, що авторка мало згадувала про відомі та важливі твори мистецтва, хоча вони також могли б описати життя громадян країн, у яких вона мешкала.

Першими за частотністю вживання є **топоніми**. Їх частка склала 40,8% (47 прикладів). Наприклад:

*Wasn't I proud of all we'd accumulated – the prestigious home in **the Hudson Valley**, the apartment in Manhattan, the eight phone lines, the friends and the picnics and the parties, the weekends spent roaming the aisles of some box-shaped superstore of our choice, buying even more appliances on credit?* [81, с. 23].

*Хіба я не пишаюсь усім тим, що у нас є – престижний будинок у **Гадсон-Веллі**, квартира на Мангеттені, вісім телефонних ліній, друзі, пікніки, вечірки, вихідні, проведені у коробках супермаркетів серед полиць, де можна купити ще більше побутової техніки у кредит* [78, с. 22].

*I cross over the river to **Trastevere** – the neighborhood that claims to be inhabited by truest Romans, the workers, the guys, who have, over the centuries, built all the monuments on the other side of the Tiber* [81, с. 208].

Переходжу на протилежний бік річки у напрямку **Трастевере** – тієї ділянки, де мешкають істинні римляни – трударі, які побудували всі пам'ятники на другому боці Тибру [78, с. 209].

*And I'd be devastated to miss the **Ganges**, the great **Rajasthani desert**, the nutty **Mumbai** movie houses, **the Himalayas**, the old tea plantations, the Calcutta rickshaws racing against each other like the chariot scene from Ben-Hur* [81, с. 600].

Я не переживу, якщо не побачу **річки Ганг**, великої **пустелі Раджастан**, дурнувятих кіношних **кварталів Мумбая**, **Гімалаїв**, старих чайних плантацій, калькуттських рикш, які женуться наввипередки, наче колісниці Бен-Гура [78, с. 602].

Під час аналізу власних назв у дослідженному романі нам зустрілися такі підтипи топонімів:

1) гідроніми, наприклад:

*Every day after class, Sofie and I go sit by **the Tiber**, eating our gelato and studying with each other* [81, с. 196].

*Щодня після занять ми з Софі йдемо до річки і вмощуємося на березі **Тибру**, їмо наше джелато і продовжуємо вчити мову* [78, с. 196].

2) ойконіми (назви населених пунктів та їх районів, вулиць), наприклад:

*All I have for sure is his name – Ketut Liyer – and the memory that he lives in a village just outside the town of **Ubud*** [81, с. 752].

*А також те, що він живе у селищі неподалік від містечка **Убуд*** [78, с. 752].

3) ороніми (назви хребтів, гір, долин, ярів, впадин і ущелин), наприклад:

*He once went on a pilgrimage to **Mount Agung**, the biggest and most spiritually important volcano on Bali, but he said the energy was so powerful there he could scarcely meditate for fear he might be consumed by sacred fire* [81, с. 852].

*Хоча якось-таки вирушив був на прощу до **гори Агунг**, найбільшого і найважливішого у духовному сенсі вулкана Балі* [78, с. 853].

4) хороніми (назви країн, материків), наприклад: *Italy, Spain, Southern California, Europe.*

Для цієї підгрупи ми не наводимо приклади речень з тексту, оскільки назви країн не можна вважати ономастичними реаліями.

Другими за чисельністю є **антропоніми**. Їх частка складає 33,9% (39 прикладів). Наприклад:

*I wanted to be all **Gandhi** about this* [81, с. 50].

*Я хотіла бути вся така **Магатма Ганді** у цьому конфлікті* [78, с. 50].

*So why was I haunting its halls every night now, howling like **Medea**?* [81, с. 28].

*Тоді чому я блукаю його кімнатами щоночі і вию, мов **Медея**?* [78, с. 27].

*I once went to see the great Vietnamese monk, poet and peacemaker **Thich Nhat Hanh** speak in New York* [81, с. 351].

*Якось у Нью-Йорку типового суєтного вечора буднього дня я пішла на зустріч зі славетним в'єтнамським монахом, поетом і миротворцем **Тіч Нхат Гангом*** [78, с. 353].

*For some reason I replied: "Maybe so. But I have a feeling you could play a very good **Casanova**."* [81, с. 454].

*А я раптом видала: «Мені здається, що ви добре вмієте грати **Казанову**»* [78, с. 453].

З цих прикладів ми можемо зробити висновок, що найчастіше у ролі ономастичних реалій дійсно виступають імена дуже відомих історичних осіб та герої художніх творів.

Наступну сходинку за частотністю становлять **теоніми** – 10,4% (12 прикладів). Така маленька кількість прикладів є досить дивною, якщо звертати увагу на тематику твору та навіть окрему частину, де головна героїня подорожує островом Балі. Наведемо приклад:

*Anyway, the day of the week that you were born is more important in Bali than the year, which is why, even though Ketut doesn't know how old he is, he was able to tell me that the patron god of children born on Thursdays is **Shiva the Destroyer**, and that the day has two guiding animal spirits—the lion and the tiger* [81, с. 836].

Саме тому Кетут, який не пам'ятає, скільки йому років, знає, що патроном дітей, народжених у четвер, є **Шива Руйнівник**, а тотемними тваринами – лев і тигр [78, с. 838].

Наступна група, яку ми розглянули, це **ідеоніми**. Їх частка склала 8,6% (10 прикладів). Наприклад:

*The Yogis say that **Ham-sa** is the most natural mantra, the one we are all given by God before birth* [81, с. 400].

*Йоги стверджують, що **Хам-са** – найприродніша мантра* [78, с. 402].

*It's an excerpt from a holy ancient scripture of Yoga called the **Skanda Purana**, most of which has been lost, and little of which has been translated out of Sanskrit* [81, с. 567].

*Це уривок із давнього священного йогічного писання «**Сканда Пурана**», більшість із якого втрачено, а незначну частину того, що вціліло, перекладено зі санскриту* [78, с. 569].

Ергоніми складають 6,3% (7 прикладів). Наприклад:

*There are two soccer teams in Rome—**Lazio and Roma*** [81, с. 238].

*У Римі є дві футбольних команди – «**Лаціо**» і «**Рома**»* [78, с. 238].

Отже, розглянувши групи ономастичних реалій у романі Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати» на конкретних прикладах, можемо зробити висновок, що більшість з них склали групи географічних назв, тобто топонімів, що пов'язано з подіями, що описує авторка. Цікаво, що авторка мало згадувала про відомі та важливі твори мистецтва, хоча вони також могли б описати життя громадян країн, у яких мешкала.

У наступній частині нашої роботи ми розглянемо, якими способами перекладачки користувалися при відтворенні ономастичних реалій у двох творах.

3.3. Стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману Елізабет Гілберт «Природа всіх речей»

Ми ретельно проаналізували ономастичні реалії у романі Елізабет Гілберт «Природа всіх речей» та визначили їхні головні особливості у поданому тексті.

Варто зауважити, що у романі розповідається про життя науковиці, тому зрозуміло, що більшість ономастичних реалій стосуватимуться саме науки, науковців або назв наукових праць.

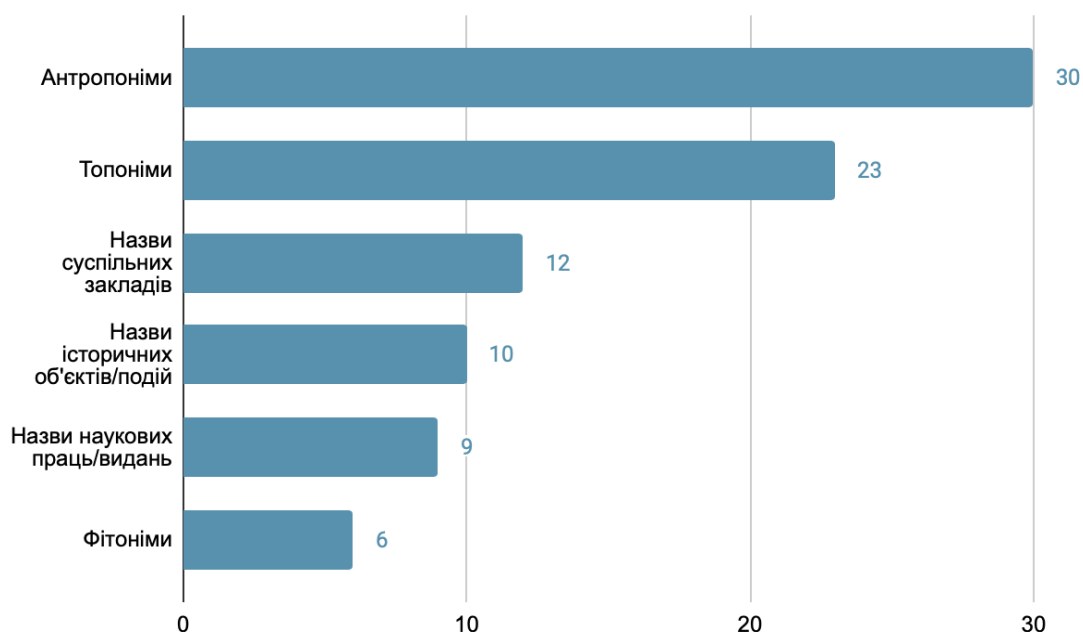
Методом суцільної вибірки ми обрали та проаналізували 90 ономастичних реалій з усього тексту твору. На основі тематичної класифікації власних назв, запропонованою Ж. А. Голіковою, ми створили власну класифікацію ономастичних реалій досліджуваного роману:

- 1) антропоніми – ім'я людей;
- 2) топоніми – географічні назви;
- 3) назви суспільних закладів – університети, театри, бібліотеки;
- 4) назви історичних об'єктів/подій – події, назви кораблів;
- 5) назви наукових праць/видань – журнали, праці, доктрини;
- 6) фітоніми – назви рослин.

Кількісні результати нашого дослідження ми виклали у діаграмі нижче та загалом пояснили їхню логіку та природу:

Таблиця 3.3

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Природа всіх речей»

Розглянемо детально результати нашого дослідження далі на прикладах. З-поміж 90 ономастичних реалій, що ми обрали методом суцільної вибірки левова частка з них виявилася саме антропонімами (30 прикладів). Як ми вже зауважили вище, така кількість пояснюється тематичною направленістю твору та мотивом, яким користувалася авторка. Таким частотним згадування імен відомих та значущих людей вона хотіла домогтися максимальної реальності всього, що відбувалося у романі. Основною метою було, щоб читач повірив, що все відбувалося насправді. Наступними за частотою використання були топоніми (23 приклади з нашої вибірки). Це ми пояснюємо першими десятима частинами твору, адже вони стосувалися навколосвітніх подорожей, у які їздив Генрі Віттекер, батько головної героїні. Саме з цієї розповіді починається роман. Також нам вдалося знайти назви суспільних закладів (12 прикладів) та назви історичних подій або об'єктів (10 прикладів). Подібні цифри нас досить здивували, адже говорячи про науку ми очікували більше згадок про університети, наприклад. Наступними за частотністю використання стали назви наукових праць та видань (9 прикладів з нашої вибірки). Найменше ми знайшли прикладів фітонімів (6 прикладів).

Як ми вже зазначили, найчастотнішими за згадками були саме **антропоніми**. Їхня частка склала 33,3% (30 прикладів) від усієї вибірки. Наприклад:

*Her son, the future **King George III**, spent his childhood summers there* [83, с. 17].

*На літо туди перебирався її син, майбутній король **Георг III*** [80, с. 15].

*Then **Louis XIV** was cured by Jesuit's bark, which only drove up prices steeper* [83, с. 74].

*Коли єзуїтська кора вилікувала **Людівіка XIV**, ціни стрибнули ще вище* [80, с. 75].

*The city had been founded on the sound principles of religious tolerance, a free press, and good landscaping, by **William Penn** – a man who grew tree saplings in bathtubs, and who had imagined his metropolis as a great nursery of both plants and ideas* [83, с. 103].

*Місто – побудоване на раціональних засадах релігійної терпимості, вільної преси й благоустрою – заснував **Вільям Пенн**: чоловік, який вирощував у ваннах для купання саджанці дерев і уявляв свою метрополію величезним розплідником дерев та ідей [80, с. 103].*

***George Washington and Thomas Jefferson** both had opulent country estates, so everyone wanted an opulent country estate [83, с. 120].*

***Джордж Вашингтон і Томас Джефферсон** мешкали в розкішних заміських маєтках, і тепер кожному кортіло мати таку оселю [80, с. 118].*

*Even Alma's mushroom question was granted a serious answer (from Beatrix in this case, who quoted the esteemed Swedish botanical taxonomist **Carl Linnaeus** on how to distinguish minerals from plants, and plants from animals: "Stones grow. Plants grow and live. Animals grow, live, and feel" [83, с. 124].*

*Навіть на запитання про гриб Алма дістала серйозну відповідь (цього разу Беатрікс процитувала знаменитого шведського ботаніка-систематика **Карла Ліннея**, який пояснив, як відрізнити мінерали від рослин, а рослин від тварин: «Каміння росте. Рослини ростуть і живуть. Тварини ростуть, живуть і відчують») [80, с. 124].*

Як ми бачимо з прикладів вище, Елізабет Гілберт згадувала одних з найвідоміших людей не тільки науки, але й загалом світу. Ми помітили, що авторка часто поясню, хто саме є та чи інша людина і, таким чином, пояснює мотив використання конкретної власної назви або, у контексті нашої праці, ономастичної реалії.

Також нам вдалося знайти досить велику кількість **топонімів** – 25,6% (23 приклади) нашої вибірки. Розглянемо детальніше на прикладах нижче:

*Dick Yancey – a tall, intimidating Yorkshireman, who worked for the gentleman of the house as the iron-handed enforcer of all his international trade concerns (and who happened to be residing at the estate that January, waiting for the Philadelphia ports to thaw so he could proceed on to **the Dutch East Indies**) – had few words to say about the new infant [83, с. 9].*

Дік Єнсі – високий, кремезний йоркширець, безжалісний здоровило, який залагоджував усі клопоти господаря дому на ниві заморської торгівлі (і, волею випадку, мешкав того січня у мастку, чекаючи на відлигу в портах Філадельфії, щоб вирушити далі, до **Голландської Ост-Індії**), не мав що особливо сказати про новонароджене дитя [80, с. 7].

*For the first five years of her life, Alma Whittaker was indeed a mere passenger in the world – as we all are passengers in such early youth – and so her story was not yet noble, nor was it particularly interesting, beyond the fact that this homely toddler passed her days without illness or incident, surrounded by a degree of wealth nearly unknown in the America of that time, even within elegant **Philadelphia*** [83, с. 14].

Перші п'ять років свого життя Алма Віттекер справді була скромним подорожнім у цьому світі – всі ми в малих літах не більш як подорожні – отож її життя поки що не було ані шляхетне, ані надто цікаве: незугарне дівчатко збавило цей час без недуг і прикрих випадків, серед розкоші, майже не знаної в тогочасній Америці, навіть у заможній **Філадельфії** [80, с. 13].

*Henry Whittaker was born in 1760 in the village of **Richmond**, just up the Thames from London* [83, с. 14].

Генрі Віттекер народився року 1760-го в **Ричмонді**, селі на Темзі трохи вище за течією від Лондона [80, с. 14].

*By the mid-1770s, the gardens at Kew had become a botanical Noah's Ark, with thousands of specimens already in the collection, and new consignments arriving weekly – hydrangeas from the Far East, magnolias from China, ferns from **the West Indies*** [83, с. 22].

До середини 1770-х років сади в К'ю стали Ноевим ковчегом, тільки ботанічним – колекція вже налічувала тисячі сортів, щотижня прибували нові й нові екземпляри: гортензії з Далекого Сходу, магнолії з Китаю, папороть з **Вест-Індії** [80, с. 21].

Всі вищезазначені приклади стосувалися переважно розквіту Британської імперії та її освоєння нових земель, торгівлі з ними. Використовувались вони у

контексті навколосвітніх подорожей, які були дуже популярними у ті часи і організовувались як з науковою, так і економічною метою.

Усього 13,3% (12 прикладів) ми знайшли ономастичних реалій, що позначали **назви суспільних закладів**. Як і в інших творах авторки, що ми розглядали, більшість стосувалася саме назв університетів або бібліотек, що існують при них та, як відомо, мають велике значення для становлення науки й сьогодні. Наприклад:

His name was Arthur Dixon, and he was a recent graduate of the University of Edinburgh [83, с. 196].

Звали вчителя – недавнього випускника Единбурзького університету – Артур Діксон [80, с. 194].

That night, the visitors included serious young George Hawkes, a Philadelphia publisher of fine botanical prints, books, periodicals, and journals, and a distinguished older gentleman by the name of James K. Peck, who taught at the College of New Jersey up in Princeton, and who had just published a book about the physiology of Negroes [83, с. 233].

Того вечора серед них був серйозний молодий чоловік на ім'я Джордж Гокс, філадельфійський видавець вишуканих друкованих творів, книжок, часописів і журналів із ботаніки, а також статечний старший джентльмен Джеймс К. Пек, який викладав у коледжі Нью-Джерсі в Принстоні й недавно видав книжку про фізіологію негрів [80, с. 235].

When they turned eighteen, Beatrix discontinued their tutoring sessions at last, announcing their educations complete, and sending away poor, boring Arthur Dixon, who took a position as a tutor of classical languages at the University of Pennsylvania [83, с. 271].

Коли їм виповнилося вісімнадцять, Беатрікс нарешті припинила їхні заняття, оголосивши їхню освіту завершеною, і відіслала геть горопашного, надокучливого Артура Діксона, який почав викладати класичні мови в Університеті Пенсильванії [80, с. 269].

When I was nineteen years old, I discovered a collection of books in the Harvard library written by Jacob Boehme [83, с. 584].

У дев'ятнадцять років я знайшов у Гарвардській бібліотеці добірку книжок Якоба Бьоме [80, с. 582].

Таку ж кількість прикладів для тематичної групи **назв історичних подій або об'єктів** ми знайшли у поданому романі, а саме: 11,1% (10 прикладів). Мотив їх використання у тексті твору пов'язаний із контекстом навколосвітніх подорожей, розповіддю про плавання Кука та інших:

*What's more, Kew had a new and ambitious superintendent: Sir Joseph Banks, fresh from his triumphant voyage around the world as chief botanist for Captain Cook's **HMS Endeavour*** [83, с. 25].

Ба більше, сади дістали нового, честолюбного наглядача: сера Джозефа Бенкса, який щойно повернувся з тріумфального вояжу довкола світу – він служив головним ботаніком на судні «**Індевор**», що ним керував капітан Кук [80, с. 22].

*There will be two ships sailing, but you'll be on **the Resolution**, with Cook himself* [83, с. 42].

У плавання вирушає два судна – ти будеш на «**Резолюшн**», із самим Куком [80, с. 42].

*He continued to nurse the cinchona groves, which legally belonged to **the Spanish Royal Pharmacy**, but which Henry had silently claimed for his own* [83, с. 79].

Він далі піклувався про зарості цинхон, які за законом належали **Іспанській королівській аптеці**, та які Генрі потайки вважав своїми [80, с. 79].

*"Also," said Henry, while Banks was still recovering from the assault upon his senses, his honor, and his drawing room, "I believe we should discuss my nomination to **the Royal Society of Fellows*** [83, с. 90].

– Крім того, – сказав Генрі, поки Бенкс намагався оговтатися від посягання на його почуття, честь і вітальню, – я думаю, що нам варто обговорити моє призначення до **Королівського наукового товариства** [80, с. 91].

Окрім згаданих вже вище основних мотивів використання цих ономастичних реалій, у поданих прикладах ми також бачимо, що авторка згадувала про важливі наукові та суспільні явища, які вже давно стали важливою частиною історії.

Через тематичну спрямованість роману ми виокремили наступну тематичну групу, а саме: **назви наукових видань або праць**. Таких у нашій було вибірці 10% (9 прикладів):

*She also procured from her father's library a 1665 edition of Robert Hooke's **Micrographia**, and a most valuable compendium of Leonhart Fuchs's botanical illustrations [83, с. 111].*

*А ще забрала з батькової бібліотеки «**Мікрографію**» Роберта Гооке, видану 1665 року, й безцінну колекцію ботанічних ілюстрацій Леонарда Фукса [80, с. 109].*

*At the age of nine, Alma could comfortably read Caesar's **Commentaries** in its original, and Cornelius Nepos [83, с. 188].*

*У дев'ять років Алма спокійнісінько читала «**Записки**» Цезаря в оригіналі і праці Корнелія Непота [80, с. 189].*

*Do you think the plant you're discussing might be the same one that Dioscorides mentions, sir, in **Materia medica**? [83, с. 205].*

*Як ви гадаєте, сер, чи не може рослина, про яку ви розповідаєте, виявитися тією ж, що про неї згадує Діоскорид у своїй праці «**Про лікарські рослини**»? [80, с. 205].*

Найменшу кількість прикладів ми знайшли саме **фітонімів** 6,7% (6 прикладів). Розглянемо на прикладах:

*Well, Mr. Hawkes," she said, "as you surely know, **Monotropa hypopitys** grows only in the shade, and is a sickly white color – almost ghostly in tone [83, с. 406].*

*Що ж, містере Гокс, – почала вона, – як ви, певно, знаєте, **Monotropa hypopitys**, або ж під'ялинник звичайний, росте тільки в затінку й має бліде, блякле забарвлення [80, с. 407].*

*She kept up correspondence with botanists from Tierra del Fuego to Switzerland, and carefully watched the complex taxonomical debates that raged in the more obscure scientific journals as to whether this or that sprig of **Neckera** or **Pogonatum** constituted a new species, or was merely a modified variation of an already documented species [83, с. 420].*

*Вона листувалася з ботаніками з усієї планети – від Вогняної Землі до Швейцарії – і уважно стежила за заплутаними дебатами таксономістів, які затято сперечалися в маловідомих наукових журналах про те, є та чи та гілочка *Neckera* чи *Pogonatum* новим біологічним видом, чи тільки різновидом виду вже задокументованого [80, с. 420].*

Отже, ми на прикладах продемонстрували результати нашого дослідження, детально пояснили отримані результати та навели кількісні результати у відсотках та конкретних цифрах. Для проведення дослідження ми розробили власну робочу класифікацію та доказали її працездатність у контексті окремого тексту, а саме: у романі Елізабет Гілберт «Природа всіх речей».

3.4. Стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат»

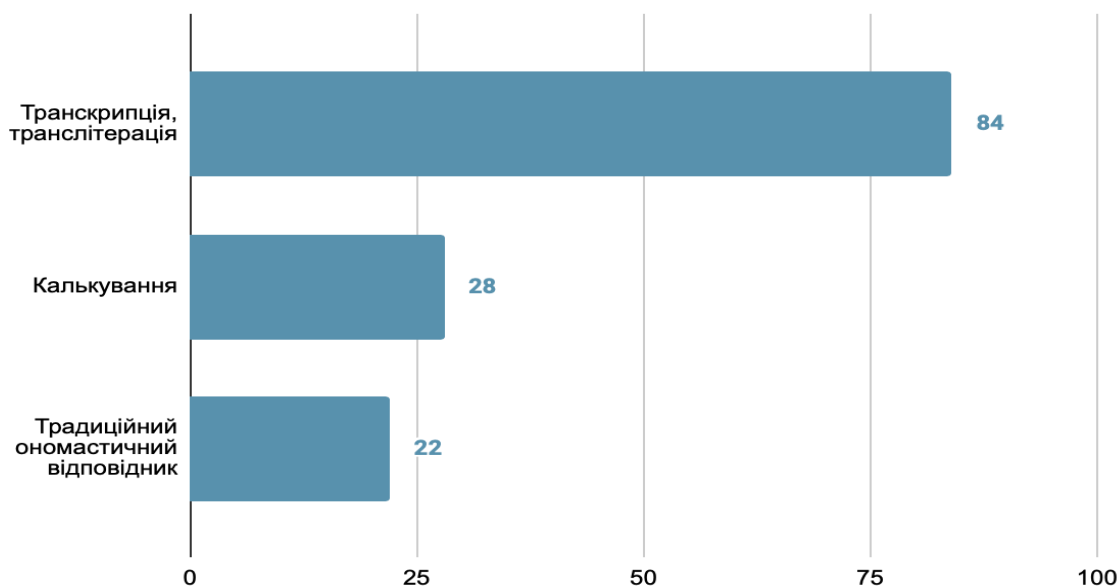
Проаналізувавши реалії з роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат» та визначивши їх особливості у цьому тексті, а також вивчивши способи перекладу реалій, запропоновані різними дослідниками, тепер можемо перейти до аналізу їхнього перекладу українською мовою.

Для проведення дослідження ми розробили власну робочу класифікацію способів перекладу реалій, яка б підходила для дослідження особливостей у конкретному тексті. Ми виділили наступні способи перекладу ономастичних реалій у цьому романі:

1. Транскрипція або транслітерація.
2. Калькування.
3. Традиційний ономастичний відповідник.

Ми розглянемо на конкретних прикладах використання кожного способу та проаналізуємо, чим був зумовлений вибір перекладачки. Провівши кількісний аналіз способів перекладу реалій з роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат», ми можемо проілюструвати за допомогою таблиці 3.4 частотність їх використання.

Стратегії перекладу ономастичних реалій у романі Е. Гілберт «Місто дівчат»

Для проведення дослідження ми обрали 134 ономастичні реалії у творі «Місто дівчат». У гістограмі вище наведено основні результати дослідження способів перекладу ономастичних реалій з нашої вибірки, що використовувала перекладачка. Такі результати дослідження ми можемо пояснити особливостями нашої вибірки і взагалі теми. По-перше, слід зауважити, що ми досліджуємо саме ономастичні реалії, які безпосередньо пов'язані з власними іменами. По-друге, у нашій виборці не було жодного прикладу деяких звичних способів перекладу реалій: функціональним аналогом, описово та іншими прийомами.

У нашій виборці найбільше прикладів ми знайшли, які було відтворено за допомогою транскрипції або транслітерації – (84 приклади), що пов'язано з особливостями перекладу саме ономастичних реалій, які також пов'язані зі способами перекладу власних назв. Наступним за частотою був переклад калькуванням (28 прикладів). Цікаво, що цей спосіб використовували переважно для перекладу назв закладів освіти та імен героїв п'єс, які не є дуже відомими широкому загалу. Найменше прикладів було перекладено традиційний ономастичним відповідником (22 приклади). Це пояснюється тим, що сама авторка мало використовувала таких власних імен, що є настільки відомими, що офіційний

переклад їх імен ми можемо знайти у будь-якому словнику. Розглянемо на прикладах нижче.

У нашій виборці найбільше прикладів ми знайшли, які було відтворено за допомогою **транскрипції або транслітерації** – 62,6% (84 приклади).

The Empire State Express, straight out of Utica [82, с. 11].

«Емпайр-Стейт-Експрес», прямо з Ютіки [79, с. 10].

She'd brought me to visit Santa Claus [82, с. 15].

Ми навідалися до Санта-Клауса [79, с. 16].

From Dwight Miller, in the New York World Telegram: Theatergoers are urged to ignore the saggy and worn seats of the Lily Playhouse, and to ignore the flakes of ceiling that may land in their hair as the hoofers dance onstage, and to ignore the ill-designed sets and the flickering lights [82, с. 429].

Цитата з рецензії Двайта Міллера для «Нью-Йорк Ворлд Телеграм»: Наполегливо раджу театралам не звертати уваги на просиджені й обшарпані сидіння в театрі «Лілея», на кавалки штукатурки, які можуть посипатися вам на волосся, коли на сцені танцюватиме кордебалет, на поспіхом зроблені декорації і миготливе освітлення [79, с. 432].

У цих прикладах ми бачимо, що перекладачка вдавалася не тільки до перекладу транскрипцією або транслітерацією, а й застосовувала практичну транскрипцію – змінила залишила фонетичну оболонку, проте змінила графічну.

Наступним за частотою використання був спосіб **калькування** – 20,8% (28 прикладів). Наприклад:

*I learned how to shop for cheap materials in the **Garment center**, or (even cheaper) way down on Orchard Street* [82, с. 141].

*Дізналася, як роздобути дешеві тканини у **Швейному кварталі**, а ще краще (і дешевше) – далеко на початку Орчард-стріт* [79, с. 138].

*The Kelloggs had two sons at **Columbia University** who were both studying medicine* [82, с. 149].

*Келлогги мали двох синів: обидва вивчали медицину в **Колумбійському університеті*** [79, с. 151].

The Dewdrop of Drury Lane makes an appearance on our humble shores! [82, с. 225].

Росинка з «Друрі–Лейн» завітала на наші скромні терени [79, с. 224].

Ці приклади ілюструють мотиви використання такого способу перекладу у досліджуваному романі: назви закладів вищої освіти, персонажі п'єс, назви районів Нью-Йорку, які не є дуже відомими широкому загалу, проте добре знайомі місцевим жителям.

Найменш часто перекладачка використовувала спосіб **традиційного ономастичного відповідника**, що пояснюється тим, що сама авторка мало використовувала таких власних імен, що є настільки відомими, що офіційний переклад їх імен ми можемо знайти у будь-якому словнику.

*Underarm deodorants and air-conditioning were woefully inadequate, for instance, so everybody stank like crazy, especially in the summer, and also we had **Hitler*** [82, с. 23].

*Антиперспірантів і кондиціонерів, наприклад, дуже бракувало, тому всі немилосердно смерділи, особливо влітку, а ще тоді жив **Гітлер*** [79, с. 15].

*The subject came up that afternoon because the girls were talking about sex—which was the only thing they ever talked about, when they weren't talking about clothing, money, where to eat, how to become a movie star, how to marry a movie star, or whether they should have their wisdom teeth removed (as they claimed **Marlene Dietrich** had done, in order to create more dramatic cheekbones)* [82, с. 139].

*Про це зайшла мова, бо дівчата розмовляли про секс – то була єдине, про що вони розмовляли, якщо не теревенили про одяг чи про гроші, про те, де поїсти, як стати кінозіркою, як вийти заміж за кінозірку і чи варто видаляти зуби мудрості (казали, що **Марлен Дітріх** так зробила, щоб вилиці виглядали ефектніше)* [79, с. 142].

Отже, розглянувши багато прикладів перекладу ономастичних реалій реалії з роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат» можемо підсумувати, що так як всі з них представляли собою власні назви, здебільшого імена людей, спостерігаємо високу частотність способу перекладу за допомогою транскрипції та транслітерації;

переклад за допомогою традиційного ономастичного відповідника також пояснюється цією причиною, хоча цим способом перекладена не така велика кількість прикладів. Загалом всі способи перекладу було застосовано доречно, хоча, наприклад, україномовному читачеві здебільшого будуть зовсім незрозумілі більшість імен акторів, тому, можливо, було б доречно зробити посилання з поясненнями наприкінці роману.

При перекладі творів художньої літератури слід завжди пам'ятати, що ми маємо справу перш за все з плодами авторської уваги, його культурно-релігійними та суспільно-політичними особливостями. Перекладаючи ономастичні реалії слід зважати на мету їх використання, що заклала авторка чи автор. У даному випадку таке перенасичення згадками імен популярних акторів Сполучених Штатів тих часів без використання пояснень призводить до плутанини або прямого ігнорування. У результаті це може призвести до поверхневого розуміння тексту, а отже – недосягнення мети авторки.

3.5. Стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати»

Характеризуючи реалії як об'єкт перекладу, зазвичай стверджують, що вони, як правило, перекладу не підлягають або є просто надзвичайно важкими для перекладу. Під цим мається на увазі, що для розуміння реалії, наприклад, іноді треба задіяти багато способів: від короткого уточнення у ході тексту до посилань наприкінці тексту твору. Якщо ж мова йде саме про ономастичні реалії, які є також власними назвами, то зазвичай для розуміння досить вказівки на те, що перед нами ім'я або назва (а цю функцію виконує в письмовому тексті велика літера), проте у такому випадку втрачається сенс саме реалії і вона стає просто онімом.

Для аналізу способів перекладу ономастичних реалій в обраному творі ми створили власну класифікацію, яка на нашу думку є найвлучнішою у контексті саме роману «Їсти, молитись, кохати». Ми виділили такі стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій:

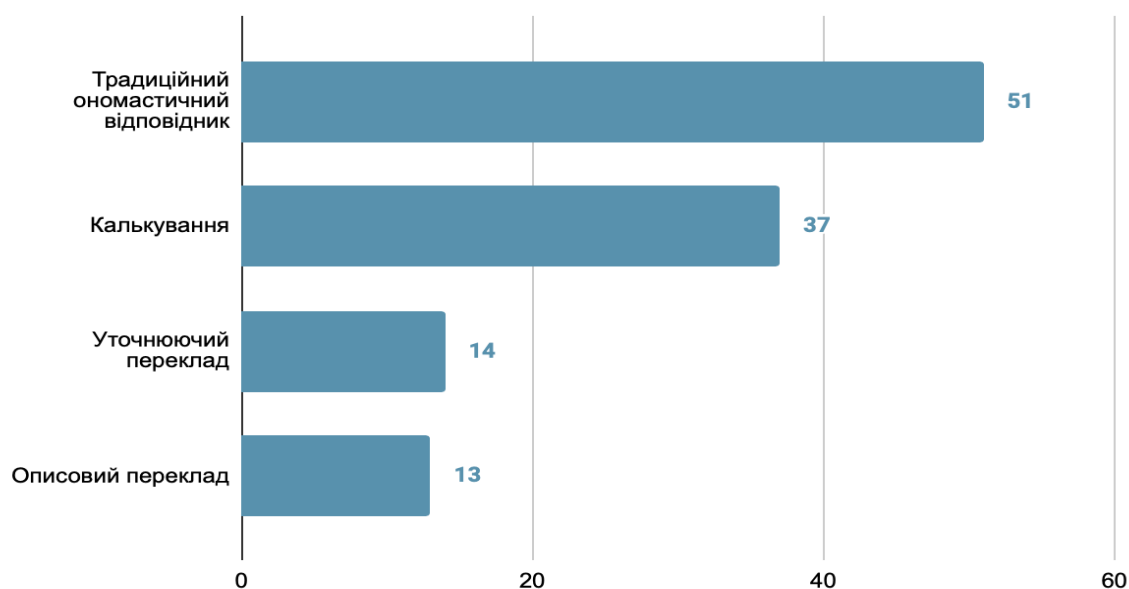
- 1) Традиційний ономастичний відповідник.

- 2) Калькування.
- 3) Уточнюючий переклад.
- 4) Описовий переклад.

Кількісні результати нашого дослідження ми демонструємо у таблиці 3.5.

Таблиця 3.5

Стратегії перекладу ономастичних реалій у романі Елізабет Гілберт «Їсти, МОЛИТИСЬ, КОХАТИ»

Як бачимо з таблиці, то найбільше в тексті зустрічається переклад **традиційним ономастичним відповідником**, що становить 44,3% (51 приклад).

*I discovered Giovanni a few weeks after I'd arrived in Rome, thanks to that big Internet café at the **Piazza Barbarini**, across the street from that fountain with the sculpture of that sexy merman blowing into his conch shell [81, с. 12].*

*Із Джованні я познайомилася через декілька тижнів по приїзду до Рима завдяки великому інтернет-кафе на **п'яцца Барбаріні**, що неподалік фонтану зі скульптурою сексуального тритона, який дме у свою мушлю [78, с. 13].*

*I wanted to be all **Nelson Mandela** about this [81, с. 43].*

*Хотіла бути вся така **Нельсон Мандела** у цьому конфлікті [78, с. 40].*

Таким чином, автор, при перекладі відтворює фонографічну оболонку слів з тим чи іншим ступенем близькості до оригіналу, що дозволяє фонетично зрозуміти

суть реалії. В даному випадку зазвичай використовують прийому перекладу транскрипції та транслітерації.

*What this congress decided would henceforth be considered proper Italian was the personal language of the great Florentine poet **Dante Alighieri** [81, с. 151].*

*А щоб знайти цей дивовижний діалект, що ним колись розмовляли на території Італії, вони повернулися на двісті років назад, до Флоренції XIV століття і ухвалили, що віднині правильною італійською мовою вважатиметься мова видатного флорентійського поета **Данте Аліґ'єрі** [78, с. 152].*

***Alexander the Great** sent an ambassador to India in the fourth century BC, with a request to find one of these famous Yogis and return with him to court [81 с. 349].*

*У IV столітті до н.е. **Олександр Великий** послав свого гінця до Індії з наказом розшукати одного із тих славних йогінів і повернутися з ним до палацу [78, с. 351].*

Коли в англійському тексті використовуються «чужі» для англійської традиції імена (наприклад, італійські), відповідниками можуть ставати форми традиційного відображення в українському перекладі ономастикону цієї «третьої» мови.

Наступним за частотністю способом перекладу ономастичних реалій є **калькування** – 32,2% (37 прикладів). Наприклад:

*A **Temple of Aesculapius** was built there after a plague in 291 BC [81, с. 207].*

*У 291 році до н. е. після епідемії чуми на острові звели **храм Ескулана** [78, с. 209].*

*I check into a small and pretty hotel there on the fabulously named **Monkey Forest Road** [81, с. 755].*

*Тому я беру таксі та їду в містечко Убуд, яке здається мені хорошим місцем для початку подорожі. Там я поселюся в маленькому гарненькому готелі на вулиці зі знаменитою назвою – **Мавпячий ліс** [78, с. 754].*

Калькування становить собою свідомий процес і носить творчий характер. Дослідники відзначають, що за характером своїх словотвірних компонентів кальки нічим не відрізняються від самостійних мовних утворень даної мови і сприймаються її носіями як звичайні слова рідної мови [13, с. 30]. Вони заповнюють словникові

прогалини, зберігаючи при цьому загальну структуру та граматику української мови.

В свою чергу **уточнюючий переклад** складає всього 12,2% (14 прикладів).

Одним з прикладів такого перекладу можна зазначити наступний:

*Tutti-spinning across the grass in circles, arms extended, a little Balinese **Julie Andrews** – loves it, too* [81, с. 1191]ю

*Тутті, що намотує кола по траві, наша маленька балийська **Джулія Ендрю, саме та зірка мюзиклів «Моя прекрасна леді», теж дуже подобається ділянка*** [78, с. 1192].

Даний спосіб перекладу допомагає зрозуміти сутність реалії, пояснюючи іншомовному читачеві, про що саме йдеться.

Наступним і найменш використаним залишився **описовий переклад** – 11,3% (13 прикладів).

*In the sixteenth century, a violent Islamic uprising swept across the region and the Shiva – worshipping Hindu royalty escaped Java, fleeing to Bali in droves during what would be remembered as the **Majarahit Exodus*** [81, с. 783].

*Це потім увійде в історію як «**кінець індонезійської імперії з центром на острові Ява**»* [78, с. 786].

В усіх поданих вище прикладах ми бачимо, що перекладачка, хоч і не часто, але цілком успішно застосовує описовий переклад. Тобто, перекладає не саму власну назву, а її значення, або ж тлумачення, що трапляється з одиницями, які не мають еквівалентів у мові перекладу. Це трапляється у тих випадках, коли цього неможливо досягти шляхом повного перекладу, зокрема тоді, коли зміст ономастичної реалії може виявитись незрозумілим іншомовному читачеві. Таким чином, бачимо, що використання описового способу перекладу ономастичних реалій хоч і не є найпродуктивнішим, але досить популярним, що зумовлено відчутною різницею значень та їх відтінків у двох мовах: англійській та українській. Перекладачеві важливо стисло та просто пояснити потенційному читачеві зміст тої чи іншої реалії, коли в мові перекладу не має вже існуючого та знайомого людям виразу. Цей спосіб вважається не найкращим варіантом при перекладі, бо

трапляється так, що при перекладі власних назв, перекладач втрачає відчуття ритму та стилю художнього твору, що є дуже помітним в процесі читання.

3.6. Стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману Елізабет Гілберт «Природа всіх речей»

Варто зазначити, що переклад «Природи всіх речей» та розглянутого раніше твору «Міста дівчат» виконала одна перекладачка, а саме: Ганна Лелів. Переклад вийшов дійсно якісним, зрозумілим та, що найважливіше, на нашу думку, перекладачці вдалося домогтися адекватного перекладу ономастичних реалій в обох творах. Оскільки ми вже раніше проаналізували запропонований нею переклад «Міста дівчат», у цьому підрозділі розглянемо стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій у «Природі всіх речей».

Для отримання кількісних результатів та загалом з метою глибоко проаналізувати ономастичні реалії з нашої вибірки, яку ми обрали методом суцільної вибірки, а саме: 90 ономастичних реалій, для яких ми розробили власну робочу класифікацію та виділили наступні способи перекладу:

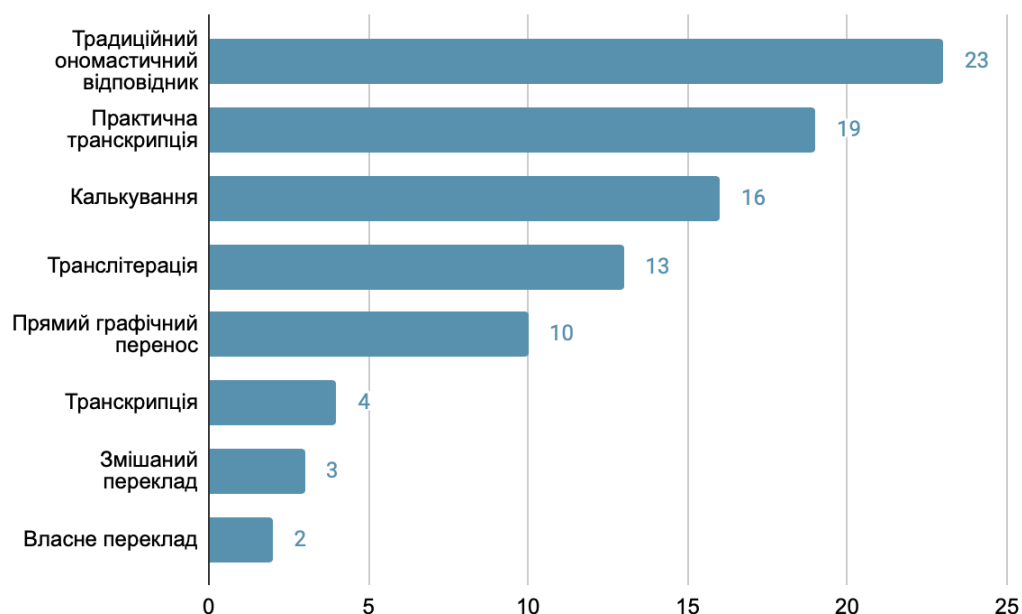
- 1) Традиційний ономастичний відповідник.
- 2) Транскрипція.
- 3) Транслітерація.
- 3) Калькування.
- 4) Прямий графічний перенос.
- 5) Змішаний переклад.
- 6) Практична транскрипція.
- 7) Власне переклад.

Тут ми вводимо нове поняття, а саме: «змішаний переклад». Під ним ми розуміємо використання двох та більше способів перекладу всередині однієї ономастичної реалії, яка складається з декількох слів. Необхідність виокремлення цього способу перекладу як окремого визначається тим, що ономастичні реалії, які складаються з декількох слів все одно слід аналізувати як одне ціле і не розділяти на компоненти.

Кількісні результати нашого дослідження продемонструємо у таблиці нижче:

Таблиця 3.6

**Стратегії перекладу ономастичних реалій у романі Елізабет Гілберт
«Природа всіх речей»**

Тепер зазначимо по порядку за частотою використання всі кількісні результати дослідження: традиційний ономастичний відповідник 25,6% (23 прикладів), практична транскрипція 21,1% (19 прикладів), калькування 17,8% (16 прикладів), транслітерація 14,4% (13 прикладів), прямий графічний перенос 11,1% (10 прикладів), транскрипція 4,44% (4 приклади), змішаний переклад 3,33% (3 приклади) та найменш частотним виявився власне переклад із 2,2% (2 приклади).

Найбільше прикладів з нашої вибірки ми знайшли саме переклад **традиційним ономастичним відповідником** – 25,6% (23 приклади). Розглянемо на прикладах нижче:

*There was the small Grecian temple, hidden at the end of an avenue of oaks, where one could imagine **Olympus** [83, с. 144].*

*В кінці дубової алеї причаївся невеличкий грецький храм, де можна було гратися в **Олімп** [80, с. 142].*

*Over dessert, Mrs. Bingham – who comported herself as though she were in **the Court of St. James's** – had asked Henry, “What sort of name is Whittaker? I find it so uncommon.” [83, с. 156].*

*“За десертом місіс Бінгем – яка поводитися так, ніби мешкала в королівському палаці **Сент-Джеймс** – запитала Генрі: – А звідки походить ваше прізвище – **Віттекер?**” [80, с. 156].*

*She could already defend **Theophrastus** over **Pliny** [83, с. 200].*

*Могла обґрунтувати, чому **Теофраст** перевершує **Плінія** [80, с. 188].*

*He especially enjoyed performing this ritual when famous scholars were visiting, in order to see them catch their breath and go light-headed with desire; most men of letters never really expected to hold in their own hands an early-sixteenth-century **Erasmus**, with the Greek printed on one side and the Latin on the other [83, с. 219].*

*Цей ритуал приносив йому особливе задоволення, коли в нього гостювали відомі науковці, яким від бажання аж подих перехоплювало й запаморочувалося у голові; мало хто з учених мужів сподівався, що йому колись випаде нагода потримати в руках раннє видання **Еразма Роттердамського**, де на одному боці сторінки текст був надрукований грецькою, а зі звороту – латинською [80, с. 219].*

Ми бачимо, що всі приклади ономастичних реалій, які переклали традиційним ономастичним відповідником не є звичними для української мови. Більшість з них походить з латинської мови або просто є настільки знаковими та відомими, що їхній сталий та вже звичний нам переклад ми можемо знайти у словнику.

Наступним за частотою використання був прийом **практичної транскрипції** – 21,1% (19 прикладів) від нашої вибірки. Наприклад:

*Henry bought 350 acres of sloping pastures and unmolested woodland along the west bank of the **Schuylkill River**, with the intention to add more land as soon as he could acquire it [83, с. 111].*

*Генрі придбав 350 акрів пологих пасовищ і незайманих лісів уздовж західного берега річки **Скулкілл**, маючи намір, як тільки випаде змога, купити ще більше земель [80, с.110].*

*This was the firmament of the universe, as seen through one of **William Herschel's** mighty telescopes [83, с. 413].*

*Ціле небесне склепіння, побачене крізь один із могутніх телескопів **Вільяма Гершеля** [80, с. 414].*

*He called upon Alma in 1835, when Retta vanished for three days, and was ultimately found in **Fishtown**, sleeping amid a pile of street children [83, с. 441].*

*Покликав у 1835-му, коли Ретта зникла на три дні, аж поки її не знайшли в **Фіштауні**, де вона покотом спала серед безпритульних дітлахів [80, с. 442].*

*And what about the abolitionist **Elijah Lovejoy** – murdered in Illinois, and his abolitionist-friendly printing presses destroyed and thrown in the river? [83, с. 483].*

*А борець проти рабства **Елайджа Лавджой**? [80, с.483].*

*Not even **Walter Hood Fitch** could create work like this [83, с. 494].*

*Навіть сам **Волтер Гуд Фітч** так не намалював би [80, с. 493].*

Приклади вище демонструють принцип роботи практичної транскрипції. Завдяки цьому прийоми ми можемо зімітувати фонетичну складову оригінальної мови та відтворити її засобами мови перекладу. Тут йдеться про максимально можливе наближення до оригіналу, проте зрозуміло, що цілковитої тотожності досягти неможливо.

У попередньому пункті цього розділу ми вже з'ясували, що хоч **калькування** і не є найпродуктивнішим прийомом при перекладі, ми все одно знайшли 17,7% (16 прикладів) його використання. Ілюструємо нижче:

*When they turned eighteen, Beatrix discontinued their tutoring sessions at last, announcing their educations complete, and sending away poor, boring Arthur Dixon, who took a position as a tutor of classical languages at **the University of Pennsylvania** [83, с. 271].*

*Коли їм виповнилося вісімнадцять, Беатрікс нарешті припинила їхні заняття, оголосивши їхню освіту завершеною, і відіслала геть горопашного, надокучливого Артура Діксона, який почав викладати класичні мови в **Університеті Пенсильванії** [80, с. 269].*

*In fact, as the autumn of 1819 progressed, Alma frequently arrived at her study in the early mornings, ready to work on a botanical project, only to discover that Retta was already there – curled up in the old divan in the corner, looking at fashion illustrations from the latest copy of **Lady's Book** [83, с. 312].*

*Восени 1819-го частенько бувало так, що Алма приходила рано-вранці до свого кабінету, щоб попрацювати над ботанічним дослідженням, а Ретта вже тут як тут – вмотивившись у кутку на старій канапі, розглядала модні ілюстрації в останньому номері «**Дамського журналу**» [80, с. 312].*

*More recently, Alma had read **Vestiges of the Natural History of Creation**, by an anonymous British author who also argued that species were capable of progression, of change [83, с.486].*

*А зовсім недавно Алма читала працю анонімного британського автора під назвою «**Сліди природничої історії творення**», який стверджував, що “біологічні види здатні розвиватися і змінюватися [80, с. 485].*

*She was also thinking that first thing tomorrow, she would need to show Ambrose Pike the White Acre library's copy of the sixteenth-century **Florentine codex**, with those early Spanish Franciscan illustrations of vanilla vines [83, с. 552].*

*Їй ще подумалось, що Емброзу Пайку треба з самого ранку показати примірник **Флорентійського кодексу** з книгозбірні Білого Акру, який містить ранні ілюстрації ванільних ліан, виконані іспанськими францисканцями [80, с. 550].*

Б. М. Ажнюк пропонує таке визначення калькуванню: це покомпонентний переклад лексичних, а інколи й морфологічних елементів імен, що мають прозору внутрішню форму. У практиці перекладу цей прийом застосовується доволі рідко, оскільки він суперечить самій природі імені – ідентифікувати об'єкт, а не висловлювати поняття. [2, с. 140] Всі приклади, що ми навели вище, ілюструють правдивість цього визначення, проте варто зауважити, що саме у цих реченнях не було нагальної необхідності давати чітке визначення поняттям та пояснювати їх лексичними способами.

Ми також знайшли 14,4% (13 прикладів) використання прийому **транслітерації**. Наведемо декілька прикладів:

*So when **Maestro Luca Pontesilli**, the brilliant Italian astronomer, came to Philadelphia to speak at the American Philosophical Society, Henry lured him up to White Acre by hosting a ball in his honor [83, с. 164].*

*Тому коли **Маестро Лука Понтесілі**, славетний італійський астроном, приїхав до Філадельфії, щоб виступити на засіданні Американського філософського товариства, Генрі заманив його до Білого Акру, влаштувавши бал на його честь [80, с. 163].*

*There had been a fire on **Fairmont Hill**, and the bells had sounded alarm across the entire city [83, с. 295].*

*На **Фермонт-Гілл** була пожежа, і дзвони по всьому місту били на сполох [80, с. 293].*

*You are a **Solomon** among women, and it is little wonder that your children admire you so [83, с. 311].*

*Але найголовніше ось що: хоч її мама терпіти не могла нісенітниць і лестощів, Ретта знала, що робить, коли назвала Беатрікс Віттекер «царем **Соломоном** серед жінок» [80, с. 311].*

Як ми бачимо, транслітерація не є одним з найпопулярніших прийом при перекладі, проте по-літерне відтворювання оригіналу у мові перекладу все ще часто використовують. Найважливіше тут, що транслітерація не вимагає збігів у звучанні у мові оригіналу та мові перекладу.

Цікавим для нас у цьому творі було достатньо частотне використання **прямого графічного переносу** або «нульового» перекладу. Його частка склала 11,1% (10 прикладів). Подивимось на прикладах нижче:

*At first, Alma thought it was a treatise on cooking, something like the fifteenth-century Venetian reprint of the fourth-century **De Re Coquinaria**, that the White Acre library already contained [83, с. 224].*

*Спочатку Алма подумала, що то трактат з куховарства на кшталт венеціанського передруку п'ятнадцятого століття праці «**De Re Coquinaria**», датованої четвертим століттям, яка вже була в бібліотеці Білого Акру [80, с. 224].*

*But in the midst of it all was a thick, sturdy, calfskin-bound volume called **Cum Grano Salis**, written by an anonymous author. [83, с. 224].*

*Але між тими виданнями лежала груба, важка, оправлена в телячу шкіру книга під назвою “**Cum Grano Salis**”, написана анонімним автором [80, с. 224].*

*Well, Mr. Hawkes,” she said, “as you surely know, **Monotropa hypopitys** grows only in the shade, and is a sickly white color – almost ghostly in tone [83, с. 258].*

*Що ж, містере Гокс, – почала вона, – як ви, певно, знаєте, **Monotropa hypopitys**, або ж під’ялинник звичайний, росте тільки в затінку й має бліде, блякле забарвлення [80, с. 257].*

Прямий графічний перенос являє собою безпосереднє використання англійської або будь-якої іншої графічної форми слова у текст перекладу. У нашій вибірці найчастіше зустрічався у контексті підкреслення професійних термінів, а саме: назв сортів рослин, які наводилися латиною. Також перекладачка прибігала до такого прийому, коли й у тексті оригіналу йшлося, наприклад, про анонімного автора. Таким чином вона підтримала авторку твору у меті надати додаткової реальності подіям роману.

Хоча **транскрипція** і не має багато прикладів саме у цьому тексті, проте загалом є дуже поширеною, 3-поміж нашої вибірки ми знайшли лише 4,44% (4 приклади):

*He and his mules and his ex-slaves and his unhappy Indians took the thieves’ route – from Loxa to the river **Zamora**, to the Amazon, to the Atlantic coast [83, с. 87].*

*Разом з мулами, колишніми рабами й незадоволеними індіанцями Генрі вирушив злодійським шляхом – від Лохи до ріки **Самори**, а відтак до Амазонки й Атлантичного узбережжя [80, с. 84].*

*He chose quickly and calculatingly, plucking a wife from a respectable old family, the van Devenders, who had been custodians of the **Hortus** botanical gardens in Amsterdam for many generations [83, с. 105].*

*І вибрав швидко й з розрахунком – дівчину з шанованого давнього роду ван Девендерів, які багато поколінь опікувалися ботанічними садами «**Гортус**» в Амстердамі [80, с. 104].*

*Thus, tiny Mercury was portrayed by a diminutive but dignified grain merchant from **Germantown** [83, с. 168].*

*Так, крихітного Меркурія зображав мишавий, але поважний торговець зерном із **Джермантауна** [80, с. 167].*

*Dead and rotting in a crypt somewhere in **Heston** [83, с.332].*

*Зігнилим мертвяком у склепі десь у **Гестоні** [80, с. 330].*

Транскрибування – найпоширеніший спосіб передачі імен, що забезпечує впізнаваність за умови наявності базових знань іноземної мови у реципієнта. Проте саме у нашій виборці з роману «Природа всіх речей» цей прийом не став найуживанішим.

Також ми знайшли 3,33% (3 приклади) нового для нас прийому, перекладу, а саме: **змішаного**:

*Dick Yancey – a tall, intimidating Yorkshireman, who worked for the gentleman of the house as the iron-handed enforcer of all his international trade concerns (and who happened to be residing at the estate that January, waiting for the Philadelphia ports to thaw so he could proceed on to the **Dutch East Indies**) – had few words to say about the new infant [83, с. 9].*

*Дік Єнсі – високий, кремезний йоркширець, безжалісний здоровило, який залагоджував усі клопоти господаря дому на ниві заморської торгівлі (і, волею випадку, мешкав того січня у маєтку, чекаючи на відлигу в портах Філадельфії, щоб вирушити далі, до **Голландської Ост-Індії**), не мав що особливо сказати про новонароджене дитя [80, с. 7].*

*By the mid-1770s, the gardens at Kew had become a botanical Noah's Ark, with thousands of specimens already in the collection, and new consignments arriving weekly – hydrangeas from the Far East, magnolias from China, ferns from the **West Indies** [83, с 22].*

*До середини 1770-х років сади в К'ю стали Ноевим ковчезом, тільки ботанічним – колекція вже налічувала тисячі сортів, щотижня прибували нові й нові екземпляри: гортензії з Далекого Сходу, магнолії з Китаю, папороть з **Вест-Індії** [80, с. 21].*

The city had been founded on the sound principles of religious tolerance, a free press, and good landscaping, by William Penn – a man who grew tree saplings in bathtubs, and who had imagined his metropolis as a great nursery of both plants and ideas [83, с. 103].

Місто – побудоване на раціональних засадах релігійної терпимості, вільної преси й благоустрою – заснував Вільям Пенн: чоловік, який вирощував у ваннах для купання саджанці дерев і уявляв свою метрополію величезним розплідником дерев та ідей [80, с. 103].

Як ми вже зазначали раніше, ми пропонуємо розглядати кожну ономастичну реалію як одне ціле і не поділяти її на окремі елементи. У поданих вище прикладах, що кожне слово, що входить до складу реалії перекладається з використанням окремого прийому.

Найменш вживаним був прийом власне перекладу: 2,2% (2 приклади). Розглянемо нижче:

*Arthur Dixon produced pamphlets frequently – even incessantly – and had served on the editorial board of the **Liberator*** [83, с. 459].

Артур Діксон часто – чи то пак, невпинно – друкував памфлети і працював одним з редакторів «Визволителя» [80, с. 459].

*All these details were revealed back in 1838, in a story that the **Inquirer** had published about Prudence Whittaker Dixon's peculiar living habits* [83, с. 467].

Усе це вплигло на світ ще 1838 року, у статті про чудернацький спосіб життя Пруденс Віттекер Діксон, яку опублікував «Вивідач» [80, с. 466].

У поданих вище прикладах назви видань було саме перекладено, тобто жодні перекладацькі прийоми, які є звичними для власних назв не застосовувались.

Отже, проаналізувавши, якими способами перекладу користувалася перекладачка при відтворенні ономастичних реалій у творі «Їсти, молитися, кохати», «Місто дівчат» та «Природа всіх речей» ми можемо зробити висновок, що вибір способу перекладу передусім залежить не тільки від граматичних та лексичних особливостей тексту, а й від особистості власне перекладача та тематичної направленості тексту. Також на вибір способу відтворення реалії впливає не тільки

національність потенційного читача, а й загалом цільова аудиторія твору: наскільки обізнаним буде читач, скільки йому приблизно буде років, у яких соціальних умовах він живе та таке інше.

ВИСНОВКИ

Передача реалій загалом – це важлива та складна перекладацька проблема. Читання іноземної літератури є одним із засобів пізнання культури іншого народу, а слова-реалії відображають соціокультурний аспект картини світу, саме тому слід ставитися до вирішення даної проблеми максимально відповідально.

1. Проаналізувавши визначення поняття реалії, що пропонують вчені, та їх особливості, ми дійшли висновку, що реалії – це всі ті слова, що відображають такі явища культури, які притаманні тільки цій культурі та відсутні у будь-якій іншій. Реалії можуть відображати будь-який аспект людського життя: соціальний, політичний, побутовий, сімейний, географічний, адміністративний і т. д.

2. Ми розглянули декілька класифікацій тематичних видів реалій та для проведення аналізу реалій у творі «Місто дівчат» ми взяли класифікацію Ж. А. Голікової, що включає в себе топоніми, антропоніми та назви творів літератури та мистецтва; історичні факти та подій у житті країни; назви державних та суспільних закладів. Для проведення аналізу реалій у творі «Їсти, молитися, кохати» ми створили власну класифікацію тематичних видів реалій на основі класифікації Ж. А. Голікової, що включає в себе топоніми, антропоніми теоніми, ідеоніми та ергоніми. Для аналізу ономастичних реалій у творі «Природа всіх речей» ми також створили власну робочу класифікацію тематичних видів реалій на основі класифікації Ж. А. Голікової, в яку включили антропоніми, топоніми, назви суспільних закладів; назви історичних об'єктів/подій; назви наукових праць/видань; фітоніми.

3. Ми проаналізували думки науковців щодо визначення поняття «ономастична реалія». На нашу думку, найбільше повне пояснення терміну дав саме В. В. Виноградов. Він розподілів ономастичні реалії на: антропоніми (загальні та окремі), топоніми: звичайні та меморіальні, імена літературних героїв, назви компаній, музеїв, театрів, ресторанів, магазинів, аеропортів.

4. Для проведення цього дослідження ми розглянули класифікації декількох вчених щодо способів перекладу ономастичних реалій. При розгляді ономастичних реалій з нашої вибірки ми розробили власну класифікацію для кожного окремого

твору, що ми досліджували. Ми виділили наступні способи перекладу ономастичних реалій у романі «Місто дівчат»: транскрипція або транслітерація, калькування та традиційний ономастичний відповідник. Для аналізу способів перекладу ономастичних реалій в «Їсти, молитись, кохати» у нашій класифікації ми виділили такі стратегії та прийоми перекладу ономастичних реалій: традиційний ономастичний відповідник, калькування, уточнюючий переклад, описовий переклад. Для аналізу стратегій та прийомів перекладу ономастичних реалій у романі «Природа всіх речей» ми розробили наступну класифікацію: традиційний ономастичний відповідник, транскрипція, транслітерація, калькування, прямий графічний перенос, змішаний переклад, практична транскрипція та власне переклад.

5. Для аналізу реалій та їх перекладу методом суцільної вибірки ми обрали 339 реалій з романів Елізабет Гілберт «Місто дівчат», «Їсти, молитися, кохати», «Природа всіх речей» та їхніх перекладів українською мовою, виконані перекладачками Ганною Лелів та Яриною Винницькою.

6. Кількісний аналіз показав, що при передачі ономастичних реалій у творі «Місто дівчат» перекладачка більш як у половині випадків зверталася до способу транскрипції або транслітерації (62,2%, 84 приклади). Таку велику частку використання саме цього способу можна пояснити особливостями теми нашого дослідження, а саме ономастичним компонентом. За допомогою способу калькування (20,8%, 28 прикладів) було передано здебільшого назви закладів вищої освіти та персонажі п'єс, які не є дуже відомими широкому загалу. Спосіб традиційного ономастичного відповідника (16,6%, 22 приклади) було застосовано частіше за все у тих випадках, коли авторка використовувала такі власні імена-реалії, що є настільки відомими, що офіційний переклад цих імен ми можемо знайти у будь-якому словнику.

Кількісний аналіз показав, що при передачі ономастичних реалій у творі «Їсти, молитися, кохати» перекладачка майже у половині випадків зверталася до способу традиційного ономастичного відповідника (44,3%, 51 приклад). Таку велику частку використання саме цього способу можна пояснити особливостями теми нашого дослідження, а саме ономастичним компонентом. Калькуванням відтворили

порівняно велику частку реалій у творі (32,2%, 37 прикладів). В основному цей спосіб перекладачка використовувала під час перекладу досить екзотичних топонімів задля збереження колориту місцевості. Уточнюючий переклад саме ономастичних реалій використовувався навпаки порівняно мало (12,2%, 14 прикладів). Такі результати дослідження нас здивували, але пояснити це можна наявністю пояснень наприкінці твору з посиланнями, тобто перекладачка не мала необхідності уточнювати реалію саме у тексті твору. Найменш часто перекладачка використовувала спосіб описового перекладу (11,3%, 13 прикладів).

Кількісний аналіз показав, що при відтворенні ономастичних реалій у творі «Природа всіх речей» прийом перекладу традиційним ономастичним відповідником застосовувався найчастіше 25,6% (23 прикладів). Це пояснюється змістом роману, а саме: наука та науковці. Наступним за частотою був прийом перекладу практичною транскрипцією із результатом у 21,1% (19 прикладів). Ми з'ясували, що практична транскрипція використовується у випадках, коли необхідно максимально наблизити фонографічну форму оригіналу до фонографічної форми мови перекладу. Калькування зустрілося нам у 17,8% (16 прикладів) із нашої вибірки, найчастіше у випадках перекладу назв суспільних організацій та закладів. Транслітерацією переклали 14,4% (13 прикладів), а ми проілюстрували думку, що вона не вимагає збігів у звучанні у мові оригіналу та мові перекладу. Перекладачка також перекладала за допомоги прийому прямого графічного переносу, а саме: 11,1% (10 прикладів). У більшості випадків так «перекладали» назви рослин, тобто залишали їхню латинську назву і в мові перекладу. Наступною за частотою стало транскрипція: 4,44% (4 приклади). Транскрибування – найпоширеніший спосіб передачі імен, що забезпечує впізнаваність за умови наявності базових знань іноземної мови у реципієнта. Проте саме у нашій виборці з роману «Природа всіх речей» цей прийом не став найуживанішим. Ми також ввели поняття «змішаний переклад» для ономастичних реалій і таких у нашій вибірці було 3,33% (3 приклади). Тут ми пропонуємо розглядати кількокомпонентні ономастичні реалії як одне ціле. Найменш частотним виявився власне переклад із 2,2% (2 приклади), який перекладачка використала при перекладі назв періодичних видань.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

I. Наукові праці

1. Абабілова Н., Усаченко І. Реалія як об'єкт досліджень вітчизняних та зарубіжних перекладознавців Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Тернопіль: Серія: Мовознавство. №2. 2017. С. 4–9
2. Ажнюк Б.М. Мовне законодавство: переклад ключових термінів [1]. *Культура слова*. Київ: Вид. дім Дмитра Бураго, 2011. Вип. 75. С. 134–147.
3. Алексеева И. С. Введение в переводоведение. Санкт-Петербург : Филологический факультет. Москва : Академия, 2004. 352 с.
4. Арешенков Ю.О. Основи лінгвістичних досліджень: Матеріали до спецкурсу для студентів філологічних спеціальностей. Кривий Ріг: КрДПУ, 2006. 50 с.
5. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). Москва : УРСС, 2010. 240 с.
6. Бронська А. Лінгвокультурологічний аспект у викладанні української мови як іноземної. *Дивослово. Українська мова та література в навчальних закладах України*. 2000. № 7. С. 43–44.
7. Васильева Н. В. О функциях собственных имен в художественных текстах. *Вопросы филологии*. 2005. № 3. С. 23–25.
8. Васильева Н. В. Собственное имя в мире текста. Москва : Книжный дом «Либроком», 2009. 224 с.
9. Вайсбурд М. Л. Реалии как элемент страноведения. Москва : *РЯЗР*. 1972. № 3. С. 98–100.
10. Вітюк Т.С. Вербалізація концепту життя у романі Е. Гілберт «Їсти, молитись, кохати». *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. Вип. 61. С. 59–65

11. Вербич С. Українська ономастика: перспективи розвитку. *Українська мова*. 2010. № 3. С. 73–80.
12. Виноградов В. С. Перевод : Общие и лексические вопросы. 3-е изд. Москва : КДУ, 2006. 240 с.
13. Виноградов, В. С. Введение в переводоведение (общие и лексические вопросы). Москва : Изд-во ин-та общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
14. Вежбицкая А. Понимание культур через ключевые слова. Москва: Яз. славян. культуры, 2001. 462 с.
15. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура: лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. 4-е изд. Москва, 1990. 84 с.
16. Влахов С. И., Флорин С. П. Непереводимое в переводе : учебное пособие. Москва : Международные отношения, 1980. 351 с.
17. Воропаева Е.В. Сохранение национально-культурной специфики англоязычного художественного текста в его переводе на русский язык (на материале романа Э. Гилберт «Есть, молиться, любить»). Новосибирск : *Иностранные языки: материалы 57-й Международной научной студенческой конференции*. 2019. С. 92–93.
18. Гарбовский Н. К. Теория перевода: учебник. Москва : Изд-во Моск. ун-та, 2004. 405 с.
19. Греков О. Роль ономастики у навчання та вдосконалення навиків перекладу. *Молодий вчений*. 2018. № 9(1). С. 94–100.
20. Гринько. О. С., Болдирева А. Є. Особливості перекладу назв кінофільмів (на матеріалі назв американських та британських кінокомедій 2000 – 2008рр. випуску). *Збірник наукових статей студентів і викладачів відділення перекладу*. Одеса : 2008. С. 8–14.

21. Голикова Ж.А. Перевод с английского на русский. Москва : Новое издание, 2003. 287 с.
22. Гудманиян А. Г. Відтворення власних назв у перекладі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра філол. наук: 10.02.16. Київ, 2000. 29 с.
23. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур. Москва : Р. Валент, 2001. 200 с.
24. Єнчева Г. Г., Томашевська Є.. Фразеологічні одиниці з топонімічним компонентом в англійській та українській мовах: лінгвокультурологічний та перекладознавчий аспект. Proceedings of IX International Scientific and Practical Conference : “The world of science and innovation”(April 7-9, 2021). Cognum Publishing House, London, United Kingdom. 2021. С. 289–297.
25. Зорівчак Р. П. Граматика – конотативна реальність як перекладна категорія. *Теорія і практика перекладу*. 1987. №14. С. 33–42.
26. Зорівчак Р. П. Правила передачі звучання українського ономастикону графемами англійської мови: Пропозиція. Записки перекладацької майстерні. Львів, 2001. Т. 1. С. 288–289.
27. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англомовних перекладів української прози). Львів : Вид-во при Львів. Ун-ті, 1989. 216 с.
28. Зорівчак Р. П. Реальність в художньому мовленні; аспект перекладу. *Іноземна філологія*. Львів. 1994. С. 106–107.
29. Казакова Т.А. Imagery in Translation. Практикум по художественному переводу: учебное пособие. На английском языке. Санкт-Петербург : Изд-во Союз, 2003. 320 с.
30. Казакова Т. А. Практические основы перевода: уч. пособие. Санкт-Петербург : Союз, 2001. 320 с.
31. Карпенко О. Ю. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження. *Записки з ономастики*. Одеса, 2000. Вип.4. С. 68–74.

32. Карпенко О. Ю., Гетьманець І. М. Українські онімні реалії в англomовному тексті. *Сучасні студії з романської і германської філології* : матеріали Міжнар. наук.-практич. конф., 15 трав. 2020 р. Одеса: КП ОМД, 2020. С. 212–215
33. Климчук О. В. Літературно-художній антропонімікон П. Куліша: склад, джерела, функції : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.01. Ужгород, 2004. 19 с.
34. Коломойченко А., Атанова М. Заимствование иноязычных имен собственных как процесс формирования ономастикона. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія «Філологічна». 2015. №. Вип. 51. С. 42–45.
35. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода. Москва : Международные отношения, 1980. 167 с.
36. Комиссаров В. Н. Общая теория перевода. Проблемы переводоведения в освещении зарубежных ученых. Москва : ЕТС, 1999. 136 с.
37. Комиссаров В. Н. Современное переводоведение. Москва : Изд-во «ЭТС», 2002. 421 с.
38. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Москва : Высшая школа, 1990. 253 с.
39. Коптілов В. Теорія і практика перекладу : навч. посіб. Київ : Юніверс, 2003. 280 с.
40. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця : Нова книга, 2001. 448 с.
41. Коротинская Е. В., Садюк П. А. Перевод ономастических реалий в художественном тексте (на примере произведения Льюиса Кэрролла «Приключения Алисы в Стране Чудес»). Гродно : 2018. С. 25–27

42. Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. Вид. 3-тє. Київ : Видав. центр «Академія», 2008. 464 с.
43. Крупнов В. Н. В творческой лаборатории переводчика. Москва : Международные отношения, 2004. 192 с.
44. Левашов Е. А. Мирова топонимика. Прилагательные от географических названий : словарь-справочник. Санкт-Петербург: Азбука, 2003. 531 с.
45. Лидин Р. А. Иностранные фамилии и личные имена. *Практика транскрипции*. Москва: Издательство Толмач, 2006. 480 с.
46. Линтвар О. М., Гудманян А. Г. Відтворення онімів у структурі роману В. Теккеря «Ярмарок суєти». Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. С. 86–88
47. Матузкова О. П., Гринько О. С., Негру А. П. Перекладаємо з української мови англійською професійно : навч.-метод. посіб. із курсу «Практика перекладу». Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2021. 160 с.
48. Мігаль К., Гринько О. Особливості перекладу реалій в романах С. В. Лук'яненка «Нічна варта» та «Денна варта». *Збірник наукових статей студентів та викладачів відділення перекладу*. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2013. С. 39–43
49. Мошкович В. В. Адекватність та еквівалентність як критерії оцінки якості перекладу. *Вестник ЧГПУ*. 2013. № 10. С. 291–297.
50. Ньюмарк П. Підходи до перекладу. Oxford : Prentice Hall, 1981. 200 с.
51. Ощепкова, В. В. Язык и культура Великобритании, США, Канады, Австралии, Новой Зеландии. Москва/Санкт-Петербург : ГПОССА/КАРО, 2004. 336 с.
52. Панчук Г. Д. Характеризуюча функція антропонімів та безіменної номінації у художніх творах І. Багряного. *Актуальні проблеми філології та перекладознавства*. 2013. Вип. 6 (3). С. 174–180.

53. Паморозская Н.И. Роль слов-реалий в создании культурного фона художественного произведения. *Лексика и культура*. Тверской государственный университет, 1990. С. 59–62.
54. Петрова С. А. Роль имен собственных в интерпретации художественного произведения: конференция. *Иностранные языки в школе*. 2003. № 5. С. 94–99.
55. Петрушова Н., Кравченко В., Петрович О. Особливості перекладу британських реалій оповідання А. К. Дойла «Скандал у Богемії» українською мовою. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Methodика викладання іноземних мов*. 2021. №93. С. 43–54.
56. Пиввуева Ю. В., Двойнина Е. В. Пособие по теории перевода (на английском материале). Москва : Филоматис, 2004. 304 с.
57. Репин Б. И. Национально-специфические слова реалии как особая часть лексики в переводимом произведении. *Теоретические и практические вопросы преподавания иностранного языка*: сб. статей. Москва. 1970. С. 87–98.
58. Рецкер Я. И. Пособие по переводу с английского языка на русский язык. Москва : Просвещение, 1982. 3-е изд. 159 с.
59. Рецкер Я. И. Теория перевода и переводческая практика. Москва: Р. Валент, 2004. 240 с.
60. Романова С. П., Коралова А. Л. Пособие по переводу с английского на русский. Москва : КДУ, 2004. 176 с.
61. Савчук Г. Ю. Особливості перекладу топонімів у циклі романів Джорджа Р.Р. Мартіна «Пісня льоду й полум'я». *Розвиток філологічної науки в сучасному міжкультурному просторі*. : зб. матеріалів наук.-практ. конф., 3-4 травня 2019 р. Хмельницький : 2019. С. 86–89

62. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. Полтава: Довкілля-К, 2008. 712 с.
63. Сітко А., Галкіна О. Відтворення ідеонімів та прагматонімів у перекладі. Фаховий та художній переклад: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць / за заг. ред. А.Г. Гудманяна, С.І. Сидоренка. Київ : Аграр Медіа Груп, 2018. С. 124–129.
64. Сколоздра О. Літературно-художня ономастика як предмет дослідження у вищій школі. *Вісник Львів. Ун-Ту. Серія філол.* 2010. Вип. 50. С. 355–360
65. Слепович В. С. Перевод. Translation Difficulties : учебное пособие для студентов вузов. Минск :ТетраСистемс, 2009. 336 с.
66. Томахин Г. Д. Реалии —американизмы. Пособие по страноведению: Учеб. пособие для ин-тов и фак. иностр. яз. Москва : Высш. шк., 1988. 239 с.
67. Томахин Г. Д. Реалии в культуре и языке. *Иностр. яз. в школе.* 1981. № 1. С. 64–69.
68. Удовіченко Г. М. Генеза становлення поняття «реалія» у сучасному перекладознавстві. *Інтелект. Особистість. Цивілізація.* 2016. Вип. 12. С. 52–64
69. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы) : для ин-тов и фак-тов иностр. языков. Учеб. пособие. Санкт-Петербург : Филологический факультет СПбГУ, 2002. 5-е изд. 416 с.
70. Циховська Е. Д. Роман «Істи. молитися, кохати» Елізабет Гілберт як твір чік-літ. *Літературознавчі студії.* 2013. Вип. 40(2). С. 312–317.
71. Чала Ю. П. Відтворення культурно-маркованих знаків Вікторіанської доби в українських перекладах : Автореф. дис. канд. філол. наук: 10.02.16 / Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. Київ, 2006. 20 с.
72. Чередниченко О. І. Міжкультурні аспекти перекладу. Лінгвістичні і концептуальні картини світу. Київ: КНУ. Т. Шевченка, 2001. 485 с.

73. Шелов С. Д. Термин. Терминологичность. Терминологические определения. Санкт-Петербург : Филологический факультет СПбГУ, 2003. 280 с.
74. Юлдашева Л. П. Літературні оніми як засіб структурування художнього світу у творах для дітей та юнацтва. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2019 № 39. Т. 1. С. 89–92
75. Яцюрук О. О. Стратегії і тактики перекладу англійських слів-реалій. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту КНТЕУ*. Вінниця: Видавничо-редакційний відділ ВТЕІ КНТЕУ, 2018. Вип. 61. С. 382
76. Brown A. Meaning making lived experience of Elizabeth Gilbert. *International Journal of Applied Linguistics and English Literature*. 2013. Vol. 2 (1). P. 136–138.
77. Gibbs Jr, Raymond W., and Herbert L. Colston. *Interpreting figurative meaning*. Cambridge University Press, 2012. 506 p.

II. ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

78. Е. Гілберт «Їсти молитися кохати», переклад з англ. Я. Винницької. Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. 416 с. URL: <https://starylev.com.ua/yisty-molytysya-kohaty> (дата звернення: 16.11.2021).
79. Е. Гілберт «Місто дівчат», переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Видавництво Старого Лева, 2019. 536 с. URL: <https://starylev.com.ua/misto-divchat> (дата звернення: 13.11.2021).
80. Е. Гілберт «Природа всіх речей», переклад з англ. Г. Лелів. Львів : Видавництво Старого Лева, 2021. 704 с. URL: <https://starylev.com.ua/ebook-pyroda-vsih-rechey> (дата звернення: 16.11.2021).
81. Е. Gilbert “EAT, PRAY, LOVE”. London : Bloomsbury, 2010. 384 p. URL: <http://booksonline.com.ua/view.php?book=35439> (дата звернення: 16.11.2021).
82. Е. Gilbert “City of girls” Riverhead Books, 2020. 496 p.

83. E. Gilbert "The Signature of All Things" Riverhead Books, 2013. 501 p.

III. ДОВІДКОВА ЛІТЕРАТУРА

84. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. 2-е изд., стер. Москва : Едиториал УРСС, 2004. 571 с.

85. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики : поняття і терміни. Донецьк : ДонНУ, 2012. 350 с.

86. Нелюбин Л. Л. Толковый переводоведческий словарь. 4-е изд., испр. Москва : Наука, 2006. 320 с.

87. Словник лінгвістичних термінів / за ред. : Д. І. Ганич, І. С. Олійник. Київ : Вища школа, 1985. 360 с.

88. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок–НТ, 2012. 256 с.

IV. Інтернет-джерела

89. Дзира Я. І. Ономастика. Енциклопедія історії України: Т. 7. Київ: В-во «Наукова думка», 2010. 728 с. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Onomastyka> (дата звернення: 13.10.2021).

90. Козел Н. П. Translating the onomastic realia from the sports Press articles. Вестник Московского государственного лингвистического университета. Гуманитарные науки. 2014. №24 (710). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/translating-the-onomastic-real-ia-from-the-sports-press-articles> (дата звернення: 10.10.2021).

91. Кравченко Н. К. Методи лінгвістичних досліджень. URL: <http://discourse.com.ua/lekcii/metodi-lingvistichnih-doslidzhen/> (дата звернення: 08.10.2021).

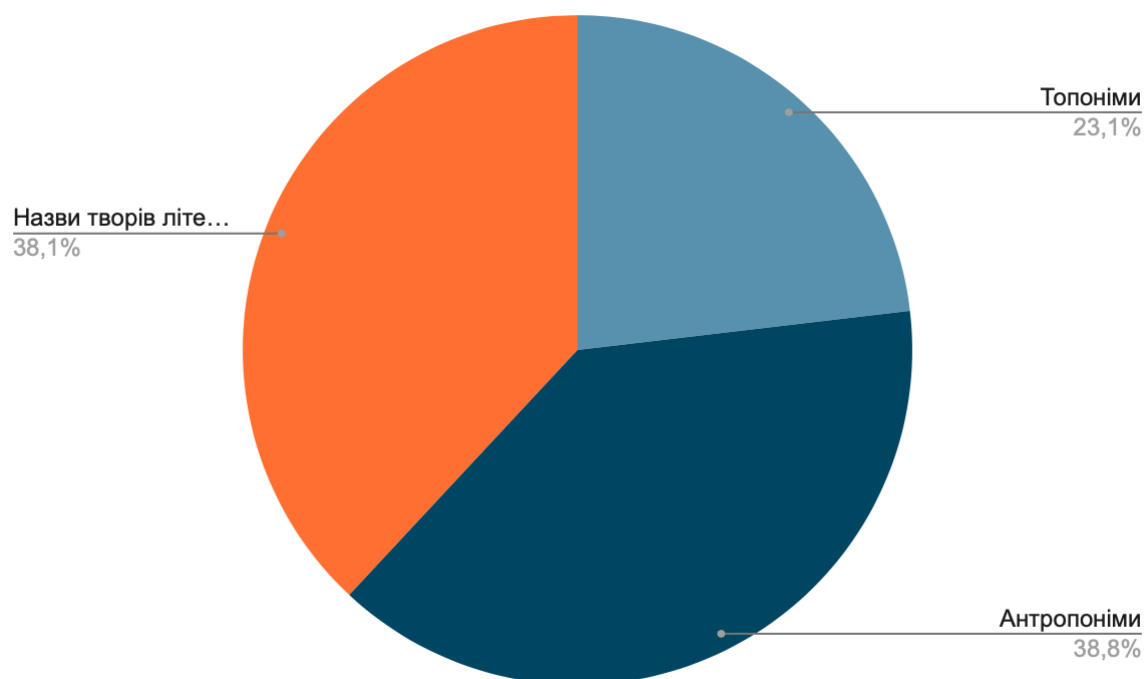
92. Миклуха Л. А. Переклад антропонімів українською мовою. URL: <http://intkonf.org/mikluha-l-a-encheva-g-g-pereklad-antroponimiv-ukrayinskoyu-movoyu/> (дата звернення: 15.10.2021).

- 93.Пеліна О. В. Особливості перекладу українських ідеонімів і прагматонімів англійською мовою. Одеса, 2014. URL: <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/752/1/Пеліна%20Олена%20Вадимівна.pdf> (дата звернення: 23.10.2021).
- 94.Пеліна О. В. Поняття «реалія» в перекладознавчому аналізі (на матеріалі перекладу українських ідеонімів і прагматонімів англійською мовою. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. КД Ушинського. Лінгвістичні науки*. 2013. №16. С. 181–186. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvprpu_2013_16_25 (дата звернення: 18.04.2021).
- 95.Подзолкова И. Р. Реалии русской и американской культуры в переводах (на примере текстов дипломатических документов России и Соединенных Штатов Америки). *Вестник ЧелГУ*. 2013. №20 (311). URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/realii-russkoy-i-amerikanskoykultury-v-perevodah-na-primere-tekstov-diplomaticeskikh-dokumentov-rossii-isoedinennyh-shtatov-ameriki> (дата звернення: 12.04.2021).
- 96.Старцева С. М. Ономастические реалии в англоязычных художественных произведениях Роберта ван Гулика и способы их передачи на китайский и русский языки. *Вестник МГОУ. Серия: Лингвистика*. 2018. №2. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/onomasticheskie-realii-v-angloyazychnyh-hudozhestvennyh-proizvedeniyah-roberta-van-gulika-i-sposoby-ih-peredachi-na-kitayskiy-i-russkiy> (дата звернення: 09.04.2021).
- 97.Єрмоленко С., Бибик С., Тодор О. Українська мова: Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів. Київ : Либідь, 2001. URL: <https://yrok.net/library/books/slovnyky/ukrayinska-mova/0/korotkyj-tlumachnyj-slovnyk-lingvistychnyh-terminiv-rmolenko-s.html> (дата звернення: 03.05.2021).

98. Ukrainian Realia. Соціолінгвістичний вимір українських реалій при перекладі англійською мовою (на матеріалі поеми Т. Г. Шевченка «Катерина» та новели В. Стефаника «Камінний хрест»). URL: https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2020/04/Ukrainian_Realia.pdf (дата звернення: 21.04.2021).
99. Слова-реалії. Вікіпедія URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Слова-реалії> (дата звернення: 02.04.2021).
100. Ономастика. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ономастика> (дата звернення: 19.11.2021).
101. The science of onomastics. Britannica. URL: <https://www.britannica.com/topic/name/The-science-of-onomastics> (дата звернення: 09.11.2021).

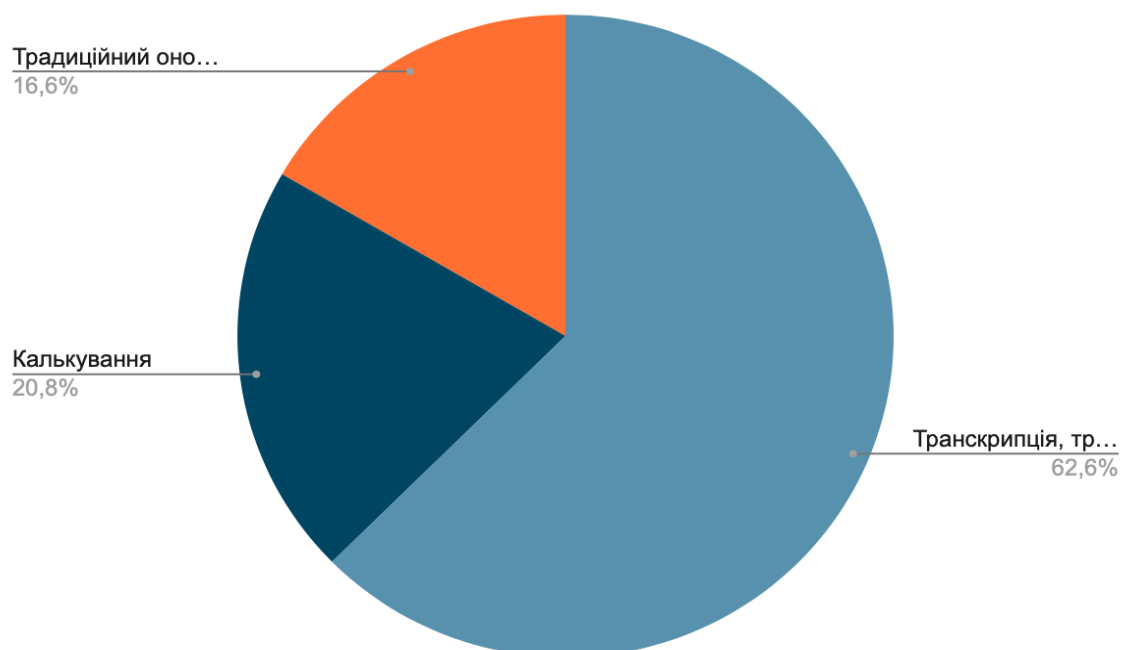
Додатки

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Місто дівчат»

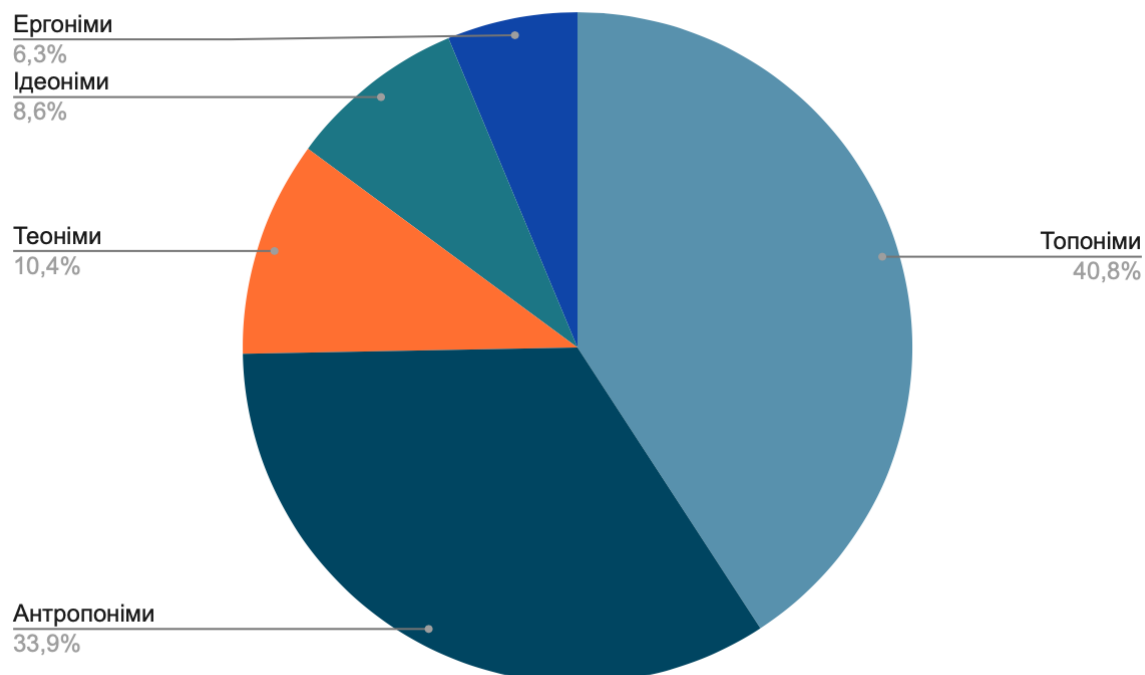

Стратегії перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману

Елізабет Гілберт «Місто дівчат»

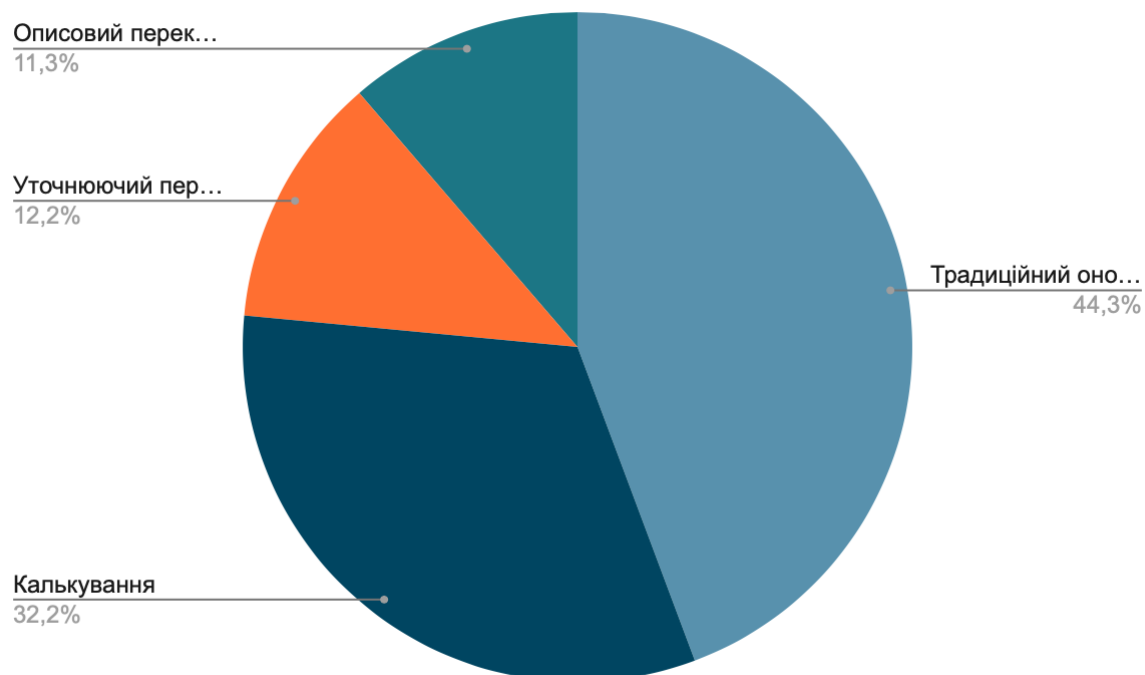

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Їсти, молитись, кохати»

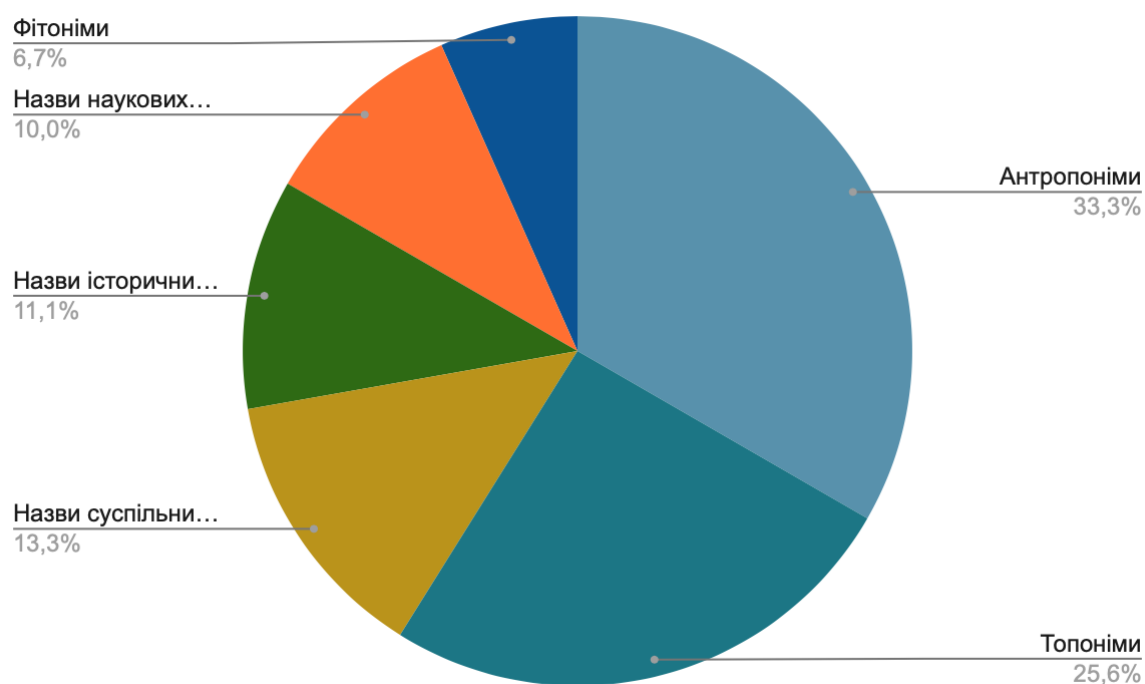

Стратегії перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману

Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати»

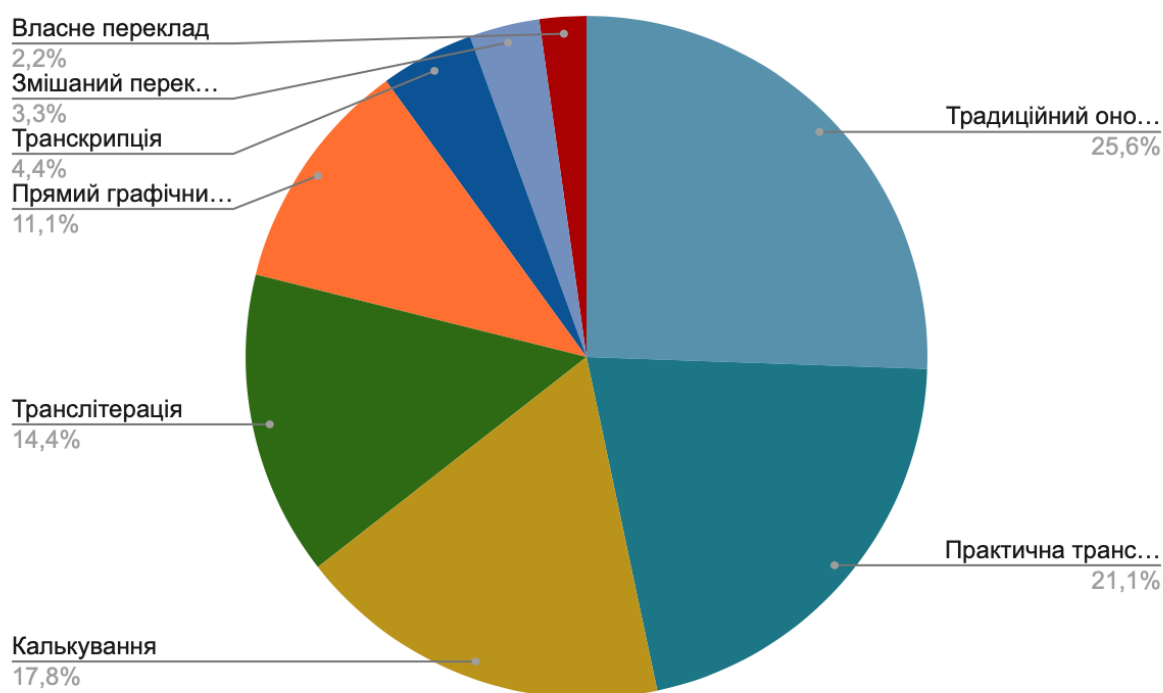

Тематичні групи ономастичних реалій у романі «Природа всіх речей»

Додаток В.2

Стратегії перекладу ономастичних реалій в українському перекладі роману
Елізабет Гілберт «Природа всіх речей»

Ономастичні реалії роману Елізабет Гілберт «Місто дівчат»

1	“I already knew who <i>Charlemagne</i> was, so leave me alone, is how I saw”	“Я вже знала, хто такий <i>Карл Великий</i> , чому б не дати мені нарешті спокій?”
2	“As for my older brother, Walter, he was off doing great things at <i>Princeton</i> , and giving no thought to me, other than to disapprove of my irresponsible behavior.”	“Що ж до мого старшого брата, Волтера, то він творив великі діла у <i>Прінстоні</i> й навіть не збирався брати собі то все до голови — хіба засуджував мою безвідповідальну поведінку.”
3	“The next time I looked up, we had pulled into <i>Grand Central Station</i> already, and my new life was about to begin, and the handsome man was long gone.”	“Коли я відвела погляд, потяг уже в’їжджав на <i>вокзал Гранд-Сентрал</i> , моє нове життя мало от-от розпочатися, а той красень уже давно пішов геть.”
4	“It’s not only that I was interested in how well I’d groomed them—though I was absolutely riveted by that subject—but it just so happens that I was trying that summer to learn how to raise one eyebrow at a time, like <i>Vivien Leigh</i> in <i>Gone with the Wind</i> .”	“Я переймалася не тільки тим, чи добре я вищипала і підмалювала брови — хоча й це питання мене цілковито заворожувало; річ у тім, що того літа я намагалась навчитися, як піднімати одну брову, наче <i>Вів’єн Лі</i> у <i>«Звіяних вітром»</i> .”
5	“Peg had taken me to skate in <i>Central Park</i> .”	“Тітка повела мене на ковзанку в <i>Сентрал-парк</i> .”
6	“I knew that Peg owned a theater called the Lily Playhouse, located somewhere in <i>midtown Manhattan</i> .”	“Я знала, що тітка має театр «Лілея» десь у <i>мангеттенському Мідтауні</i> ”
7	“I knew that Peg had trained as a <i>Red Cross</i> nurse, curiously enough, and had	“Я знала, що тітка Пег закінчила курси медсестр <i>Червоного хреста</i> —

	been stationed in France during <i>World War I</i> .”	оце так несподіванка! — і під час <i>Першої світової війни</i> служила у Франції Я знала, що десь у той час тітка виявила, що організувати розваги для поранених вояків їй вдається краще, ніж доглядати за їхніми ранами.”
8	“She was producing a revue in the <i>West End</i> when she met her future husband, Billy Buell—a handsome and dashing American military officer who had also decided to stay in London after the war to pursue a career in the theater.”	“Вона якраз ставила ревію у <i>Вест-Енді</i> , коли познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком, Біллі Б’юеллом — вродливим і хвацьким американським офіцером, який теж вирішив залишитися після війни в Лондоні й працювати у театрі.”
9	“I remember having stitched extra shoulder pads into that dress, in the desperate hope of resembling <i>Joan Crawford</i> —though I’m not sure the effect worked.”	“Пам’ятаю, що мені так відчайдушно хотілося бути схожою на <i>Джоан Кроуфорд</i> , що я пришила до сукенки додаткові підплечники — хоча не впевнена, чи це щось дало”
10	“In 1930—with the <i>Depression</i> deepening and the nation tremulous and afraid—my aunt and her husband accidentally created a hit.”	1930 року — коли <i>Велика депресія</i> наростала, а народ тремтів зі страху — моя тітка та її чоловік випадково створили хіт.”
11	“In 1932, <i>MGM</i> made a movie version of <i>Her Jolly Affair</i> —which Billy wrote but did not star in.”	“Наступного року кінокомпанія <i>«Метро-Голдвін-Маєр»</i> зняла за п’есою фільм — дядько Біллі написав сценарій, але ролі у фільмі не зіграв.”
12	“Grandmother Morris and I frequently saw Billy’s picture in the Hollywood tabloid magazines, or read about him in	“Ми з бабцею Морріс частенько бачили фотографії дядька Біллі в голлівудській жовтій пресі й читали

	<i>Walter Winchell's</i> and <i>Louella Parsons's</i> gossip columns.”	про нього у світській хроніці <i>Волтера Вінчелла</i> чи <i>Луелли Парсонс.</i> ”
13	“There was a picture of him at the wedding reception right there in <i>Variety</i> , standing just behind luminous <i>Jeanette MacDonald</i> in her blush-pink wedding gown.”	« <i>Вераєті</i> » надрукував знімок, де він стоїть на бенкеті поруч із <i>Джанетт Макдональд</i> , яка аж світиться від щастя у світло-рожевій весільній сукні.»
14	“In the photo, Billy was talking to <i>Ginger Rogers</i> and her then husband, <i>Lew Ayres.</i> ”	“На фото дядько Біллі розмовляє з <i>Джинджер Роджерс</i> і її тодішнім чоловіком <i>Лью Айресом.</i> ”
15	“It wasn’t a long ride from Grand Central to the Lily Playhouse—we just cut straight across town—but our taxi took us through the heart of <i>Manhattan</i> , and that’s always the best way for a newcomer to feel the muscle of New York.”	“Від вокзалу Гранд-Сентрал до театру «Лілея» було недалеко — переїхати вулицями навпростець, але таксі повезло нас крізь центр <i>Мангеттену</i> , а для новоприбулої це найкращий спосіб відчути, як б’ється серце Нью-Йорка.”
16	“Since <i>Moses</i> was in nappies.”	“Відколи <i>Мойсей</i> у підгузках повзав.”
17	“That was a play on <i>Broadway</i> last year.”	“Торік така п’еса йшла на <i>Бродвеї.</i> ”
18	“As we passed through <i>Times Square</i> , mountains of artificial lights spewed out their lava of white-hot news and instant advertising.”	“Коли ми проїжджали через <i>Тайм-сквер</i> , вулкани штучного світла вивергали на нас лаву гарячих, аж розпечених новин і найсвіжішої реклами.”
19	“It was all gravity and darkness—rich woodwork, carved ceiling panels, bloodred ceramic tiles, and serious old	“Сама урочистість і морок — дороге дерево, різьблені панелі на стелі, криваво-червона керамічна плитка й

	<i>Tiffany</i> light fixtures.”	поважні старі світильники « <i>Тіффані</i> ».”
20	“Her chestnut-and-gray hair was cut in an ill-considered short style that made her look somewhat like <i>Eleanor Roosevelt</i> , but with a better chin.”	“Її каштанове із сивиною волосся було коротко й не зовсім вдало підстрижене — через цю стрижку вона скидалася на <i>Елеонору Рузвельт</i> , тільки з гарнішим підборіддям.”
21	“One of the showgirls was a blonde—a platinum, actually—with a figure that would’ve made <i>Jean Harlow</i> gnash her teeth in jealous despair.”	“Одна з артисток була білявкою — ще й платиною — і мала таку фігуру, що <i>Джин Гарлоу</i> скреготала б зубами від заздрощів.”
22	“The theater girls at Emma Willard tended to be the sort of females who never washed their hair, and always wore thick black leotards, and every single one of them thought she was <i>Medea</i> , at all times. I simply couldn’t bear them.”	“Театралки у школі Емми Віллард належали до тих дівчат, які ніколи не миють голову, вічно носять товсті чорні трико і всі до одної вважають себе <i>Медеями</i> .”
23	“Then there was the bedroom, with its windows facing <i>Forty-first Street</i> , and its handsome double bed made of chrome and dark wood.”	“За вітальнею була спальня, що вікнами виходила на <i>Сорок першу вулицю</i> , з чудовим двоспальним ліжком із хрому й темного дерева.”
24	“Well, it fell short of <i>King Lear</i> ,” said Peg. “But only just.”	“Ну, « <i>Король Лір</i> » краще вдався, — відповіла тітка Пег. — Трішки краще.”
25	From <i>Dwight Miller</i> , in <i>the New York World Telegram</i> : Theatergoers are urged to ignore the saggy and worn seats of the Lily Playhouse, and to	Цитата з рецензії <i>Двайта Міллера</i> для « <i>Нью-Йорк Ворлд Телеграм</i> »: Наполегливо раджу театралам не звертати уваги на просиджені й

	ignore the flakes of ceiling that may land in their hair as the hoofers dance onstage, and to ignore the ill–designed sets and the flickering lights.	обшарпані сидіння в театрі «Лілея», на кавалки штукатурки, які можуть посипатися вам на волосся, коли на сцені танцюватиме кордебалет, на поспіхом зроблені декорації і миготливе освітлення.
26	The Kelloggs had two sons at <i>Columbia University</i> who were both studying medicine.	Келлогги мали двох синів: обидва вивчали медицину в <i>Колумбійському університеті</i> .
27	The subject came up that afternoon because the girls were talking about sex – which was the only thing they ever talked about, when they weren’t talking about clothing, money, where to eat, how to become a movie star, how to marry a movie star, or whether they should have their wisdom teeth removed (as they claimed <i>Marlene Dietrich</i> had done, in order to create more dramatic cheekbones).	Про це зайшла мова, бо дівчата розмовляли про секс – то була єдине, про що вони розмовляли, якщо не теревенили про одяг чи про гроші, про те, де поїсти, як стати кінозіркою, як вийти заміж за кінозірку і чи варто видаляти зуби мудрості (казали, що <i>Марлен Дітріх</i> так зробила, щоб вилиці виглядали ефектніше).
28	I was susceptible to drinking cocktails out of coconut shells in the Hawaiian Room of <i>the Hotel Lexington</i> .	Ласою до коктейлів у кокосовій шкаралупі у «Гавайській залі» готелю <i>«Лексингтон»</i> .
29	Her vials of <i>Elizabeth Arden</i> competed for space on Uncle Billy’s elegant desk against her compacts of <i>Helena Rubinstein</i> .	Пляшечки парфумів від <i>Елізабет Арден</i> змагалися за місце на вишуканому столі дядька Біллі з пудреницями від <i>Гелени Рубінштейн</i> .
30	<i>The Dewdrop</i> of <i>Drury Lane</i> makes an appearance on our humble shores!	<i>Росинка</i> з « <i>Друрі–Лейн</i> » завітала на наші скромні терени.

Ономастичні реалії роману Елізабет Гілберт «Їсти, молитись, кохати»

1	I wanted to be all <i>Gandhi</i> about this.	“Я хотіла бути вся така <i>Магатма Ганді</i> у цьому конфлікті.”
2	What this congress decided would henceforth be considered proper Italian was the personal language of the great Florentine poet <i>Dante Alighieri</i> .	“А щоб знайти цей дивовижний діалект, що ним колись розмовляли на території Італії, вони повернулися на двісті років назад, до Флоренції XIV століття і ухвалили, що віднині правильною італійською мовою вважатиметься мова видатного флорентійського поета <i>Данте Аліґ'єрі</i> .”
3	Every day after class, Sofie and I go sit by the <i>Tiber</i> , eating our gelato and studying with each other.	“Щодня після занять ми з Софі йдемо до річки і вмощуємося на березі <i>Тибру</i> , їмо наше джелато і продовжуємо вчити мову.”
4	There are two soccer teams in <i>Rome</i> — <i>Lazio and Roma</i> .	“У Римі є дві футбольних команди — <i>«Лаціо»</i> і <i>«Рома»</i> .”
5	I head back north, past the <i>Piazza Navona</i> with its mammoth fountain honoring the four great rivers of the Planet Earth (proudly, if not totally accurately, including the sluggish Tiber in that list).	“Прямую далі на північ повз <i>П'яцца Навона</i> з гігантським фонтаном на честь чотирьох великих рік Землі (гордо, хоч і не зовсім виправдано до списку увійшла тиха річечка Тибр).”
6	You may use your Yoga – your disciplined practices of sacred union – to get closer to <i>Krishna, Jesus, Muhammad, Buddha or Yahweh</i> .	“Ви можете використовувати йогу — регулярну практику священного єднання — щоб стати ближчим до <i>Крішні, Ісуса, Мухамеда, Будди чи Ягве</i> .”

7	<i>Alexander the Great</i> sent an ambassador to India in the fourth century BC, with a request to find one of the most famous Yogis and return with him to court.	“У IV столітті до н.е. <i>Олександр Великий</i> послав свого гінця до Індії з наказом розшукати одного із тих славних йогінів і повернутися з ним до палацу.”
8	I once went to see the great Vietnamese monk, poet and peacemaker <i>Thich Nhat Hanh</i> .	“Якось у Нью-Йорку типового суєтного вечора буднього дня я пішла на зустріч зі славетним в’єтнамським монахом, поетом і миротворцем <i>Тіч Нхат Хангом</i> .”
9	It’s an excerpt from a holy ancient scripture of Yoga called the <i>Skanda Purana</i> , most of which has been lost, and little of which has been translated out of Sanskrit.	“Це уривок із давнього священного йогічного писання « <i>Сканда Пурана</i> », більшість із якого втрачено, а незначну частину того, що вціліло, перекладено зі санскриту.”
10	And I’d be devastated to miss the <i>Ganges</i> , the great <i>Rajasthani</i> desert, the nutty <i>Mumbai</i> movie houses, <i>the Himalayas</i> , the old tea plantations, the Calcutta rickshaws racing against each other like the chariot scene from <i>Ben-Hur</i> .	“Я не переживу, якщо не побачу річки <i>Ганг</i> , великої пустелі <i>Раджастан</i> , дурнувятих кіношних кварталів <i>Мумбая</i> , <i>Гімалаїв</i> , старих чайних плантацій, калькуттських рикш, які женуться наввипередки, наче колісниці Бен-Гура.”
11	All I have for sure is his name – Ketut Liyer – and the memory that he lives in a village just outside the town of <i>Ubud</i> .	“А також те, що він живе у селищі неподалік від містечка <i>Убуд</i> .”
12	The Javanese kings founded a mighty Hindu dynasty, little of which remains today except the impressive temple ruins at <i>Borobudur</i> .	“Утім, від неї мало що залишилося, за винятком мальовничих руїн храму в <i>Боробудурі</i> .”
13	Worshipping Hindu royalty escaped	“Це потім увійде в історію як « <i>кінець</i> ”

	Java, fleeing to Bali in droves during what would be remembered as the <i>Majapahit Exodus</i> .	<i>Маджапахіта</i> ”
14	Anyway, the day of the week that you were born is more important in Bali than the year, which is why, even though Ketut doesn’t know how old he is, he was able to tell me that the patron god of children born on Thursdays is <i>Shiva the Destroyer</i> , and that the day has two guiding animal spirits—the lion and the tiger.	“Саме тому Кетут, який не пам’ятає, скільки йому років, знає, що патроном дітей, народжених у четвер, є <i>Шива Руйнівник</i> , а тотемними тваринами – лев і тигр.
15	He was very good-looking, in a kind of <i>Sting-meets-Ralph-Fiennes’s</i> -younger-brother sort of way.	“Це був красунчик родом із Уельсу, щось середнє між <i>Стінгом</i> і <i>Ральфом Файнсом</i> , тільки молодший.”
16	My friend Annie`s new boyfriend (a <i>Wall Street</i> banker whom I`d never even met) offered to double the final sum of whatever was raised.	“Новий хлопець моєї подруги Анни (банкір із <i>Волл-стріт</i> , якого я навіть ніколи не бачила) запропонував подвоїти остаточну суму, хоч би яка вона була.”
17	I wanted to be all <i>Nelson Mandela</i> about this.	Хотіла бути вся така <i>Нельсон Мандела</i> у цьому конфлікті.
18	I discovered Giovanni a few weeks after I`d arrived in Rome, thanks to that big Internet cafй at <i>the Piazza Barbarini</i> , across the street from that fountain with the sculpture of that sexy merman blowing into his conch shell.	Із Джованні я познайомилася через декілька тижнів по приїзду до Рима завдяки великому інтернет-кафе на <i>п’яцца Барбаріні</i> , що неподалік фонтану зі скульптурою сексуального тритона, який дме у свою мушлю.
19	A <i>Temple of Aesculapius</i> was built there after a plague in 291 BC.	У 291 році до н. е. після епідемії чуми на острові звели <i>храм Ескулана</i> .

20	I check into a small and pretty hotel there on the fabulously named <i>Monkey Forest Road</i> .	Тому я беру таксі та їду в містечко Убуд, яке здається мені хорошим місцем для початку подорожі. Там я поселяюся в маленькому гарненькому готелі на вулиці зі знаменитою назвою – <i>Мавпячий ліс</i> .
21	Tutti-spinning across the grass in circles, arms extended, a little Balinese <i>Julie Andrews</i> – loves it, too.	Тутті, що намотує кола по траві, наша маленька балійська <i>Джулія Ендрю</i> , саме та зірка мюзиклів « <i>Моя прекрасна леді</i> », теж дуже подобається ділянка.
22	The Yogis say that <i>Ham-sa</i> is the most natural mantra, the one we are all given by God before birth.	Йоги стверджують, що <i>Хам-са</i> – найприродніша мантра.
23	For some reason I replied: “Maybe so. But I have a feeling you could play a very good <i>Casanova</i> .”	А я раптом видала: «Мені здається, що ви добре вмієте грати <i>Казанову</i> ».
24	I once went to see the great Vietnamese monk, poet and peacemaker <i>Thich Nhat Hanh</i> speak in New York.	Якось у Нью-Йорку типового суєтного вечора буднього дня я пішла на зустріч зі славетним в’єтнамським монахом, поетом і миротворцем <i>Тіч Нхат Гангом</i> .
25	He once went on a pilgrimage to <i>Mount Agung</i> , the biggest and most spiritually important volcano on Bali, but he said the energy was so powerful there he could scarcely meditate for fear he might be consumed by sacred fire.	Хоча якось-таки вирушив був на прощу до <i>гори Агунг</i> , найбільшого і найважливішого у духовному сенсі вулкана Балі.
26	I cross over the river to <i>Trastevere</i> –	Переходжу на протилежний бік річки у

	the neighborhood that claims to be inhabited by truest Romans, the workers, the guys, who have, over the centuries, built all the monuments on the other side of the Tiber.	напрямку <i>Трастевере</i> – тієї ділянки, де мешкають істинні римляни – трударі, які побудували всі пам'ятники на другому боці Тибру.
27	Wasn't I proud of all we'd accumulated – the prestigious home in <i>the Hudson Valley</i> , the apartment in Manhattan, the eight phone lines, the friends and the picnics and the parties, the weekends spent roaming the aisles of some box-shaped superstore of our choice, buying even more appliances on credit?	Хіба я не пишаюсь усім тим, що у нас є – престижний будинок у <i>Гадсон-Веллі</i> , квартира на Мангеттені, вісім телефонних ліній, друзі, пікніки, вечірки, вихідні, проведені у коробках супермаркетів серед полиць, де можна купити ще більше побутової техніки у кредит.
28	Still feeling unsettled and unbalanced, I took a long stretch of my morning and chanted the entire 182 Sanskrit verses of <i>the Gurugita</i> – the great, purifying, fundamental hymn of my Ashram in India.	“Досі внутрішньо розхристана, незбалансована, я добряче потягнулась і проспівала весь сто вісімдесят другий <i>гімн Гуруджіти</i> на санскриті – головний могутній очисний гімн мого ашраму в Індії.”
29	He was very good-looking, in a kind of <i>Sting-meets-Ralph-Fiennes's-younger-brother</i> sort of way. He was Welsh, so he had that lovely voice.	“Це був красунчик родом із Уельсу, щось середнє між <i>Стінгом</i> і <i>Ральфом Файнсом</i> , тільки молодший.”
30	We choose a thin, pretty seashell to stand for <i>the Empire State Building</i> , and another shell is <i>the Chrysler Building</i> .	“Вибираємо тоненьку красиву мушлю для <i>Емпайр Стейт Білдінг</i> , ще одну для <i>Крайслер-білдінг</i> .”

Ономастичні реалії роману Елізабет Гілберт «Природа всіх речей»

1	<p><i>Dick Yancey</i> – a tall, intimidating Yorkshireman, who worked for the gentleman of the house as the iron-handed enforcer of all his international trade concerns (and who happened to be residing at the estate that January, waiting for the Philadelphia ports to thaw so he could proceed on to <i>the Dutch East Indies</i>)—had few words to say about the new infant.</p>	<p>“<i>Дік Єнсі</i> — високий, кремезний йоркширець, безжалісний здоровило, який залагоджував усі клопоти господаря дому на ниві заморської торгівлі (і, волею випадку, мешкав того січня у маєтку, чекаючи на відлигу в портах Філадельфії, щоб вирушити далі, до <i>Голландської Ост-Індії</i>), не мав що особливо сказати про новонароджене дитя. ”</p>
2	<p>Henry Whittaker was born in 1760 in the village of <i>Richmond</i>, just up the Thames from London.</p>	<p>“Генрі Віттекер народився року 1760-го в <i>Ричмонді</i>, селі на Темзі трохи вище за течією від Лондона. ”</p>
3	<p>There was a palace at Richmond, and there were pleasure gardens there, too, called <i>Kew</i>, cultivated with expertise by Princess Augusta, who had brought with her from Germany a retinue of gardeners eager to make a false and regal landscape out of real and humble English meadows.</p>	<p>“У Ричмонді височів палац, а навколо нього — прогулянкові сади, що звалися <i>садами К’ю</i>. ”</p>
4	<p>What’s more, <i>Kew</i> had a new and ambitious superintendent: <i>Sir Joseph Banks</i>, fresh from his triumphant voyage around the world as chief botanist for <i>Captain Cook’s HMS Endeavour</i>.</p>	<p>“Ба більше, сади дістали нового, честолюбного наглядача: сера <i>Джозефа Бенкса</i>, який щойно повернувся з тріумфального вояжу довкола світу — він служив головним ботаніком на судні «<i>Індевор</i>», що ним керував <i>капітан Кук</i>. ”</p>

5	Banks, who worked without salary (he was interested only in the glory of the <i>British Empire</i> , he said, although others suggested he might be just the slightest bit interested in the glory of Sir Joseph Banks), was now collecting plants with furious passion, committed to creating a truly spectacular national garden.	“Тепер Бенкс, який працював задарма (йому йшлося, мовляв, тільки про славу <i>Британської імперії</i> , хоча подейкували, нібито про славу сера Джозефа Бенкса йому трішки, ну зовсім трішки, але теж ішлося), з шаленим запалом колекціонував рослини, маючи на думці створити насправду дивовижний сад — гордість імперії.”
6	He worked all day with his father in the orchards, and then stole all night—rare plants, precious plants, lady’s slippers, tropical orchids, carnivorous marvels from the <i>New World</i> .	“Цілий день Генрі працював з батьком у саду, а цілу ніч крав — рідкісні рослини й рослини цінні, венерині черевички, тропічні орхідеї, комахоїдні дивовижі з <i>Нового Світу</i> . ”
7	Tell me, then—why should I not see you hang at <i>Tyburn</i> ?	“А скажи-но мені, чому б я не мав відправити тебе на шибеницю до <i>Тайберна</i> ?”
8	There will be two ships sailing, but you’ll be on <i>the Resolution</i> , with Cook himself.	“У плавання вирушає два судна — ти будеш на <i>«Резолюшн»</i> , із самим Куком.
9	He landed at Madeira, at Tenerife, at <i>Table Bay</i> .	“Сходив на берег на Мадейрі, у Тенеріфе й у <i>Соловій бухті</i> .”
10	By October 6, 1780, they were safely returned to <i>Deptford</i> .	“Вони востаннє обігнули мис Доброї Надії й взяли курс на Англію. 6 жовтня 1780 корабель без пригод причалив у <i>Дептфорд</i> . ”
11	Mistaking <i>the Orinoco</i> for <i>the Tigris</i> !	“Сплутати <i>Оріноко</i> з <i>Тигром</i> !”

12	Then <i>Louis XIV</i> was cured by Jesuit's bark, which only drove up prices steeper.	“Коли єзуїтська кора вилікувала <i>Людівіка XIV</i> , ціни стрибнули ще вище. ”
13	That constituted everything Henry knew, aside from the fact that cinchona was lucrative, and that it could be found only in the high Andes, in a remote area of Peru called <i>Loxa</i> .	“Ось і все, що знав Генрі, крім того, що цинхона обіцяє добрий заробіток і що росте вона тільки в високих Андах, у віддаленій провінції Перу під назвою <i>Лоха</i> .”
14	“Also,” said Henry, while Banks was still recovering from the assault upon his senses, his honor, and his drawing room, “I believe we should discuss my nomination to <i>the Royal Society of Fellows</i> .”	“– Крім того, – сказав Генрі, поки Бенкс намагався оговтатися від посягання на його почуття, честь і вітальню, – я думаю, що нам варто обговорити моє призначення до <i>Королівського наукового товариства</i> .”
15	His cinchona plantation was thriving in the Dutch colonial outpost of Java, growing as happily as weeds in a cool, humid, terraced mountain estate called <i>Pengalengan</i> – an environment nearly identical, as Henry knew it would be, to both the Peruvian Andes and the lower Himalayas.	“Його плантація цинхони на голландському колоніальному острові Ява процвітала, проростаючи так легко, мов бур'ян у прохолодних, вологих, уступчастих горах під назвою <i>Пенталенган</i> — як Генрі й думав, тамтешнє середовище виявилось достоту таким, як у перуанських Андах і біля підніжжя Гімалаїв. ”
16	The city had been founded on the sound principles of religious tolerance, a free press, and good landscaping, by <i>William Penn</i> – a man who grew tree saplings in bathtubs, and who had imagined his metropolis as a great nursery of both	“Місто – побудоване на раціональних засадах релігійної терпимості, вільної преси й благоустрою – заснував <i>Вільям Пенн</i> : чоловік, який вирощував у ваннах для купання саджанці дерев і уявляв свою

	plants and ideas.	метрополію величезним розплідником дерев та ідей. ”
17	He chose quickly and calculatingly, plucking a wife from a respectable old family, the van Devenders, who had been custodians of the <i>Hortus botanical gardens</i> in Amsterdam for many generations.	“І вибрав швидко й з розрахунком — дівчину з шанованого давнього роду ван Девендерів, які багато поколінь опікувалися <i>ботанічними садами «Гортус»</i> в Амстердамі. ”
18	The entire <i>Commonwealth of Pennsylvania</i> was at war with its forests – and its denizens, armed with axes, oxen, and ambition, were winning.	“Уся <i>Співдружність Пенсильванія</i> воювала з лісами – і мешканці, озброєні сокирами, волами й честолюбством, перемагали. ”
19	Henry bought 350 acres of sloping pastures and unmolested woodland along the west bank of the <i>Schuylkill</i> River, with the intention to add more land as soon as he could acquire it.	“Генрі придбав 350 акрів пологих пасовищ і незайманих лісів уздовж західного берега річки <i>Скулкілл</i> , маючи намір, як тільки випаде змога, купити ще більше земель.
20	<i>George Washington</i> and <i>Thomas Jefferson</i> both had opulent country estates, so everyone wanted an opulent country estate.	“ <i>Джордж Вашингтон</i> і <i>Томас Джефферсон</i> мешкали в розкішних замських маєтках, і тепер кожному кортіло мати таку оселю.”
21	There was the small Grecian temple, hidden at the end of an avenue of oaks, where one could imagine <i>Olympus</i> .	“В кінці дубової алеї причаївся невеличкий грецький храм, де можна було гратися в <i>Олімп</i> .”
22	In May of 1803, he had secured a contract with a man named Israel Whelen, a government official who was purveying medical supplies for <i>Lewis and Clark’s expedition</i> across western America.	“У травні 1803-го він підписав угоду з чоловіком на ім’я Ізраель Велен – державним чиновником, який відповідав за постачання ліків для <i>експедиції Льюїса й Кларка</i> західною Америкою. ”

23	Upon first arriving in the city, the Whittakers had been invited only once to dine with <i>Anne and William Bingham</i> , on <i>Third Street and Spruce</i> , but it had not gone well.	“Коли вони тільки прибули до міста, їх одного разу запросили до себе на вечерю <i>Енн і Вільям Бінгем</i> на розі <i>Третьої і Смерекової вулиць</i> , але візит не вдавсь. ”
24	Thus, tiny Mercury was portrayed by a diminutive but dignified grain merchant from <i>Germantown</i> .	Так, крихітного Меркурія зображав миршавий, але поважний торговець зерном із <i>Джермантауна</i> . ”
25	She could already defend <i>Theophrastus</i> over <i>Pliny</i> .	“Могла обґрунтувати, чому <i>Теофраст</i> перевершує <i>Плінія</i> . ”
26	His name was Arthur Dixon, and he was a recent graduate of the <i>University of Edinburgh</i> .	“Звали вчителя — недавнього випускника <i>Единбурзького університету</i> — Артур Діксон. ”
27	I also wish to speak to you, Prudence, about <i>Mr. Edward Porter’s</i> behavior this evening at the dinner table.	“Крім того, Пруденс, я хочу поговорити з тобою про поведінку містера <i>Едварда Портера</i> сьогодні за вечерю. ”
28	Alma found the thing in an unmarked trunk, with an otherwise unremarkable collection, mostly medical in nature— some standard <i>Galen</i> , some recent translations of <i>Hippocrates</i> , nothing new or exciting.	“Алма знайшла книжку в скрині, на якій не було ніяких позначок, — вона лежала серед звичайнісіньких, здебільшого медичних видань — кілька традиційних праць <i>Галена</i> , декілька останніх перекладів <i>Гіппократа</i> , нічого нового, нічого цікавого. ”
29	But in the midst of it all was a thick, sturdy, calfskin-bound volume called <i>Cum Grano Salis</i> , written by an anonymous author.	Але між тими виданнями лежала груба, важка, оправлена в телячу шкіру книга під назвою “ <i>Cum Grano Salis</i> ”, написана анонімним автором.

30	Well, Mr. Hawkes,” she said, “as you surely know, <i>Monotropa hypopitys</i> grows only in the shade, and is a sickly white color—almost ghostly in tone.	“Що ж, містере Гокс, — почала вона, — як ви, певно, знаєте, <i>Monotropa hypopitys</i> , або ж під’ялинник звичайний, росте тільки в затінку й має бліде, блякле забарвлення. ”
----	---	---